

Torsdagen den 5 mars

Kl. 12.00–19.22

---

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Tredje vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2014/15:25 för tisdagen den 3 mars i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från finansutskottet.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2014/15:293

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:293 RUT och framtiden
av Désirée Pethrus (KD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 mars 2015

Finansdepartementet

Magdalena Andersson (S)

Enligt uppdrag

Rikard Jermsten

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:311

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:311 Effektiv offentlig sektor som alternativ till höjda skatter på arbete

av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 mars 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 mars 2015
Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:313

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:313 Förtroendet för skattesystemet
av Niklas Wykman (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 24 mars 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 3 mars 2015
Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:314

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:314 Kabinetssekreterarens besök i Moskva
av Karin Enström (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 mars.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 4 mars 2015
Utrikesdepartementet
Margot Wallström (S)
Enligt uppdrag
Fredrik Jörgensen
Expeditionschef

Interpellation 2014/15:322

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:322 Beskattning av gåvor till välgörenhet
av Erik Andersson (M)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 20 mars 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 mars 2015
Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

Interpellation 2014/15:338

Till riksdagen

Interpellation 2014/15:338 Konsekvenser av förändringar i RUT-avdraget

av Olof Lavesson (M)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 7 april 2015.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 4 mars 2015
Finansdepartementet
Magdalena Andersson (S)
Enligt uppdrag
Rikard Jermsten
Expeditions- och rättschef

§ 3 Vårdvalssystem i primärvården

*Vårdvalssystem
i primärvården*

Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU3
Vårdvalssystem i primärvården
föredrogs.

Anf. 1 VERONICA PALM (S):

Fru talman! I dag ska vi debattera ett ärende som heter *Vårdvalssystem i primärvården*. Jag vill börja med att redogöra för ärendet, för det kan vara helt obegripligt för den som i efterhand läser protokollet eller för den som lyssnar på debatten.

Detta är det konstigaste riksdagsärende jag någonsin under alla mina år i riksdagen har behandlat i den här kammaren. Regeringen valde att som en av de första åtgärderna under hösten lägga fram en proposition för riksdagen för att ta bort den så kallade tvångs-LOV i primärvården. Det är den lag som gör att vi här inne, i riksdagens kammare, bestämmer om huruvida landstingen själva ska ha möjligheter till valfrihet och vårdvalssystem. Det är alltså en nationell tvångslagstiftning – något av det som är längst ifrån reell valfrihet i vården.

Propositionen behövde ytterligare beredning, varför regeringen valde att dra tillbaka den så som en ansvarsfull regering gör när man får kritik. Regeringen valde vid ett regeringssammanträde att fatta beslut om att dra tillbaka propositionen.

Då valde – och jag måste säga att jag är djupt förvånad – de fyra borgerliga partierna i riksdagen att motionera mot tillbakadragandet. Det handlar alltså om det faktum att regeringen tar ansvar för beredningsarbetet, väljer att plocka tillbaka förslaget och säger: Vi vill ytterligare bereda detta, för vi är beredda att ta ansvar för en lagstiftning som fungerar i verkligheten, och vi avser att återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag.

Det var inte så att de borgerliga ville ha lagen och därför på något sätt var omtänksamma om regeringen. Det de ville var – och det går att läsa i motionerna i ärendet – att regeringen inte ska komma tillbaka med ett lagförslag. Jag har aldrig varit med om något liknande under alla mina år i riksdagen. Det normala är att riksdagen fattar beslut om vad man vill att regeringen ska göra – inte om vad man vill att regeringen inte ska göra. Detta är alltså ett väldigt speciellt ärende.

Men nu är vi här. Vi har en majoritet av fyra högerpartier som är trogna sin vana att under de senaste fyra åren, den förra mandatperioden, arbeta tillsammans och vinna majoritet i kammaren. Även i det här fallet har de fyra borgerliga partierna tillsammans med det femte högerpartiet, Sverigedemokraterna, nu en majoritet. De vill förbjuda ett förslag som en socialdemokratisk och miljöpartistisk regering har tagit fram i samarbete med Vänsterpartiet om att reellt förbättra möjligheterna till valfrihet i vården. Det är sorgligt politiskt, och det är väldigt konstigt parlamentariskt arbetsmässigt. Men vi är där vi är.

Fru talman! Då vill jag börja med att yrka bifall till den reservation som finns från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Jag kan inte låta bli att drista mig till att undra varför det är så viktigt för den samlade högern i den här kammaren att klåfingrigt försöka nagla fast problem som egentligen inte finns. Om man hade tyckt att det var problematiskt att regeringen ägnade sig åt ett bättre beredningsarbete skulle jag ha förstått det. Men det man vill är att helt enkelt inte bryta den trend som vi ser när det gäller marknadsdriven välfärd.

Det är komplicerat. Det är ett ärende som är lite krångligt. Men politiskt är det glasklart. Politiskt är det väldigt enkelt. Vi har en höger som trots all kritik tycker att det är rimligt att marknadsmekanismer får driva välfärden. Vi har en höger som trots att man säger sig värna valfrihet och lokalt ansvar tycker att det smartaste är att vi i den här kammaren förbjuder landsting att själva välja om de vill ha privat eller bara offentlig välfärd i primärvården.

Vi har en samlad höger som av ideologiska skäl tycker detta. Det är inte tricks och fix och låtsaspolitik. Det är det man gör i praktiken. Ärendet blir detta – tricks och fix och låtsaspolitik. Men grunden är en ideologisk övertygelse från högern om att det har funkat bra. Det har varit bra när marknaden får vara motor och styrande i välfärden. Det tycker inte vi i de tre partier som har reserverat sig. Det tycker inte Socialdemokraterna och Miljöpartiet i regering, och det tycker inte heller Vänsterpartiet i det samarbete vi har för att begränsa vinster i välfärden.

Det är en djup ideologisk skillnad. Tycker vi att vi ska fortsätta med detta så kallade new public management med vinstjakt inte bara i de privata välfärdsföretagen utan en vinstjakt som också smittar av sig på den offentligt drivna välfärden? Eller tycker vi att vi som ansvarsfulla politiker som beskattar människor ska ta ansvar för att skattepengar som vi avsätter

för skola, vård, omsorg och äldreomsorg också ska gå till just detta och inte till vinstuttag för aktieägarna i de stora vårdkoncernerna?

Det är där gränsen går, och det är där skillnaden finns. Det är det som debatten egentligen borde ha handlat om, om det hade varit så att högern inte hade varit mer intresserad av formalia. De vågar kanske inte ta diskussionen publikt. Det finns ju ett enormt motstånd bland befolkning mot new public management och vinstjakt som idé.

Precis samtidigt som tillbakadragandet av propositionen kom fick vi en rapport från Riksrevisionen, som hårt slog ned på det sätt på vilket de så kallade valfrihetssystemen i primärvården har lett till ökad ojämlikhet. Det är detta som är effekten.

Jag är politiskt aktiv för att jag vill öka jämlikheten, för att jag vill förbättra välfärden och för att jag vill förbättra kvaliteten i välfärden. Därför är det för mig logiskt att nu gå vidare och reservera mig mot det som den samlade högern föreslår, nämligen att regeringen inte ska få gå vidare.

Jag måste avslutningsvis säga två saker till. Det är med en enorm stolthet som jag står här i dag, samma dag som regeringen fattar beslut om den utredning som vi så länge har väntat på. Det är den utredning där Socialdemokraterna och Miljöpartiet som regeringspartier tillsammans med Vänsterpartiet har kommit överens om hur vi kan hitta ett annat sätt – ett annat sätt där människors behov och människors behov av välfärd går före vinstjakt och idéer om new public management i välfärden.

Det är en bra dag för att ha den här debatten. Nu tänker vi ta det ansvar som svenska folket har gett oss och gå vidare med att stärka kvaliteten i välfärden.

Jag ser fram emot en spännande debatt. Och jag ser verkligen fram emot att få svar på varför det är viktigt att vi i den här kammaren förbjuder lokala politiskt valda att bestämma hur de vill organisera sin välfärd.
(Applåder)

I detta anförande instämde Catharina Bråkenhielm, Mikael Dahlgvist, Yasmine Larsson, Kristina Nilsson och Hans Hoff (alla S) samt Jan Lindholm (MP).

Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP):

Fru talman! Ärade åhörare, tv-tittare och ledamöter!

Socialutskottets betänkande 3 om vårdvalssystem i primärvården har tillkommit med anledning av regeringens skrivelse angående återkallande av propositionen om upphävande av obligatoriskt vårdvalssystem i primärvården, vilket Veronica Palm redogjorde för. Andra anledningar är den följdmotion som lades med anledning av skrivelsen samt tre motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Betänkandet är, även i mitt tycke, mycket obegripligt ur ett sakligt perspektiv. Men som Veronica Palm sa är det mycket lätt att förstå ur ett politiskt perspektiv.

I utskottets ställningstagande kan man läsa att majoriteten anser det vara viktigt med ett fortsatt utvecklingsarbete för att exempelvis ”säkerställa jämlik vård”. Det skriver majoriteten. Samtidigt mynnar majoritetens ställningstagande ut i att riksdagen ska besluta att regeringen märkligt nog ska avbryta arbetet med upphävande av tvångskravet på

vårdvalssystem. Man kan undra hur majoriteten får det att gå ihop. Det är bara möjligt genom att blunda för fakta.

Jag undrar vad våra privata företag skulle säga om riksdagen började besluta om i vilka delar av en produktionskedja som till exempel Volvo eller Scania skulle tvingas använda underleverantörer. Sådana beslut vill företagen självklart äga själva. Den linje som utskottsmajoriteten driver innebär en ogenomtänkt och farlig utveckling för landstingen. Dessutom vägrar utskottsmajoriteten att ta ansvar för de ekonomiska konsekvenser som vårdvalssystemet leder till.

Miljöpartiet menar att ett förändrings- och utvecklingsarbete som innebär så stora risker som detta måste få ske i huvudmännens egen regi och i den takt som de själva bestämmer. Därför är det självklart att landstingen måste få bestämma i vilken omfattning de anser sig ha möjlighet att inom rimliga kostnadsramar utvidga sitt åtagande på det oförutsägbara sätt som införandet av ett obligatoriskt vårdvalssystem innebär.

Riksrevisionen har vid sin granskning av det vårdvalssystem som många landsting nu praktiserar på frivillig basis kunnat konstatera att konsekvenserna tydligt har blivit att patienter med mindre vårdbehov och högre socioekonomisk status har tagit för sig en större del av de totala vårdresurserna. Efterfrågestyrning visar sig nämligen vara något helt annat än behovsstyrning.

Riksrevisionen konstaterar att vårdkrävande patienter missgynnas av systemet, vilket indirekt leder till högre totala kostnader. De konstaterar också att innovativa utvecklingsbidrag från reformen inte har varit möjliga att se. Summan har alltså blivit att det är svårare för landstingen att upprätthålla vårdens etiska principer. Vårdvalssystemet innebär med all tydlighet att den vård som ges inte längre är jämlik eller behovsanpassad. Såvitt jag vet hade inget av allianspartierna satt upp det som ett mål.

När det nu är tydligt att vårdvalet leder till just vård som inte ges efter behov kan man tycka att politiker borde kunna ta detta till sig och fundera en gång till på om det blev särskilt lyckat. Men de konservativa allianspartierna håller fast vid sin tvångslagstiftning. Det är lika illa vare sig det beror på ideologiska låsningar eller om det bara handlar om prestige.

Att tvinga på landstingen ett system som vi nu vet leder till att vården inte längre ges vare sig jämlikt eller efter behov, utan något beslut om att de etiska principerna inte längre ska gälla, upplever jag som ologiskt. Eftersom jag är ganska säker på att ingen egentligen vill se den här utvecklingen i praktiken är det obegripligt att förbjuda regeringen att arbeta med att hitta former för att hävda en jämlik vård, precis som nu föreslås. Konkret är det just det som utskottsmajoritetens förslag i detta betänkande innebär. Man förbjuder regeringen att arbeta med att hitta lösningar.

Jag som miljöpartist har självklart ingenting emot att landsting som anser att de har råd att utöver att finansiera vård efter behov dessutom finansierar sådana vårdönskemål som skapas genom det fria valet. Men sådan efterfrågestyrd vård får självklart inte ges på bekostnad av att patienter med större vårdbehov åsidosätts.

Jag tar det en gång till, fru talman, för att det ska bli tydligt och inte missförstås, vilket jag nästan förutsätter att det kommer att göras i kommande anföranden från allianspartierna. Landstingen får självklart,

om de så önskar, finansiera vårdtjänster som inte motiveras utifrån de av riksdagen 1997 fastslagna etiska principerna om en jämlik vård som ges efter behov, så länge det inte missgynnar medborgare med större vårdbehov.

Det är följaktligen svårt att förstå utskottsmajoritetens ställningstagande utifrån ett sakligt perspektiv, vilket jag påpekade inledningsvis. Däremot är det lätt att förstå det utifrån ett politiskt perspektiv.

Aldrig tidigare i modern tid har Sverige så tydligt styrts av ideologiska överväganden som under de senaste åtta åren med alliansstyre. Lagrådets yttranden har många gånger körts över totalt, och remissinstanser som har sågat regeringens förslag har negligerats helt. Ideologin har varit viktigare än alla goda råd man har fått från de som i praktiken ska hantera de förändringar som man har velat genomföra.

Debatten i frågan har pågått i säkerligen 20 år nu. Jag har inte varit med i den så länge, men jag uppfattar det som att man har hållit på så länge. Och jag upplever det som att de konservativa partierna, så här långt, inte har vågat tala om för väljarna vilken agendan bakom egentligen är.

De politiker som, med det facit vi har i dag, fortsätter att argumentera för efterfrågestyrd vård på bekostnad av behovsstyrd vård – det är det som det handlar om – är inte beredda att ta det ekonomiska ansvaret för de merkostnader som uppstår på grund av efterfrågestyrningen. De säger i praktiken till väljarna att de inte längre är beredda att försvara tanken om vård efter behov. Det är slutsatsen.

De allianspartier som i dag förespråkar vårdvalet som ett obligatorium förespråkar med Riksrevisionens egna ord, från när de besökte utskottet, en kvasimarknad där en oerhörd överkostnad genereras. Det är det som utskottets majoritet försvarar, mina vänner. De försvarar en kvasimarknad där en oerhörd överkostnad genereras.

Fru talman! En ansvarsfull politik måste bygga på att huvudmännen själva får styra denna utveckling, utan tvång från staten. Därmed yrkar jag bifall till reservationen.

(Applåder)

Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Det är intressant att högeralliansen och Sverigedemokraterna nu genom ett tillkännagivande önskar att regeringen i fråga om LOV inte ska komma tillbaka till riksdagen med ett lagförslag.

Regeringen har rätt och skyldighet att lägga fram förslag för riksdagen. Det och riksdagens rätt att rösta ned dessa förslag regleras i regeringsformen. Den ena instansen anser sig ha rätt att bestämma att den andra instansen inte ska få använda den grundlagsreglerade rättigheten. Det är väldigt märkligt.

Det är intressant att just etableringsfriheten för vårdföretag är en så viktig fråga för er att ni inte ens står ut med att frågan diskuteras och behandlas parlamentariskt. Det är väldigt märkligt.

Stora reformer som påverkar ett helt lands hälso- och sjukvårdsinfrastruktur ska aldrig genomföras utan att man gör en utvärdering för att se vad det är som är bra och vad det är som går dåligt och sedan gör en bedömning av konsekvenserna. Så skedde inte vid genomförandet av etableringsreformen LOV. Varför?

Det är uppenbart att högeralliansen och Sverigedemokraterna med sina lierade inom vårdföretagen har beröringsskräck för utvärderingar och forskning som inte höjer etableringsfriheten till skyarna. Högeralliansen vill ha forskning och undersökningar som går i takt med deras ideologi. Det är lite Nordkorea över det hela.

Lagen om valfrihet handlar egentligen inte om valfrihet. I stället handlar den om den totala etableringsfriheten som finns inom primärvården. Det innebär att läkare och andra yrkesgrupper kan öppna en vårdcentral på orter och i stadsdelar där det är lukrativt och ekonomiskt lönsamt för ägaren. Det är ju inte vårdbehoven som styr, utan det är de ekonomiska incitamenten som styr. Är inte detta ett etiskt dilemma för er högervänner?

Åk till Hallstavik! Där har ingen valt att konkurrera med landstingets vårdcentral. Stafettläkarna kommer och går, men på Östermalm valfriheten består. Så kan man sammanfatta den här lagen som har genomförts. Högeralliansen har gjort hälso- och sjukvården till en marknad där styrmedlet är: Här kan du tjäna pengar.

Vi vill inte lägga skulden för den ojämlikhet som har uppstått i Sverige på dem som har etablerat dessa företag. Skulden ligger i stället på de högerpolitiker som hellre ser klirr i kassan för de etablerade företagen än att riksdagen följer hälso- och sjukvårdens paradprincip: Vården ska styras dit där den behövs mest.

Sedan 1990 har flera olika reformer genomförts i syfte att marknadsanpassa och privatisera svensk sjukvård. Flera tydliga indikatorer tyder på att dessa reformer sammanfallit med en sjunkande kvalitet i sjukvården.

För 15 år sedan var den medicinskt undvikbara dödligheten lägre i Sverige än i nästan alla andra OECD-länder. I dag rankas Sverige i mitten. Även rankningen av upplevd kvalitet i vården har fallit under samma tidsperiod, enligt European Consumer Index. Ytterligare en indikator på denna utveckling är Sifos undersökningar av svenskarnas förtroende för vården. År 2011 hade 60 procent av svenskarna högt eller mycket högt förtroende för vården. År 2014 föll motsvarande siffra till 41 procent. Jag vågar säga att vi har problem.

LOV är lite som kejsarens nya kläder. De fundamentalistiska politikerna står vid sidan och applåderar tillsammans med Almega och Svenskt Näringsliv. De vägrar att ta ansvar för de stora problem som etableringsfriheten har inneburit.

Alliansen sitter på möten med Riksrevisionen och ifrågasätter deras rigorösa rapport som tydligt visade att LOV-etableringsfriheten inte är en jämlik reform som gynnar dem som behöver vården mest.

Analysen från Riksrevisionen visar att efterfrågan på vård har fått styras av relativt friska individer från gynnade samhällsgrupper som har ökat sin vårdkonsumtion. Här tar vi ställning för dem som behöver vården allra mest. Fler vårdcentraler i välbärgade områden gör det svårare att ge alla en likvärdig vård. Vi har en hälso- och sjukvårdslag som krockar med marknaden.

Konkurrensverket har undersökt var de 190 privata vårdcentralerna som tillkom under 2010 och 2011 hamnade. Fler än hälften, 55 procent, etablerades i områden med mycket hög tillgänglighet, och 32 procent

hamnade i områden med hög tillgänglighet. Det tycker vi är ett stort problem. Vad tycker ni?

Endast en vårdcentral har etablerats i områden med låg eller mycket låg tillgänglighet, vilket motsvarar 0,5 procent av alla nyetableringar. Undersökningen visar också att storstadsområden gynnades medan glesbygdsmråden och förortskommuner till storstäderna missgynnades. Från 2011 till 2013 har antalet vårdcentraler ökat med mer än befolkningsökningen i Stockholm, Uppsala, Östergötland och Gävleborg. I Norrbotten, Blekinge, Dalarna, Halland och Kalmar har antalet vårdcentraler däremot minskat, utan att det har skett motsvarande minskning av antalet invånare. Är inte detta problematiskt?

Det verkar inte vara ett problem för högeralliansen och Sverigedemokraterna. Men det är inte så att de som bor i Stockholm behöver mer vård än de som bor i Norrbotten. I Stockholms innerstad är vi lönsamma patienter. Vi är relativt friska och snabbvårdade. Vi kan välja och vraka på vårdcentraler som inte skiljer sig nämnvärt åt förutom på loggan. Det är här pengarna finns. Så kan vi inte ha det. Vänstern vill ha valfrihet, men vi vill ta bort etableringsfriheten. Låt landstingen bestämma vilket område som behöver vård mest, inte företagen!

På mitt skrivbord ligger högar av propaganda från vårdföretagen. Jag har aldrig i hela mitt liv mottagit så mycket kostsamt material. Vårdföretagarnas marknadsföring måste vara i miljardklassen. Det finns en extrem rädsla för att lyfta fram den här frågan, och ni har hängt på det tåget. Jag tycker att det är smärtsamt att se att ni inte låter den parlamentariska processen ha sin gång.

Det ska finnas absolut valfrihet, men inte etableringsfrihet. Det viktiga är att styra vården till hälsobehoven, det vill säga följa lagen för hälso- och sjukvården.

Jag yrkar bifall till reservationen och frågar mig än en gång: Ska ni inte titta på alla rapporter som kommer och göra någonting åt den hälsoutveckling som vi har i Sverige?

(Applåder)

Anf. 4 EMMA HENRIKSSON (KD):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett ärende som handlar om människor, om människors möjlighet att själva få bestämma över det som de har möjlighet att bestämma. När du blir sjuk ska du själv få bestämma vilken vårdcentral som du ska vända dig till. Det är det som frågan handlar om.

Att vi i riksdagen har blivit tvungna att hantera den här frågan på det sätt som vi nu gör beror på att regeringen, som en av sina första åtgärder, på extremt kort tid – 20 dagars remisstid – skickade ut förslaget till ett väldigt snävt antal remissinstanser. Man missade till exempel patientorganisationerna, en grupp som kan tyckas vara relevant när det handlar om att förändra förutsättningarna för tillgången till vård.

Man påstod att produkten var av en så enkel beskaffenhet att man inte ens behövde skicka förslaget till Lagrådet.

Utskottet tog det ansvar som regeringen har och skickade ärendet för yttrande till Lagrådet. Lagrådet kom tillbaka med en förödande kritik av regeringens hantering. De lyfte fram den bristande respekt för lagstiftning som framkommer när man har en så kort remisstid utan att ens ange något skäl till att remisstiden behövde vara kort. Det faktum att regeringen fatta-

de beslut endast sex dagar efter att remisstiden hade gått ut visar att regeringen inte var speciellt intresserad av vad remissinstanserna hade att säga.

Man lyfter också fram att det var oklart om de problem som förslaget var ägnat att åtgärda ens skulle åtgärdas; det gäller de förslag som regeringen lade fram. Riksrevisionen skriver: Det saknas analys och konsekvensbeskrivning för bland annat patienter. Det saknas konsekvensanalys i regeringens förslag.

Efter det att vi i utskottet hade tagit vårt ansvar och skickat förslaget till Lagrådet blev regeringen tvungen att dra tillbaka det. Man insåg att man inte skulle överleva politiskt. Då måste regeringen lägga fram ett nytt beslut om att man ska dra tillbaka det. Det beslutet ska behandlas av riksdagen. Det är det vi i riksdagen är till för, att behandla de propositioner och skrivelser som kommer från regeringen. Nu säger regeringspartiernas företrädare att det är absurt, att det är det konstigaste de har varit med om att vi behandlar det som är vårt ansvar att behandla.

Från allianspartierna har vi valt att lägga fram förslaget att ge ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen inte ska återkomma med ett förslag om att ta makten från medborgare för att ge den till politikerna. Vi vill att det ska bli klart för alla de viktiga välfärdsverksamheter som berörs vad det är för lagstiftning som gäller. Konsekvensen av regeringens agerande, trots att vi inte har någon ny lagstiftning, är att det lagts en våt filt över utvecklingen i alla dessa verksamheter.

De läkarteam som ser patienternas behov och vill möta dem på ett bättre sätt genom att låna pengar, gå till banken och ta ett lån, och satsa på att utveckla sin vårdcentral får nej från banken, eftersom banken anser att det är en alltför stor politisk risk. Viktiga välfärdsverksamheter kan inte utvecklas på grund av det politiska hotet mot välfärdens utveckling.

När Karin Rågsjö går upp och säger att vårt agerande är som Nordkorea blir jag inte illa berörd för vår skull. Jag blir illa berörd för de människors skull som lever under det diktatoriska förtrycket i Nordkorea. Att jämföra när vi tar vårt parlamentariska ansvar genom att fatta beslut i Sveriges riksdag och skicka en uppmaning till regeringen, det som är riksdagsmajoritetens mening, med hur människorna lever i förtryckets Nordkorea är osmakligt, minst sagt.

Det är viktigt att vi följer utvecklingen av välfärdens angelägna verksamheter. Det är viktigt att vi tar till oss kunskap. Men då ska vi också lyssna på vad som sägs i rapporterna och inte göra egna kvasianalyser av dem. Riksrevisionens senaste rapport må ha blivit ifrågasatt av landstingen och de regioner som blev granskade för att de själva inte delade bilden. De kunde peka på hur stora, breda patientgrupper hade fått bättre vård, men det är en annan diskussion.

Det regeringspartiernas företrädare missade att säga var att Riksrevisionen i sin rapport inte föreslår det som de har föreslagit. Riksrevisionen säger inte att vi ska ta bort vårdvalet. De säger att de som är ansvariga för vårdverksamheterna måste ställa rätt krav. Vi måste ha fokus på kvalitet. Tyvärr är det något som regeringen glömt bort.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet. Vi ska skicka en uppmaning till regeringen att ett borttagande av makten från patienterna inte kommer att passera genom Sveriges riksdag. Det är hos patienterna makten hör hemma.

(Applåder)

Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har flera frågor till dig, Emma Henriksson.

Kristdemokraterna hade hand om Socialdepartementet, det vill säga hela hälso- och sjukvården, i åtta år. Funderade ni aldrig på att göra en ordentlig utvärdering av hela den här processen? Det är en stor hälso- och sjukvårdsreform. Det är min första fråga.

Den andra frågan är om ni har tittat på Konkurrensverkets rapport där det tydligt framkommer var vårdcentralerna etablerar sig. Du talar om jämlikhet i hälsa. Tycker du att det behövs fler vårdcentraler i specifika områden där man har en god hälsa? Det gäller Stockholm, Uppsala, Östergötland och Gävleborg, medan Norrbotten, Blekinge, Dalarna, Halland och Kalmar har fått gå kräftgång när det gäller vårdcentraler. Det tycker jag är allvarligt.

Tycker du inte att det är allvarligt att man i exempelvis Stockholm har etablerat 60 nya vårdcentraler på Östermalm medan man etablerat noll i Botkyrka under en viss tidsperiod? Vi ser tydligt att vårdcentralerna etableras i områden där folk har en relativt god hälsa och en socioekonomisk status som ligger ganska högt i jämförelse med de stadsdelar och orter, särskilt i glesbygd, som går kräftgång.

Tycker du inte att det är besvärligt att vården hamnar på de ställen där folk mår som bäst? Borde inte varningsklockorna ha ringt? Borde ni inte ha följt utvecklingen?

Anf. 6 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det är otroligt viktigt med uppföljning. Uppföljning ska göras. Det ska göras av oss nationellt, vilket görs av våra granskningsmyndigheter, av Riksrevisionen och andra fristående aktörer. Det ska självklart också göras av dem som är ansvariga för vården, av de landstingspolitiker och regionpolitiker som är ansvariga för att sätta systemen i verket, hur man utformar vårdvalssystemen. På vissa håll har det gjorts, på en del håll har det inte gjorts ordentligt.

För mig kan huvudproblemet inte vara om det öppnas nya vårdcentraler, om det ges bättre tillgänglighet till vård. Det är inte problemet. Däremot kan jag hålla med om att det kan finnas ställen där det skulle behöva öppnas nya vårdcentraler, ytterligare vårdcentraler. Det regeringspartierna gör, ivrigt påhejade av Vänsterpartiet, är att minska möjligheten för fler aktörer att komma in. Senast i dag läser vi om regeringens nya direktiv till den utredning som ska stoppa vinstmöjligheterna. Hela syftet med det är att inte ge utrymme för fler aktörer.

Den politik regeringspartierna och Vänsterpartiet för är att verksamhetsföreträdare som vill satsa på att utveckla vårdcentraler och andra typer av välfärdsverksamheter inte ska få den möjligheten.

Som landstingspolitiker och regionpolitiker har man självklart ett ansvar att se till att det öppnas en verksamhet om det saknas någonstans. På en del håll löser det sig när man låter någon annan aktör gå in. Vi kan på många håll i landet – i Storstockholmsområdet och ute på små orter – se att landstingets företrädare, det offentliga, försökt driva verksamhet

men inte fått det att fungera utan varit beredda att lägga ned. Där har andra aktörer kunnat starta verksamhet.

Anf. 7 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag rekommenderar Emma Henriksson att göra en resa till Hallstavik och tala med dem som bor där. Det är en bruksort med relativt dålig service. Man har försökt etablera vårdcentral där. Ingen av de vårdaktörer som finns är intresserad. Man är mer intresserad av att öppna en vårdcentral på Kungsholmen. Så ser det ut. Vore jag läkare skulle jag också välja att öppna vårdcentral i innerstaden eller någon annanstans där folk mår ganska bra. Då har man större möjlighet att tjäna pengar.

Det är inte vårdaktörerna vi ifrågasätter, utan styrningen av hälso- och sjukvården. Det handlar om våra skattepengar. Det handlar om jämlik hälsa. Jag tycker att det är ett stort problem när etableringen är så pass hög på orter där man redan har en god hälsa. Där kan man välja mellan flera vårdcentraler medan man på orter med en sämre hälsa och lägre socioekonomisk standard inte kan välja. Där finns det inte flera vårdcentraler. Det tycker jag är ett problem.

Jag tycker också att det är ett problem att olika indikatorer som har mätt svensk hälso- och sjukvård visar att vi faller. Det här är en oerhört viktig fråga. Det är bra med valfrihet, men jag tycker att landstingens politiker ska få styra vården dit där den behövs mest. Man behöver inga fler vårdcentraler på orter där det redan finns många. Man måste se till att vårdcentralerna kommer till dem som behöver dem allra mest.

Sedan kan man undra om alla de här små vårdcentralerna exempelvis kan hållbara möjligheten att arbeta med psykisk ohälsa. Jag kan säga på rak arm att det inte funkar.

Anf. 8 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det blir väldigt tydligt vad som är skillnaden mellan oss och Vänsterpartiet. Vänsterpartiet ser som sin främsta uppgift att förhindra god tillgänglighet. Jag ser som vår främsta uppgift att vi ska främja att det inte blir bristande tillgänglighet. God tillgänglighet är inte ett problem. Det är den bristande tillgängligheten som är ett problem.

Här har vi någonting som kan förbättra tillgängligheten. Om de privata aktörerna inte går in och startar en ny verksamhet kan inte landstingets politiker eller regionpolitikerna som har ansvaret säga: Förlåt, men då kan inte vi göra någonting heller! Deras ansvar är fortfarande att se till att det finns god verksamhet överallt. Det ansvaret har inte försvunnit därför att andra aktörer hjälper till med att förbättra tillgängligheten.

Det är samma ideologiska skillnad mellan oss och Vänsterpartiet när det gäller de här frågorna som när det gäller alla andra frågor. Ingen av oss gillar fattigdom. Men ni vill bekämpa rikedom när vi vill bekämpa fattigdom. Här vill ni bekämpa god tillgänglighet. Vi vill bekämpa dålig tillgänglighet.

Anf. 9 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Emma Henriksson inledde sitt anförande med att säga att frågan handlar om patienternas valfrihet. Hon avslutade det förra replikskiftet med att tala om att hennes parti arbetar för ökad tillgänglighet. Det låter som att de privata aktörer som etablerar sig på något sätt har

alldeles egna resurser. Men det är faktiskt så att deras verksamhet betalas av offentliga medel.

Man måste titta på vad som står i dessa utvärderingar, men man kan naturligtvis läsa dem väldigt olika. Jag sa precis samma sak som Emma Henriksson: att Riksrevisionen konstaterar att vissa grupper har fått ökad tillgänglighet i vården. Det tar Emma Henriksson till intäkt för att detta skulle vara något positivt. Men det Riksrevisionen tydligt pekar på är att det är de grupper som inte har de största behoven som har fått ökad tillgänglighet.

Om vi nu ska leva upp till de uttalade målen för vården, att vård ska ges jämlikt och efter behov, vem ska då betala den vård som inte får utrymme och som borde ges efter behov, när resurserna går till tillgänglighet för dem som inte har lika stora behov?

Det är därför det är så uppenbart att ni inte tar ekonomiskt ansvar för den här reformen. Jag är väldigt nyfiken på om det är så att Emma Henriksson inte kan se den skillnad som Riksrevisionen så tydligt beskriver i sin rapport: skillnaden i kostnadsutveckling mellan efterfrågestyrd vård och behovsstyrd vård.

Anf. 10 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Det fanns en del formuleringar att beakta i den riksrevisionsrapport som Jan Lindholm refererar till, men framför allt blev det mycket tolkningar efteråt som gjorde att det var svårt att uppfatta vad rapporten faktiskt sa. Tar man del av hela rapporten, och dessutom av de svar som kommit från de regioner och landsting som undersökts i rapporten, ser man att det nog finns en del ytterligare fakta.

En av de saker som nämns i rapporten är att man inte kan se att de mest sjuka i Skåne har fått fler besök. Skåneregionen invänder mot den uppgiften. I och för sig är det sant att den grupp man undersökt inte fick det Riksrevisionen tittade efter, nämligen fler läkarbesök. Men man kunde konstatera att det som behövdes var fler besök och bättre tillgänglighet utifrån patienternas egna önskemål och behov att träffa en distriktssköterska eller en sjuksköterska. Och den ökade tillgängligheten fick de.

Vad man tittar på avgör vilket svar man får fram. När vi ska ta våra beslut måste vi lägga samman alla de underlag vi får.

Det Riksrevisionen pekar på är att utformningen av ersättningsmodellerna påverkar vad man får. De brister som Riksrevisionen pekar på handlar inte om rätten för patienterna att välja, utan framför allt om att man får de resultat som ersättningssystemen riktar sig mot. De är alltså beroende av om man har rätt ersättningssystem.

Anf. 11 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Det är svårt att förstå vilka de egentliga motiven är bakom att man så benhårt håller fast vid att man vill tvinga landstingen att använda sig av en modell som ökar deras kostnader. Jag undrar om det är så att Emma Henriksson förnekar det citat jag använde mig av i mitt huvudanförande. Riksrevisionens budskap till oss i utskottet var ordagrant att den här modellen skapar en kvasimarknad där en oerhörd överkostnad genereras. Det borde man ta till sig, tycker jag.

Vi har ansvar för att spelreglerna är sådana att produktionsresultatet blir bra. Vi har ansvar för mer än att den som känner att han har behov av vård har möjlighet att gå till flera olika ställen. Vi måste också ta ansvar för att systemet gör det möjligt att möta den vård man behöver på de här olika ställena, ta ansvar för att det finns plats och så vidare.

Det handlar om den totala ekonomin. Vi har ansvar för budgeten. När man får en så klar signal om att det här är en modell som skapar en oerhörd överkostnad måste man ta sig en funderare. Är det inte dags att göra det?

Anf. 12 EMMA HENRIKSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att Jan Lindholm kan behöva gå tillbaka och titta på alla de olika utredningar som har gjorts av vårdvalet och läsa de rekommendationer som ges. De är nämligen inte riktigt de som Jan Lindholm nu antyder att de skulle kunna vara. Riksrevisionen säger inte i sin rapport: Ta bort vårdvalet! Det är inte deras rekommendation. Gå tillbaka och läs rapporten i dess helhet!

Vi ska vara väldigt varsamma med skattebetalarnas pengar på alla områden. Det är pengar vi förvaltar åt medborgarna för att kunna ge dem bästa möjliga vård. Men vi ska också vara varsamma om våra medborgares rättigheter att själva ha inflytande och självbestämmande över saker som de är de bästa att bedöma. Vem kan ge mig det bästa bemötandet utifrån mina vårdbehov? Patienter ser olika saker som viktiga. Det ska finnas möjlighet att välja den vårdcentral man vill.

En förutsättning för att det ska finnas något att välja mellan är att det finns olika alternativ. På små orter kommer vi aldrig att kunna ha en uppsjö av olika vårdcentraler. Men på många små orter har möjligheten till valfrihet och nya aktörer i verksamheten bidragit till att det i alla fall finns någon verksamhet kvar; landstingen och politikerna har inte kunnat tillhandahålla det som medborgarna efterfrågat.

Att vara rädd om skattebetalarnas resurser är att se till att pengarna används för utveckling och för att man ska kunna förbättra verksamheten. Om det bara finns en aktör och den är offentligt driven kan det ibland vara så att den misslyckas. Offentliga aktörer lyckas ibland också. Men det är inte givet att man är den bästa producenten av vård för att man är en offentlig aktör. Vi vill ha fler olika verksamheter därför att vi vet att mångfald gör att det finns förutsättningar för förbättringar.

Anf. 13 CECILIA WIDEGREN (M):

Fru talman! Det märks att den nära vården berör. Det gäller inte bara den lilla killen som har ont, den äldre som behöver ett blodprov eller kronikern som gör ett återkommande besök. För dem är det självklart viktigt. Men lika mycket märks att det berör oss som är medborgarnas företrädare.

Undersökningar visar att människor förväntar sig att den nära vården ska ha inte bara hög kvalitet utan också hög tillgänglighet och högt inflytande för den enskilde patienten. Dessutom konstaterar Göteborgs universitets SOM-institut att 80 procent tar det som självklart att de ska kunna välja i välfärden.

Fru talman! Jag instämmer självklart i det som Kristdemokraternas Emma Henriksson har framfört. För Moderaterna och allianspartierna,

Centerpartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna, är rätten – lika för alla – att kunna välja den nära vården en viktig grund för vården och välfärden.

Människors möjlighet att välja sin vård och omsorg är precis lika grundläggande, som de 80 procenten av medborgarna uppfattar det, som det är att skapa lika förutsättningar för alla oavsett var de bor någonstans i Sverige. Lika självklart är det för oss att vården ska vara solidariskt och gemensamt finansierad.

Vårdvalet i primärvården har inneburit en både stor och positiv förändring när det gäller såväl tillgänglighet som kvalitetsarbete för patienterna. Möjligheterna till lika villkor för alla utförare har förbättrats steg för steg under dessa år, och det har utvecklats.

För att höja kvaliteten ytterligare och säkerställa jämlik vård oavsett var man bor i Sverige efter behov och fortsätta öka tillgängligheten kan det utvecklingsarbetet självklart fortsätta för att stimulera detta och utveckla de vårdvalssystem som nu finns runt om i hela Sverige.

Det är väl just utveckling som vi söker här. Jag tror att vi alla har en ganska klar uppfattning om att vi vill att den nära vården ska vara av god kvalitet och ha tillgänglighet och patientinflytande. Vårdvalet har också skapat möjlighet till fler arbetsgivare i en sektor där väldigt många kvinnor är anställda. Man skulle kunna hävda att detta är en reell jämställdhetsreform.

Fru talman! Vänsterregeringen har nu verkligen försökt i flera steg att ta bort den rättighet som har varit en möjlighet sedan den 1 januari 2010. Vi beklagar det. Det är också den enda reformen som ansvarigt statsråd och regeringen har försökt att lägga på riksdagens bord under de fem månader som de nu regerat. Det gäller ett område som är så oerhört viktigt, nämligen vår gemensamma hälso- och sjukvård.

När man stressade och pressade missade man att fråga väldigt många som jobbar med hälso- och sjukvård, vårdens företrädare, patientorganisationer och andra företrädare som var beklämda, bekymrade och fundersamma. Vad var det egentligen regeringen ville och avsåg i detta, förutom att det låg ett absolut ideologiskt skimmer över det som man hela tiden tog sig för?

Allianspartierna i socialutskottet begärde att Lagrådet också skulle få titta på detta. Det var först när statens jurister tydliggjorde för regeringen att detta var väldigt dåligt berett och förberett som man valde att göra den historiska nesan att dra tillbaka en proposition från riksdagen.

Lagrådet skrev: Av det anförda följer att beredningen av lagförslaget inte är godtagbar och att regeringsformens beredningskrav således inte är uppfyllda. Det remitterade förslaget kan därför inte ligga till grund för lagstiftning. Lagrådet var väldigt tydligt.

Oron finns nu att det ska återkomma. Det är också därför som allianspartierna föreslår riksdagen att i dag fatta ett tydligt beslut som inte ska kunna gå att missförstå om att den rättighet som har varit självklar de senaste fem åren inte ska tas ifrån den enskilda människan oavsett var den bor i Sverige.

Nu finns det en majoritet i riksdagens kammare. I eftermiddag kommer vi att fatta ett beslut. Det är högst anmärkningsvärt att det i dag är tomt på ansvarigt statsråds plats. Den enda reform som man hittills har valt att presentera kommer inte att gå igenom i riksdagen eftersom man själv har dragit tillbaka förslaget. Men ansvarigt statsråd avser inte ens att ta diskus-

sionen med de demokratiskt valda partierna som är här i riksdagen. Jag tycker att det är högst pinsamt för vänsterregeringen.

Därtill har ansvarigt statsråd valt att i medierna kommentera det kommande beslutet i eftermiddag som att han och vänsterregeringen inte avser att följa beslutet. Man säger att fortsatt process och beredning pågår. Förhoppningsvis kan man rätta till det efter riksdagens beslut i dag kl. 16.00 så att man följer det som den demokratiska högborgen Sveriges riksdag fattar beslut om.

Fru talman! Vårdens behov ska vara styrande, och kvaliteten ska vara vägledande. Jag blev nyligen påmind om detta. Jag besökte en av de 200 nya vårdcentraler som har vuxit fram sedan vårdvalet. Jag valde att besöka en av dem som vuxit fram på landsbygden.

Jag möttes av väldigt positiva medarbetare. Man talar om både god kvalitet och ökad tillgänglighet. Man talar om fler patienter. Det var inte hundratals fler på just denna vårdcentral. Det var tusentals fler sedan vårdvalet 2010. Det är fantastiskt.

Nu befinner man sig i ett sådant läge att man vill fortsätta att utveckla verksamheten. Man har vuxit ur sina lokaler. Man funderar till och med på att göra något speciellt för de mest sjuka, kroniker och andra, som gör fler än fyra besök årligen på just denna vårdcentral. Men nya lokaler med hyreskontrakt på fem år kräver helt andra förbindelser för banken, och banken säger nej.

Det ligger i dag en ganska tung filt över det Vårdsverige som vill fortsätta att utveckla både kvalitet och tillgänglighet eftersom denna ovisshet råder. Regeringen och ansvarigt statsråd väljer att inte lämna besked om det är riksdagens beslut som ska gälla eller inte. Regeringspartierna bör därför ta chansen att tala om att riksdagens beslut fortsatt ska gälla.

Fru talman! Jag skulle vilja ställa några frågor till Socialdemokraterna.

Den första frågan är: Är Socialdemokraterna och Veronica Palm för mångfald i välfärden?

Min andra fråga är: Är Socialdemokraterna och Veronica Palm för jämlik vård oavsett var man bor någonstans i Sverige?

Min tredje fråga är: Är Socialdemokraterna och Veronica Palm för allas lika rättighet att kunna välja det oavsett var de bor någonstans i Sverige?

Min fjärde fråga är: Kommer vänsterregeringen att följa riksdagens eventuellt fattade beslut i dag kl. 16.00?

Min femte fråga gäller det som gör mig mest illa berörd. Jag har tagit del av ett regeringsbeslut som fattats i dag. Det är ett utredningsdirektiv på 25 sidor där regeringen tydligt kör över riksdagens eventuellt fattade beslut i eftermiddag. På s. 15 talar man om att man nu ska fortsatt utreda och bereda frågan om att avskaffa valfriheten i primärvården. Min tydliga fråga till Socialdemokraterna och Veronica Palm är: Respekterar inte ni riksdagens fattade beslut? Samma dag som riksdagen fattar beslut väljer ni att köra över detta på ett regeringsammansammanträde.

Fru talman! Jag yrkar avslutningsvis precis som Kristdemokraternas Emma Henriksson bifall till utskottets förslag om att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att avsluta beredningen av frågan om att upphäva kravet på vårdvalssystem i primärvården och inte återkomma

med eventuellt nya förslag. Det är motioner från Alliansen och Moderaterna.

(Applåder)

Anf. 14 VERONICA PALM (S) replik:

Fru talman! Jag ska försöka svara på de frågor till mig som Cecilia Widegren ställde i sitt anförande. Jag har också några frågor till Cecilia som jag vill ställa.

I dag tillsatte regeringen en utredning och fattade beslut om utredningens direktiv just för att säkra mångfalden inom primärvården och få en reell välfärd och valfrihet. Det är ett av syftena: att säkra den reella mångfalden. Jag som bor i Stockholms södra sjukvårdsområde kan i dag bara välja mellan olika privata aktörer. Jag är intresserad av att få en bra kvalitet i min välfärd.

Den jämlika vården är också en del i det arbetet. Man ska inte leka affär och premiera innerstad framför socioekonomiskt mer tyngda områden, vilket ju har blivit effekten av vårdvalet i till exempel Stockholm. På Östermalm ploppar det upp en massa läkarcentraler. Rinkeby får mindre resurser trots att det är lika många listade.

Självklart följer regeringen av riksdagen fattade beslut. Det är därför man gör den större utredningen, för att säkra välfärden och välfärdens kvalitet. Möjligheten att välja vård kommer att finnas kvar.

Mina frågor till Cecilia är:

1. Varför är Cecilia Widegren bättre skickad att besluta om valfrihetsreformer och möjligheten till mångfald i välfärd än man är på lokal nivå – varför är en tvångslagstiftning på nationell nivå det enda verktyget för att värna så kallad valfrihet?
2. När vi nu ser brister, till exempel vårdcentralen Serafen, som såldes för 700 000 kronor 2007 och sedan såldes vidare privat för 20 miljoner – det är alltså en vinst på 19,3 miljoner av skattepengar på ett år – och vi ser brister i jämlikhet och i resurser, vad är då bevekelsegrunderna för att leka affär med välfärden?

Anf. 15 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Riksdagen ska möjliggöra en lagstiftning som är lika för alla oavsett var man bor i Sverige. Min utgångspunkt är därför inte södra Stockholm. Min utgångspunkt är hela Sverige. Att då sätta sig över den patienträttighet som finns i dag är att ta sig väldigt mycket makt över den enskilda människan.

Veronica Palm vet att det sedan den 1 januari finns en patientlagstiftning som möjliggör just den enskilda patientens rättighet. Har Veronica Palm och Socialdemokraterna tänkt återkomma till riksdagen med förslag även på det området, alltså om att uppriva den rättigheten och den reformen? Nu sätter man sig ju över den möjlighet som har funnits sedan den 1 januari 2010 om vårdval för den nära vården runt om i Sverige. Det är lite grann detta man kan läsa in i svaret på alla de frågor jag ställde till Veronica Palm. Det handlar om att man som politiker skulle kunna styra detta bättre än någon annan.

Vi har i dag en patientlag. Är det regeringens och Socialdemokraternas avsikt att återkomma till riksdagen och också riva upp de rättigheter som finns på det området?

Vi ska fortsätta att ha god tillgänglighet och kvalitet, och vårdens medarbetare ska fortsatt få den här utvecklingen. Jag tror faktiskt inte att Veronica Palm har läst det direktiv som regeringen i dag fattar beslut om. Där väljer regeringen att köra över det som blir riksdagens beslut i eftermiddag. Respekterar inte Socialdemokraterna det beslut som riksdagen kommer att fatta i dag klockan fyra?

Anf. 16 VERONICA PALM (S) replik:

Fru talman! Jag ställde två frågor till Cecilia Widegren som hon borde ha kunnat klara av att besvara på två minuter. Den ena var: Varför är Cecilia Widegren och Moderaterna bättre skickade att fatta beslut om valfrihet i vården än man är på lokal nivå? Där svarade i och för sig Cecilia Widegren väldigt tydligt att det är bättre att vi här i Stockholm fattar beslut om hur man ska organisera vårdcentralerna i hela landet. Jag tycker att det är en väldigt konstig syn på det lokala initiativet.

Landet ser olika ut. Man behöver organisera välfärden olika i olika delar av landet.

Det var ett tydligt svar. Moderaterna anser sig bättre än alla andra att fatta beslut. Då gör man det när man får möjlighet. Man beslutar då om tvångs-LOV på nationell nivå. Det var ett tydligt svar.

Den andra frågan var: Vad är de egentliga bevekelsegrunderna för att leka affär med välfärden? Det är ju i grunden detta hela systemet handlar om. Man leker affär med våra skattepengar och slösar bort, som i fallet med Moderaterna i Stockholm, 19,3 miljoner på ett år på en försäljning av en vårdcentral. Jag tycker att det är fruktansvärt oansvarigt! Men det är så Moderaterna väljer att använda skattepengarna.

Cecilia Widegren valde att inte svara på den frågan. Jag vill ge dig en chans till. Detta är ett parti som har tydliga personkopplingar i alla privata vårdkoncerner. Det är ett parti som med en dåres envishet har vägrat medborgarna insyn i sin partikassa. Jag är inte konspirationsteoretisk, men jag fattar att det är jobbigt. Det är jobbigt att bli osams med sina kompisar. Det är jobbigt att bita den hand som föder en. Vad är egentligen skälet, Cecilia Widegren?

Anf. 17 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Vad var det egentligen för debatt vi skulle ha? Var det partistöden vi skulle ta i dag, eller var det detta om patienternas rättighet att få välja den nära vården? Ursäkta, Veronica Palm och Socialdemokraterna, men ni är just nu svaret skyldiga på sex frågor. Det är rätt pinsamt, alltså.

Samma dag som riksdagen avser att fatta ett beslut som vi diskuterat om i fem månader kör regeringen över det totalt genom ett utredningsdirektiv. Det luktar konstitutionellt så det bara ryker om det. Förhoppningsvis är det väl några journalister och jurister som börjar vakna i de här frågorna. Det är högst pinsamt.

Svaret på din första fråga är väldigt tydligt: Det är patienten som ska ha makten att välja den nära sjukvården. Det är så lokalt man kan komma.

Makten ska finnas hos den enskilde – hos barnet, hos den äldre, hos mamman och pappan.

För det andra är det självklart att det ska vara lika spelregler för alla aktörer. Om det är något som de senaste årens vårdvals- och välfärdsreformer har gjort är det att tydliggöra kvalitetskraven oavsett aktör. Oavsett om vården är offentlig, privat eller ideellt driven ska det vara kvalitetsboken som styr, inte ägarformen. Självklart ska de resurser vi i dag avsätter för svensk välfärd gå till välfärden, men det ska vara lika oavsett vilken aktör det är.

Det handlar om tillståndsprovning och uppföljning. Det har hänt otroligt mycket på det området de senaste tio åren i Sverige, mycket tack vare just mångfalden och möjligheten för fler att söka andra arbetsgivare. Jag trodde att Socialdemokraterna var för mångfald, men Veronica Palm har i dag förklarat för Sveriges riksdag att så inte är fallet.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag tänkte fråga dig, Cecilia, vilka som ska styra vården i Sverige. Är det företagen eller politikerna? Det kan man verkligen fråga sig.

År 2008 fanns det sex vårdcentraler i Botkyrka och sex på Östermalm. I dag, 2015, finns det 13 vårdcentraler på Östermalm och sex i Botkyrka. Antingen har Östermalmsborna blivit betydligt sjukare, eller så är det mer lönsamt att bedriva vård på Östermalm. Vad tror du, Cecilia?

Jag är ju lite Stockholmsfixerad, som ni känner till, men man blir lite undrande när man ser ut över landet och kan konstatera att mellan 2011 och 2013 har antalet vårdcentraler ökat motsvarande mer än befolkningsökningen i Stockholm, Uppsala, Östergötland och Gävleborg medan däremot antalet vårdcentraler i Norrbotten, Blekinge, Dalarna, Halland och Kalmar har minskat fastän befolkningen inte har det. Vad handlar detta om, tror du, Cecilia?

Är det enbart landstingspolitikerna, eller är det mer lönsamt för företagen? Det är ju företagen som bestämmer var de ska etablera sig. Det här handlar inte om valfrihet för dig och mig, egentligen, utan om etableringsfriheten för företag. De anser att det är mer lönsamt att etablera sig i Uppsala än i Norrbotten.

Jag tycker att detta är ett stort problem, och det gäller hela hälsofrågan. Vem ska styra hälsan? Vem ska se till att vårdcentralerna hamnar där de behövs bäst? Är det du och jag, är det Almega, är det Svenskt Näringsliv eller är det politiker i landstinget – vad tycker du, Cecilia?

Jag måste säga: De som har varit mest oroliga i den här frågan är inte patientföreningarna, utan det är just dina vänner inom vårdföretagen, Almega och Svenskt Näringsliv. Det är de som hela tiden står på barrikaderna.

Anf. 19 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Med all respekt för alla viktiga frågor som diskuteras i landstingsfullmäktige i Stockholm tycker jag att vi släpper den här frågan och konstaterar att vi är till för hela landet, oavsett var man bor någonstans.

Då kan vi konstatera att det har blivit 200 nya etableringar av vårdcentraler runt om i hela Sverige. Det är fantastiskt. Det har skett på landsbygden, där jag råkar bo, och det har skett i storstäderna. Det har skett

i norra Sverige, och det har skett i södra Sverige. Det är en fantastisk utveckling.

Jag tror inte att det egentligen är någon politiker som är emot att människor får vård i tid och utifrån de behov som finns. Men till skillnad från Vänsterpartiet tycker jag inte att makten ska ligga här inne om den inte behöver ligga här inne, utan den ska ligga hos den enskilda människan.

Jag tycker att det är en fantastisk patientlag som har vuxit fram i Sverige. Efter ett antal vårdvalsreformer blev det en del av crescendo på det som allianspartierna bidrog med under sina åtta år.

Min fråga till Karin Rågsjö och Vänsterpartiet är såklart: Avser ni att riva upp den här patientlagen, som ger rättigheten för enskilda, oavsett var i Sverige de bor, att få den vård de har rätt till?

Din andra fråga gäller vem som egentligen ska vara med och utveckla detta. Det har visat sig att det finns väldigt många medarbetare som har jobbat länge inom offentliga verksamheter som i dag vill utveckla detta. De gör det genom personalkooperativ, och de gör det i olika typer av ägarstrukturer. Det är en fantastisk utveckling.

Inom den offentliga sektorn är det många kvinnor som är anställda. De har fått fler arbetsgivare att välja mellan. Det är också en bra utveckling.

Vad ska vi då, som medborgarnas företrädare, koncentrera oss på, förutom att finansiera detta? Vi ska ställa kvalitetskrav. Vi ska ha en tydlig uppföljning. Vi ska ha en tydlig tillsyn. Och vi ska se till att de myndigheter som utför detta har resurser. Det är grunden.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Tycker inte du, Cecilia, att det är ett stort problem att endast en vårdcentral har etablerats i ett område med en låg eller mycket låg tillgänglighet? Det motsvarar 0,5 procent av alla nyetableringar. Tycker inte du att det är ett problem?

Tycker inte du att det är ett problem att man i stället väljer de orter där det redan är en hög tillgänglighet? Där väljer man att etablera sig. Är inte det lite märkligt? Jag talar inte bara om Östermalm och Botkyrka. Jag talar också om alla län där antalet vårdcentraler har backat – det vet du, om du lyssnade på mig. I Norrbotten, Blekinge, Dalarna, Halland och Kalmar har man alltså ett mindre antal vårdcentraler nu än tidigare. Och det är inte så att man har en mindre befolkning. Är inte detta ett problem även för landsbygden?

I Hallstavik har man försökt få en privat läkarcentral, men det är ingen som är intresserad, för det finns så lite pengar att tjäna. Det är det som detta handlar om. Det handlar inte om valfrihet. Det handlar om etableringsfrihet.

Sedan måste jag fråga dig, som har suttit i Alliansen och styrt landet i åtta år: Är det inte ett problem att de olika hälsoindexen rasar? Är det inte ett problem att 60 procent hade förtroende för vården 2011 och att 41 procent hade förtroende för vården 2014? Är inte detta ett problem? Ska man inte se vården som en helhet?

Du pratar om valfriheten. Skulle patientföreningarna känna att deras valfrihet var hotad skulle de stå på barrikaderna. Det är inte de som skickar tusentals grejer till oss i riksdagen eller bjuder oss på olika seminarier, där bara borgare sitter i panelen. Det är faktiskt vårdföretagen och Almega som gör det.

Tycker du verkligen att vi har fått en ökad jämlikhet i fråga om hälsa genom de reformer som ni har satt i sjön utan att ens ha kollat upp hur det gick? Tycker du det, Cecilia?

Anf. 21 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att som socialpolitiker och medborgarnas företrädare hela tiden följa de olika typer av hälsoindex som utvecklas. Våra förväntningar ökar, men vi har också kunskapen om vad vi kan göra för att hjälpa människor, inte minst utsatta människor. Och vi ska hela tiden se till att förbättra detta.

Jag är långt ifrån nöjd med hur allting går. Jag vill därför utveckla saker och ting. Jag vill inte stoppa, förhindra och plocka bort saker och ting som har utvecklats under många år och som har hjälpt många människor. Det tror jag är en stor skillnad mellan allianspolitikerna och vänsterpolitikerna. Vi vill hjälpa och inte stjälpa i den delen.

Jag valde att ställa en fråga till Vänsterpartiet. Jag fick inget svar på den frågan. Det är rätt pinsamt. Men det finns väl ett tydligt svar i det: Makten ska inte ligga hos patienten; makten ska ligga hos Vänsterpartiet.

Kvaliteten ska vara helt avgörande när vi fortsätter att utveckla hälso- och sjukvården. Därför är de erfarenheter vi kan ta med oss av de vårdvalsreformer som har vuxit fram väldigt viktiga för framtiden. Det är också en av rekommendationerna som vi har fått när det gäller de utvärderingar som har gjorts. Det är viktigt att hela tiden utvärdera, följa upp och lära av olika exempel. Men en sak är väldigt tydlig. Man får inte bara läsa de utvärderingar som gynnar ens egen partibok mest. Det är viktigt att sätta dem i samband med varandra.

Av de 20 främsta vårdcentralerna, som har högst betyg i dag i Sverige, är 14 drivna i alternativ regi. Det kanske beror på det som jag tror, nämligen att medarbetarna har fått mycket mer inflytande och har fått möjlighet att utveckla sjukvården. Jag tror absolut inte att det har någonting med ägarformer att göra. Man ska hålla isär de diskussionerna och vara väldigt försiktig när man vill fortsätta att utveckla det här. Man ska inte se ned på dem som varje dag möter och jobbar med patienterna. De gör ett fantastiskt jobb.

Anf. 22 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Cecilia Widegren inledde sitt anförande med att raljera över det faktum att Lagrådet kritiserade regeringens förslag, propositionen om att dra tillbaka reformen från den 1 januari. Jag tycker att Cecilia Widegren i stället borde berömma oss. Vi lyssnade på Lagrådet. Det tillhörde inte det vanliga med den alliansregering vi hade under de senaste åtta åren.

När Lagrådet sågade ert förslag om säkerhetskrav i fråga om kärnkraftverken – det handlade om försäkringsfrågorna – jäms med fotknölarna drev ni igenom det i alla fall. Senaste exemplet i mitt utskott gäller Attefallshuset. Där konstaterade Lagrådet klart och tydligt att man över huvud taget inte kunde använda de departementsskrivelser och de utredningar som fanns som underlag för lagstiftning. Det var deras kommentar. Man kritiserade den korta remisstiden, som var över jul och nyår. Det var fullständigt horribelt, konstaterade Lagrådet. Ni drev igenom det ändå.

Om det är någonting som ni inte ska prata om är det hantering. Vi är oändligt mycket mer hänsynsfulla. Vi borde få beröm av er för det i stället för kritik.

Prot. 2014/15:67
5 mars

Sedan kommer vi till den här frågan. Cecilia Widegren nämnde på slutet det viktiga att reformerna ska leda till förbättringar, utveckling och sådana saker. Då kan man fråga: Läser inte Cecilia Widegren vad Riksrevisionen säger? De har inte kunnat hitta några spår över huvud taget av några utvecklingseffekter av den här reformen. Då kan man väl fundera på om den är så bra.

Sedan tänkte jag på de frågor som Cecilia Widegren ställde. Jag tycker att man kan vända tillbaka till Cecilia Widegren och säga: Men svara på dem själv! Hur ska det gå till? Det ni vill göra nu är nämligen att lägga en kall hand över det här. Det ni vill göra är att förbjuda regeringen att arbeta med att utveckla vården, så att den kan bli mer jämlik och ges efter behov, det som ni säger att ni också vill.

Anf. 23 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Miljöpartiet är i dag en del av Sveriges regering och ska också bära ansvar för det arbete som görs och det arbete som inte görs.

Den historiebeteckning som Miljöpartiet valde att presentera blir väldigt konstig, eftersom det var allianspartierna i socialutskottet som drev igenom att man skulle bereda ett lagförslag från regeringen, vilket regeringen skulle ha gjort redan tidigare. Det är ju inte riksdagens utskott som ser till att bereda underlag som kommer från regeringen, utan det ansvaret har faktiskt regeringen själv och därmed också Miljöpartiet.

Det är den hanteringen som är högst pinsam. Miljöpartiet var delaktigt i att stressa igenom ett förslag och en förändring – dessutom tycker många miljöpartister runt om i Sverige att det är en jättebra lösning. Miljöpartiet spelar roll i många landsting och regioner när man väljer att vara med och bidra till att utveckla vårdvalet. En del av miljöpartisterna har till och med också varit delaktiga i att tillskriva Riksrevisionen och säga: Ni gjorde kanske inte helt rätt i den där utvärderingen, när ni också valde att klanka ned på ett antal valfrihetsreformer som har gjorts både i Skåne och i Västra Götaland.

Miljöpartiet borde nog konsolidera sig lite grann och fundera över vad man är för. Jag trodde att Miljöpartiet var för mångfald, oavsett var man bor i Sverige, och var ganska öppna för valfrihet. Jag tror kanske att Miljöpartiet nu är uppätet av Vänsterpartiet, som verkar styra frågorna om den svenska välfärden helt och hållet.

Det är väldigt tydligt att de som i dag jobbar i svensk hälso- och sjukvård ska få mindre makt. Vi från allianspartierna är väldigt tydliga med att vi har försökt jobba stenhårt med detta i åtta år för att möjliggöra att de ska få mer makt att utveckla de små fina lösningar som sker på golvet i vårdens nära Sverige.

Anf. 24 JAN LINDHOLM (MP) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att lyssna på representanterna för allianspartierna. Cecilia Widegren har uppenbarligen läst rapporten från Riksrevisionen lika illa som sin kollega från Kristdemokraterna.

Det ni åstadkommer nu är att förhindra att regeringen kan fortsätta utveckla vården. Inte nog med det – ni förhindrar inte bara regeringens arbete med detta, utan ni hindrar även väldigt många landsting från att göra det.

Det ni nu gör är att ni inte tillåter landstingen att arbeta med utveckling av vårdkvaliteten med de ekonomiska resurser som de har möjlighet till. Detta leder till högre kostnader, eftersom det totala vårdbehovet växer med en efterfrågestyrd vård. Det kan ni inte förneka. Landstingen måste få hantera det i den takt som de har ekonomiska möjligheter till. Då kan man få utveckling.

Cecilia Widegren och andra företrädare här talar om att det har etablerats ett stort antal vårdcentraler. Är det egentligen något argument? Vad säger det om vårdens innehåll att det finns fler vårdcentraler? På flera orter har den privata vårdcentralen ersatt en tidigare landstingsdriven vårdcentral. Är det per automatik bättre? Ni måste ju titta på innehållet.

När vi ser att vårdefterfrågan stiger till följd av det efterfrågestyrda systemet måste vi sätta oss ned och fundera på hur vi ska klara av att hantera en jämlik vård. Det är just det vi är ute efter. Ni kan visst säga att ni eftersträvar en jämlik vård, men när vi ser att resultatet blir en mer ojämlig vård tycker jag att vi politiker har ett ansvar att titta på det. Nu förbjuder ni oss att göra det. Det förstår inte jag.

Anf. 25 CECILIA WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! För det första är det väldigt tydligt efter den här diskussionsrundan i dag att regeringen inte avser att följa riksdagens beslut. Jag har kontinuerligt ställt frågor kopplat till det regeringssammanträde som har ägt rum i dag på förmiddagen och det direktiv som det är fattat beslut om, där man kör över det beslut som eventuellt tas i dag kl. 16.00.

Jag tycker att det är högst pinsamt, och jag konstaterar också att Miljöpartiet, precis som Socialdemokraterna, inte har någon respekt för beslut som tas i den här kammaren av den riksdagsmajoritet som finns.

Detta gör att de som vill fortsätta utveckla sjukvården fortsatt kommer att ha en oro över sig. Grunden till att allianspartierna lade fram den här motionen var ju att försöka dämpa detta och få bort oron. Jag tycker att det är väldigt beklagligt.

För det andra är det väldigt tydligt för Moderaterna och allianspartierna att det är kvaliteten som styr innehållet i svensk hälso- och sjukvård och ingenting annat. Andra partier lägger andra ord i munnen på oss, men det handlar om kvaliteten och innehållet. Makten ska ligga hos patienterna och de medarbetare som finns där ute, och vi ska se till att skapa förutsättningar för detta.

I grunden är det detta som kan fortsätta utveckla hälso- och sjukvården, och det är det beslutet som en majoritet i riksdagens socialutskott nu föreslår att riksdagen ska fatta. Det är att utveckla framåt. Det är inte att plocka bort saker och ting som möjliggör att denna utveckling kan fortsätta.

Anf. 26 PER RAMHORN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande 3. I betänkandet behandlas bland annat en följdmotion som vi har ställt oss bakom som väcktes med anledning av regeringens skrivelse med

återkallelse av propositionen *Upphävande av kravet på vårdvalssystem i primärvården*.

Den förra regeringen införde obligatoriskt vårdval i primärvården. Det innebar rätten att som patient välja vilken vårdcentral man ville gå till men också att välja bort något som man inte var nöjd med. Det är viktigt att komma ihåg i den här debatten.

Nu ska man i ärlighetens namn säga att vårdvalet inte är helt perfekt. Det har inte skapat den perfekta primärvården, långt därifrån. Det finns bland annat brister i ersättningssystemet. På sina håll där det finns ett stort utbud kan det i vissa fall ha uppmuntrat människor att gå till läkaren fast man egentligen inte hade behövt det. Det är inte bra utan behöver rättas till.

Men framför allt, och det är det viktigaste, har vårdvalsreformen inneburit en ökad tillgänglighet för patienterna. Vårdcentralerna har blivit fler. Telefontiderna har blivit generösare. I dag går det snabbare att få träffa en läkare än före reformen. Många har också fått betydligt närmare till sin vårdcentral.

Fru talman! När regeringen i höstas lade fram förslaget om att ta bort lagregleringen om vårdval i primärvården framkom det en massiv kritik mot förslaget från remissinstanserna. Samtliga patientföreträdande organisationer, till exempel Handikappförbundet och Reumatikerförbundet, är kritiska till att ändra lagen. Även Vårdanalys, som har ansvar för att bevakat patientperspektivet i vården, är kritiska. Samtliga fackliga organisationer i sjukvården, som Fysioterapeuterna, Läkarförbundet, Psykologförbundet och Vårdförbundet, är kritiska. Sveriges Kommuner och Landssting, SKL, är kritiskt till lagändringen liksom sju av landets landsting och regioner.

Majoriteten av remissinstanserna tycker, som vi, att det vore en dålig idé att ge landstingen möjlighet att ta tillbaka makten från patienterna. Enligt Vårdanalys anser tre av fyra patienter att möjligheten att byta vårdgivare är bra, för vem vet bättre än patienten själv vilken läkare eller vårdcentral som patienten har störst förtroende för?

Fru talman! Som jag sa tidigare har vårdvalet inte fungerat helt perfekt, men fördelarna överväger. En stor del av problemen beror på felaktigt utformade ersättningssystem. Ett problem med dagens ersättningar är att vårdgivare, såväl offentliga som privata, ofta belönas för att arbeta på ett specifikt sätt och inte efter uppnådda hälsoresultat. Som jag sa innan kan ersättningar som starkt kopplas till antalet besök på vårdcentralen exempelvis leda till onödigt många besök och därmed uteblivna satsningar på annat som hjälper patienten. Varken patienterna eller samhället gynnas naturligtvis av detta.

Det är inte heller medicinskt eller ekonomiskt motiverat att ha ett ersättningssystem som väsentligt skiljer sig mellan landstingen. Det leder inte till ökad jämlikhet i vården.

Det vi bör göra är *inte* att avskaffa lagregleringen om vårdval i primärvården. I stället bör vi fokusera på att förbättra och utveckla ersättningssystemen och kvaliteten i primärvården så att vi kan uppnå en trygg, säker och jämlik vård i hela Sverige.

Till sist, fru talman: Det enda raka är nu, som vi ser det, att regeringen lägger ned försöket att upphäva lagregleringen om vårdvalet. Dels skulle de privata vårdgivarna slippa en del av den förlamande osäkerhet som

regeringen åstadkommit i det här fallet, dels, och det är det viktigaste av allt, skulle patienterna få veta att valfriheten består.

Anf. 27 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Det må tyckas vara en märklig debatt som vi för här i Sveriges riksdag i dag, men vad det handlar om är att försöka reparera en del av den skada som vänsterregeringen har tillfogat den svenska välfärden.

Det var med stor förvåning som inte bara jag utan hundratusentals av dem som arbetar i den svenska välfärden lyssnade på den nytillträdde sjukvårdsministern, och även på vice ordföranden i socialskottet, när de kort efter att de tillträtt efter valet fick frågan om vad som var den stora utmaningen för svensk välfärd. Vad var de stora problemen?

Jag kunde ha räknat upp ett stort antal problem där det finns riktiga utmaningar att ta itu med. Men vad var det som de ledande företrädarna pekade ut? Jo, det största hotet mot den svenska välfärden och det svenska välfärdssystemet var att det fanns privata företag.

Den överenskommelse som S, V och MP träffade för snart sex månader sedan har orsakat stor skada, inte minst bland de småföretag som erbjuder primärvård, äldreomsorg, hem för vård och boende och en rad andra viktiga välfärdstjänster. Överenskommelsen gick ut på att alla de 10 000 företag som arbetar inom välfärdssektorn inte ska få fortsätta och inte är välkomna. Det beror inte på att äldre, patienter eller funktionshindrade är missnöjda med vad som erbjuds. Det är tvärtom. De privata vårdgivarna och de privata företagen inom välfärden är de som regelmässigt får de högsta betygen från brukarna. Det beror inte heller på att den kvalitet som vårdgivarna erbjuder är undermålig. Även här klarar sig de privata vårdgivarna och de privata välfärdsföretagen bra. Det beror inte heller på att personalen är missnöjd. Den enda anledningen är att driftsformen handlar om ett aktieföretag. Det är förhatligt för hela vänstersidan att det kan finnas företag som går med vinst – inte kommunala förvaltningar eller landstingsförvaltningar som ständigt går back.

Signalen från de styrande på vänstersidan hade omedelbar effekt. Många småföretagare som hade pantsatt den egna villan för att kunna starta ett företag blev oroliga. Ett antal småföretag vittnade om att det inte längre var möjligt att få banklån för investeringar. Det fanns en stark oro bland de anställda som inte visste om de skulle få behålla sina jobb. Det fanns många frågor från patienter, elever, äldre och handikappade om vad som var på väg att hända.

Omedelbart skulle en proposition läggas fram om att avskaffa vårdval i Sverige. Det är den lagstiftning som ger alla invånare i hela landet rätt att välja primärvård. Övriga dråpslag mot en viktig del av den svenska välfärden skulle utredas innan de kunde verkställas.

I dag har direktiven till utredningen presenterats. Trots att företrädare för Vänstern, Miljöpartiet och Socialdemokraterna före valet bedyrade att de som har personlig assistans över huvud taget inte skulle beröras kom i dag helt andra besked. Drygt 50 procent av de assistansberättigade har valt ett aktieföretag som assistansutförare. I dag kom chockbeskedet för de tusentals assistansberättigade att de har gjort ett felaktigt val. Även inom området personlig assistans ska aktieföretagen drivas bort av en enda anledning, nämligen att de kan tänkas gå med överskott.

Fru talman! Vad gäller den andra delen, att avskaffa det fria vårdvalet i primärvården, vet alla som har följt den politiska processen och debatten i dag vad som har hänt. Sjukvårdsministerns proposition om att avskaffa vårdval i Sverige har gått till den politiska historien som ett hafsvverk av sällan skådade dimensioner. De få remissinstanser som fick chansen sågade fullkomligt förslaget. Regeringen vägrade, i strid med regeringsformen, att låta Lagrådet granska sjukvårdsministerns första proposition. När vi i socialutskottet lät Lagrådet granska ministerns alster blev domen hård. Lagrådet ansåg att av det anförda följer att beredningen av lagförslaget inte är godtagbar och att regeringsformens beredningskrav således inte är uppfyllt. Det remitterade förslaget kunde därför inte ligga till grund för lagstiftning. Vidare förde Lagrådet fram omfattande kritik av mer lagteknisk natur.

Sammanfattningsvis kan man säga att sjukvårdsministern slarvat, vilket fick till konsekvens att regeringen i en skrivelse fick begära att riksdagen skulle skicka tillbaka propositionen. I regeringens skrivelse framgick också att regeringen tänkte återkomma med ett nytt förslag som skulle innebära att alla i Sverige inte längre skulle ha rätt att välja primärvård.

Det förslaget, fru talman, leder inte till något annat än att klyftorna i Sverige ökar. Det skulle inte få så stora konsekvenser i Stockholm, även om alla vänsterdebattörer så gärna tar exempel från Serafen, Östermalm och ända upp till Hallstavik. Där skulle det inte bli så stora konsekvenser. Konsekvenserna skulle komma i Dalarna, i Jämtland, sannolikt även i både Norrbotten och Västerbotten. Där vänsterpartierna sitter vid makten tar man gärna chansen att flytta makten från människor hemma vid köksbordet tillbaka till landstingspolitikernas sammanträdesbord.

Det är därför dagens debatt och beslut är så viktiga. Riksdagen har nu möjligheten att stilla en del av den oro som patienter och personal känner. Vid dagens votering kan vi sätta punkt för försöket från vänsterpartierna att försämra den svenska primärvården. Den första socialistiska attacken mot svensk välfärd kan avvärjas.

När riksdagen i dag har fattat sitt beslut utgår jag från att sjukvårdsministern klart och tydligt deklarerar att han tänker acceptera riksdagens beslut och inte återkomma med ett nytt förslag. Allt annat är för Centerpartiet helt oacceptabelt.

Om sjukvårdsministern återkommer med en ny proposition i strid med riksdagens majoritet kommer det att föranleda inte en utan sannolikt flera anmälningar till konstitutionsutskottet. Med den praxis som S, V och MP sjösatte i februari 2012 kan det också i det läget bli aktuellt med misstroendeförklaring mot enskilt statsråd. De tre partierna deklarerade då att det faktum att ett enskilt statsråd agerar tvärtemot ett tillkännagivande från riksdagen bör leda till ett riktat misstroende mot enskilt statsråd.

Jag utgår därför, fru talman, från att sjukvårdsministern efter riksdagens beslut klargör att han inte avser att återkomma med förslag som hotar primärvården i delar av landet.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Anders Jonsson och jag har talat om detta tidigare. Det känns som déjà vu. Kanske kommer vi att tala om detta i fyra år. Who knows? Vi kommer tillbaka – var så säker på det – på ett eller annat sätt i vinstfrågorna. De är mycket viktiga.

Anders Jonsson säger att förslaget kommer att slå sönder hela hälso- och sjukvården. Men enligt olika tabeller och så vidare går vi, Anders, mot en mer och mer ojämlig vård. Tycker inte du att det syns?

Tycker inte Anders Jonsson att Konkurrensverkets undersökning är lite intressant? Anders nämnde som ett exempel att Dalarna låg under bilan när politiker skulle få styra vården mot dem som mest behöver den.

Dalarna är ett av de län, förutom Norrbotten, Blekinge, Halland och Kalmar, där antalet vårdcentraler har minskat fast befolkningstakten inte har minskat. Det är ett problem. Det är ett problem att vi har en ojämlig hälsa. Därför tycker jag att skatterna ska riktas till de områden som behöver vården mest. Det är vad som framgår i hälso- och sjukvårdslagen: vård till dem som behöver vården mest.

Då är vi tillbaka till den klassiska frågan. Jag nämner Östermalm en gång till. Området har nu 13 vårdcentraler medan Botkyrka inte har fått en enda ytterligare vårdcentral. Handlar det om taffliga politiker i Stockholms läns landsting? Det kan det göra, säger jag som är vänsterpartist. Eller handlar det om att företag bestämmer sig för att de får bättre kundunderlag om de etablerar sig på Östermalm? Vi blir kunder på en marknad, inte patienter i vården. Det är ett problem.

Det är ett problem att alla siffror pekar mot en ojämlig vård. Har det något med dagens frågor att göra?

Anf. 29 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Karin Rågsjö för de intressanta frågorna. Först och främst är det viktigt att vi skiljer på ojämlig hälsa och ojämlig vårdkonsumtion.

Ojämlig hälsa är ett problem i Sverige, men vi ska komma ihåg att Sverige är det land i världen som har de minsta hälsoklyftorna.

Det betyder inte att vi inte ska göra någonting för att försöka hålla ihop Sverige, men vi måste ha det perspektivet.

Ojämlig konsumtion av sjukvård är ett mycket större problem i Sverige. Redan 2006 kunde man konstatera att vi var ett av de OECD-länder som hade de största skillnaderna när det gällde låg- och höginkomsttagares möjlighet att konsumera sjukvård.

Vad kan det bero på? Jag ska ta med Karin Rågsjö bort från Östermalm och Botkyrka och upp till Östersund. Där besökte jag för några år sedan en vårdinrättning där man fick betala 800 kronor för att komma till doktorn direkt.

När jag hörde det sa jag till den som drev det här – det är en väldigt framgångsrik verksamhet som fortfarande finns kvar: Vem kan ha råd att betala 800 kronor för att komma till doktorn? Det måste ju vara överklassen på gräddhyllan på Frösön som har råd att göra det.

Nej, nej, sa läkaren som drev den här framgångsrika verksamheten. Överklassen på Frösön känner alltid en överläkare på sjukhuset och får omedelbart komma dit och få vård för sina barn och anhöriga. Den som kommer hit till mig är den ensamstående mamman från Brunflo som har

väntat i telefonkö till hälsocentralen i tre fyra timmar och sedan fått höra att det inte finns några tider kvar. Det är hon som kommer hit och betalar 800 kronor för att någon ska titta i örat på hennes barn.

Det största hotet, den största orsaken till att vi i Sverige har haft ojämlikheter när det gäller sjukvårdsproduktion, är bristande tillgänglighet. Det är de svenska vårdköerna.

Ett av de främsta resultaten av Vårdval Sverige är att tillgängligheten i primärvården nu antligen förbättras och att ojämlikheten därmed minskar. (Applåder)

Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det var ett brandtal för jämlik hälsa. Men om vi tittar närmare på de 190 privata vårdcentralerna som har etablerats – Anders W Jonsson talar ju om vårdtillgänglighet – ser vi att fler än hälften, 55 procent av vårdcentralerna, har etablerats efter införandet av vårdvalssystemet i områden med mycket hög tillgänglighet. 55 procent har etablerats i områden med mycket hög tillgänglighet, säger jag, och 32 procent i områden med hög tillgänglighet.

Hur tycker du att det låter, Anders Jonsson? Låter det som att de etableras i områden där tillgängligheten är låg? Jag skulle säga precis tvärtom. Det är ungefär 0,5 procent som har etablerats i områden där tillgängligheten är låg.

Det låter ju som en ganska misslyckad reform. Tycker du inte det, Anders Jonsson? Hade det inte varit himla bra om ni hade hängt på en utvärdering så att ni hade sett det här efter ett tag och gjort någonting åt det? Nu står ni här och säger: Det här är fantastiskt! Det är så super. Alla blir friskare. Alla blir nöjdare.

Till och med siffrorna för nöjdhet har sjunkit dramatiskt mellan 2011 och 2014. År 2011 var 60 procent supernöjda. Nu är det bara 40 procent. Jag tycker att det är ett problem.

Jag tycker att det är ett problem att vi låter våra skattepengar gå till etablerade områden. De här är ju en etableringsreform, inte en vårdvalsreform. Vi är för att man ska kunna välja. Jag skulle vilja se Röda Korset och alla små företag. Det är inte dem vi ser.

Vi behöver styra resurser dit där de behövs mest enligt hälso- och sjukvårdslagen. Det är inte de orter där tillgängligheten redan är hög. Det kan inte vara så.

Jag tycker att ni som politiker borde sätta er och titta på vad ni ska göra. Du talar om att utveckla vården. Hur tycker du att det här har utvecklats när du hör de här siffrorna? Tycker du verkligen att vi har fått ett mer jämlikt vårdval?

Det här handlar bara om att företagen ska kunna etablera sig precis där de kan tjäna mest. Jag skulle själv göra så om jag var läkare. Så funkar det.

Anf. 31 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressanta frågor som Karin Rågsjö lyfter fram.

Hon påstår att det skulle finnas brist på utvärderingar av vårdvalsreformen. Ingenting kan vara mer felaktigt. Bara på nationell nivå har vi utvärderingar från Vårdanalys, Riksrevisionen, Konkurrensverket, Statskontoret och Socialstyrelsen, som alla har tittat på det.

Intressant är också att flera landsting har kopplat ganska omfattande forskningsresurser till att följa vad det är för förändringar som sker när vi reformerar primärvården på det här sättet. Ett av de mest intressanta exemplen tycker jag är den forskning som bedrivs på Karolinska Institutet, där man har tittat på vad som händer inte minst i förhållande till grupper med kronisk sjukdom och grupper med svag socioekonomisk ställning. Båda analyserna är tydliga: Konsumtionen av primärvård har ökat generellt i alla grupper, även i de här två grupperna.

Karin Rågsjö spårar fel i sin analys när hon hela tiden utgår från att det är geografiska områden som behöver primärvård. Det felet gjorde också Riksrevisionen. Det är inte geografiska områden som är betjänta av primärvård; det är människor av kött och blod som behöver primärvård.

I det läget är det såklart fantastiskt att man i norra Jämtland har fått en väl fungerande primärvård i Hoting, för där är det fem mil att åka till nästa. Men här i Stockholm blir resultatet att man listar sig på den primärvårdsenhet som ligger i närheten av det ställe där man arbetar eller på ett ställe man har lätt att nå. Det är inte alltid så att den vårdcentral som ligger på det ställe där man är skriven och där man sover på natten är det bästa stället att vara på.

Om man i stället identifierar individerna ser man att den här reformen, även i Stockholm, inte har inneburit ökade klyftor utan har inneburit ökad tillgänglighet.

(Applåder)

Anf. 32 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Vi måste vara tydliga. Det här är en tydlig signal till regeringen att den ska respektera riksdagens beslut om vårdvalet. Vårdvalet ska vara kvar men naturligtvis också utvecklas utifrån resultatet av de olika uppföljningar som vi ser.

Vi måste vara tydliga. Vi ser redan nu, som flera har sagt, att utvecklingen stoppas upp. Jag vet att flera vårdcentraler skulle ha kommit igång i lite tuffare områden, men man får inte lån i bank eftersom bankerna inte vågar satsa på personer som vill starta egen verksamhet.

Vårdvalet har ju varit framgångsrikt, inte minst för alla de vårdcentraler som har etablerats av läkare och sjuksköterskor. Det är ägarledda vårdcentraler där man nu inte har behov av stafetter.

Stafettläkare är ju ett stort problem i hälso- och sjukvården. Framför allt årsrika patienter och patienter med kroniska sjukdomar har behov av att träffa samma läkare och samma sjuksköterska över tid. Det är bra för patienterna, men det är faktiskt också kostnadseffektivt. Om man har etablerat en kontakt, känner varandra och vet precis vilka behov patienten har kan mycket avklaras på telefon eller med den moderna teknik som nu börjar växa fram i hälso- och sjukvården.

Det här var en vändpunkt: Äntligen såg vi att primärvården blev populär att söka sig till.

Låt oss titta i backspegeln. År 1958 skulle vi i Sverige avveckla primärvården. Allt skulle ligga på de stora sjukhusen. Sedan började man väl besinna sig lite.

Nästa steg som inte var befrämjande för primärvården togs 1963, då provinsialläkare och stadsläkare gick över till landstingen utan att man hade funderat tillräckligt över vilken roll som man lade på landstingen.

Sedan kom sjukvårdsreformen 1970. Den innebar att patienter inte längre kunde beställa tid hos sin doktor. Man var hänvisad till sin vårdcentral, men där var det lite hipp som happ vilken doktor man kunde få besöka.

År 1975 sa Världshälsoorganisationen och även vi i Sverige: Primärvården ska vara basen för hälso- och sjukvården. Vi har förbyggt oss på sjukhus, sa vi. Vi hade då högst antal sjukhusplatser i Europa. Men nu skulle primärvården vara basen, och vi skulle alltså minska antalet sjukhusplatser. Det har vi gjort så till den grad att vi nu ligger lägst i Europa. Men samtidigt har vi inte utvecklat primärvården. Det är här som ljuset i tunneln kom med vårdvalet.

Detta ska vi utveckla. Den lagstiftning som vi har har varit viktig för att stimulera för att få en jämlik utveckling av primärvården över landet, låt vara att det fortfarande är brister på sina håll. Det var brister som höll på att åtgärdas före hotet om att ta bort vårdvalet som en rättighet i hälso- och sjukvårdssystemet.

Vi ser att läkare och sjuksköterskor har sökt sig till primärvården på ett sätt som vi inte har sett på väldigt många år. Att detta nu ska stoppas upp är olyckligt för patienterna, inte minst för människor med kroniska sjukdomar, människor med flera sjukdomar samtidigt, åsrika människor och människor med funktionshinder.

Till regeringen: Stoppa inte den positiva utveckling av primärvården som vi har sett under de senaste åren! Det vi i stället ska satsa på är en utveckling av den. Det handlar om att underlätta så att de ägarledda vårdcentralerna kan komma igång. De har till exempel inte har behov av stafettläkare. Och det handlar om att underlätta för vårdcentraler med olika profiler. Vi är ju ett mångkulturellt samhälle och kan behöva vårdcentraler med lite olika profiler.

Detta är till för patienterna. Av och till lyfts patienternas behov fram i debatten. Det jag ser är patienternas möjligheter att välja, att få tillgång, att få träffa samma sjuksköterska och läkare gång efter annan. Det är det som vårdvalet har medfört.

(Applåder)

Anf. 33 FINN BENGTSSON (M):

Fru talman! Det har varit en mycket intressant debatt att lyssna till. Jag begärde ordet för att göra en komplettering, av den anledningen att jag är den enda i socialutskottet som i måndags var med och lämnade över Parlamentariska socialförsäkringsutredningens slutbetänkande till statsrådet Annika Strandhäll. Den berör faktiskt även delar av detta betänkande, SoU3.

Låt mig ändå reflektera lite över den historieskrivning som Barbro Westerholm gjorde. Det är ju intressant att reflektera över vad som har hänt i svensk politik under det senaste halvsekle. För min del har det varit att vi tydligt har kommit från mer renodlad socialism på de flesta politikområden över till mer reformerad socialism, om man nu tillhör Socialdemokraterna eller de reformerade miljöpartisterna, men framför allt har Alliansen kunnat formas och bilda ett motstånd mot att renodlad

socialism tränger sig in i svensk politik och lagstiftning, så som det tyvärr var för kanske ett drygt halvsekel sedan.

Prot. 2014/15:67
5 mars

Dock har jag ofta sagt att sjukvården i detta sammanhang liksom har varit socialisternas sista bastion. Man har hävdad att sjukvården på något sätt är undantagen möjligheter till valfrihet och mångfald och entreprenörer utanför de offentligdrivna verksamheterna. Det är för mig helt obegripligt, i samband med att man nu diskuterar lagen om valfrihet, att man ska införa veto för bland annat sjukvårdshuvudmännen som gäller att inte ta sig an alla de entreprenörer som kanske vill etablera sig i en viss region.

Varför fokuserar man på dem som vill bedriva sådan välfärdsverksamhet inom hälso- och sjukvården, omsorgen och skolan? Samtidigt föreslår man inte att kommunerna eller de som har huvudmannskapet för att med offentliga medel bygga en skola, en vårdcentral, ett äldreboende eller för den delen infrastruktur över hela landet ges veto när det gäller att låta entreprenörer bygga. Det finns ingen logik i att just sjukvården ska vara den sista socialistiska bastionen.

Jag tänkte gå över till varför jag gick upp i talarstolen. Parlamentariska socialförsäkringsutredningen är en noggrann utredning på 1 200 sidor där vi glädjande nog är överens mellan sju partier – det finns en reservation från Vänsterpartiet. Det visar att det finns ett brett parlamentarisk stöd för ett viktigt inslag i utredningen som bygger på att vi, för att kunna ha en riktig rehabiliteringskedja hos dem som är sjuka, lägger över ett tydligt ansvar på hälso- och sjukvården för att bedriva uppföljande verksamhet som berör dem som annars lätt hamnar i en långtidssjukskrivning. Det är inte så att Försäkringskassan ska engagera sig i detta först när det blir ett försäkringsärende, utan sjukvården blir den första instans som ska möta detta.

Det kommer, fru talman, i praktiken att bli vårdcentraler och vårdgivare i primärvården som kommer att kunna ta kontakt med arbetsgivarna, för att så tidigt som möjligt se om det finns inslag som handlar om att man vill påverka möjligheten till snabbare återgång i arbetet.

I det perspektivet, fru talman, är det extremt viktigt att man har en större mångfald av utförare. Att då samtidigt ge kontraorder till ett antal socialistiskt styrda kommuner och landsting att inte vilja erbjuda den möjligheten – att fler vårdcentraler och fler vårdgivare ska kunna samspela med arbetsgivarna för att få folk att återgå snabbare – är faktiskt att vara emot arbetslinjen. Det är allvarligt nog – det vill jag nog inskräpa. Vi kan inte ha en bred parlamentarisk samsyn kring en så viktig reform, som rimligtvis kommer kanske redan under innevarande år, och samtidigt införa ett stopp för de entreprenörer som ska bedriva den här typen av verksamhet.

Jag nämnde om fredagen. Nu ges det ett viktigt tillkännagivande till regeringen som vi kräver att man respekterar, så att man inte återkommer med en sådan här lagstiftning i strid med en klar majoritet i riksdagen. På fredagen kommer konstitutionsutskottets ordförande i en interpellationsdebatt att få svar från regeringen om hur man tänker hantera tillkännagivanden från oppositionen till regeringen.

För er som har följt debatten i dag är det intressant att följa hur regeringen kommer att svara på hur man kommer att utnyttja det tillkännagivande som ges från den här kammaren, för att komma tillbaka till riksdagen med förslag utifrån det tillkännagivandet. Det blir väldigt tydligt att man inte kan komma tillbaka med något som inte behövs – som kammaren uttryckligen har sagt inte behövs.

Sammanfattningsvis, fru talman, tycker jag att det har varit en klagörande diskussion. Jag tycker att regeringssidan med stöd av Vänsterpartiet har gjort en svag presentation av att vilja trotsa riksdagsmajoriteten. Det är ganska självklart att man ska bifalla utskottsmajoritetens förslag.

(forts. § 5)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.58 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då statsministerns frågestund skulle börja.

*Statsministerns
frågestund*

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

§ 4 Statsministerns frågestund

Anf. 34 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsministern hjärtligt välkommen.

En fråga till statsministern ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag.

Resurserna till försvaret

Anf. 35 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! Statsministern! Vi har under en period noterat ett skarpare och svårare omvärldsläge. Under Östersjöns vatten återkommer kränkningar som förr, och vi får återkommande rapporter om ett svårare läge att förhålla oss till inför de samtal om försvaret som nu börjar ta fastare form.

En osäkrare omvärld ställer krav på bättre svensk försvarsförmåga. Då blir det konkret viktigt att vi har råd med fler sjöflyg och övningstimmar. Men det enda konkreta besked som hittills har kommit, enligt de uppgifter som vi kan ta del av, är att finansministern har aviserat 200 miljoner kronor. Samtidigt är det enda riktigt konkreta beskedet att regeringen vill höja arbetsgivaravgifterna för ungdomar med motsvarande 260 miljoner kronor.

Därför vill jag fråga statsministern om han står bakom Finansdepartementets förslag och därmed de facto en neddragning av resurserna till försvaret.

Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Precis som påpekas har vi ett mycket besvärligt omvärldsläge. Då gäller det också att se till att vi har en försvarsförmåga som svarar upp mot det. Dessvärre har vi under ganska många år sett att svensk försvarsförmåga har försämrats. Det gäller inte minst under de gångna åtta åren med den förra regeringen.

Vi har att se till att vår materiel är av bättre standard och att personalförsörjningen är av bättre standard. Där genomdrevs dessvärre under den förra mandatperioden och med den förra regeringen en kraftig försämring av personalförsörjningen. Det måste återställas. Vi har att se till att vi exempelvis kan försvara Gotland på ett riktigt bra sätt. Detta arbete pågår just nu.

Som bekant pågår arbetet med den inriktningsproposition som sedermera ska föreläggas riksdagen, och detta arbete är flera partier inblandade i. Det är därför bättre att vänta på det än att läsa om detta i dagstidningar.

Anf. 37 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! Det vore önskvärt om vi kunde ha en bred uppslutning kring att vi behöver förbättra försvarets förmåga. Men det som statsministern inte svarar på är hur det ska gå till och på vems bekostnad.

Det enda konkreta besked i finansieringsväg som faktiskt hittills har kommit från regeringen – inte i tidningen – är att det ska bli betydligt dyrare att anställa de unga män och kvinnor som faktiskt behövs för att genomföra det som statsministern och jag anser behövs. Det är just att anställa unga soldater, sjömän med flera som blir betydligt dyrare – i storleksordningen 260 miljoner – om regeringen genomför den aviserade fördubblingen av arbetsgivaravgifterna.

Därför måste jag fråga igen varför och hur risken för minskade anslag som detta, alltså urgröpta resurser till försvarets bemanning, skulle stärka svensk försvarsförmåga, som är just det som behövs.

Anf. 38 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är inte detta det är fråga om. Det finns inte på kartan. Jag förstår därför inte det bekymret. Det vore bättre om också Moderaterna ägnade sin tid åt diskussionen när det gäller det arbete som pågår med att ta fram en inriktningsproposition. Där kan vi se hur mycket anslaget behöver öka och till vad det ska fördelas.

Som jag sa tidigare måste vi ha en bättre materielförsörjning och en bättre personalförsörjning. Sedan finns det ett antal andra strategiska överväganden som ska göras. Det är alltså inte tal om att minska några anslag utan om att öka dem.

Jag välkomnar självfallet att Moderaterna också deltar i den diskussionen. Den pågår för fullt. När propositionen ligger på riksdagens bord kan man ha uppfattningar om det ena eller andra. Men när man inte vet någonting är det lite prematurt att ha en bestämd uppfattning om hur anslagen kommer att se ut.

Anf. 39 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! I en debattartikel den 3 mars konstaterade statsministern att Sverige lider av ett underskott i de offentliga finanserna. Med planerade utgiftsnivåer skulle man behöva höja skatterna med 75 miljarder kronor för att nå ett strukturellt överskott om 1 procent.

Parallellt med detta ser vi hur kostnaderna för migration och integration skenar bortom all kontroll. Sedan början av 2000-talet har kostnaderna för utgiftsområde 8 i statsbudgeten mer än tiodubblats.

Nyligen kom en prognos från Migrationsverket om att man ville ha 18 miljarder mer jämfört med i höstas. Totalt äskar myndigheten nu 159 miljarder fram till 2019.

Genom att minska nivån på invandringen till den nivå som rådde under Göran Perssons tid vid makten skulle Stefan Löfven kunna täcka underskottet på 75 miljarder kronor och ändå få pengar över. Det gör dock inte statsministern. I stället vill han nu slopa överskottsmålet och därmed äventyra förtroendet och den långsiktiga stabiliteten i de offentliga finanserna.

Min fråga till Stefan Löfven är om det verkligen är rimligt att låta morgondagens generationer betala notan för regeringens oansvariga invandringspolitik i dag.

Anf. 40 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Den första delen av frågan rör de offentliga finanserna. Om det är några som har lärt och förstått betydelsen av att hålla i de offentliga finanserna är det Socialdemokraterna. Vi fick ta över ett haveri hösten 1994 och fick under många år jobba för att få tillbaka förtroendet för de offentliga finanserna, därav skälet till att vi nu kan ändra nivån på målen för det offentliga sparandet. Det är det som kommer att utredas.

Det är ändå inte så förvånande att Sverigedemokraterna väljer just den här frågan. Jag var inställd på det. Det är ett mycket kortsiktigt tänkande som Sverigedemokraterna presenterar, men det är inte så förvånande.

Det är helt rätt att det under en period nu kommer att krävas en del ansträngningar från oss för att klara detta. Men vi gör det för att vi ska rädda liv och i nästa skede se till att göra någonting av alla de människor som kommer till vårt land och som är och kommer att vara en tillgång för landet.

Anf. 41 MATTIAS KARLSSON (SD):

Herr talman! Det är möjligt att Socialdemokraterna tog ansvar under 90-talskrisen för att reda upp de offentliga finanserna. Men nu agerar de på precis motsatt sätt. Nu vill de försöka skapa sig utrymme för konsumtion i dag på bekostnad av morgondagens generationer och på bekostnad av trovärdigheten i de offentliga finanserna och stabiliteten i dem.

Som riksdagens enda oppositionsparti efter decemberöverenskommelsen kommer vi sverigedemokrater att motsätta oss detta. Det har dock funnits en viss diskussion om vad som faktiskt ligger i decemberöverenskommelsen. Jag antar att den diskussionen kommer att förnyas framöver, inte minst i och med det nya förslaget om att slopa överskottsmålet. Därför skulle jag vilja ha ett besked från

statsministern om hur han tolkar decemberöverenskommelsen. Ser du det som att du genom decemberöverenskommelsen har fått mandat från de borgerliga partierna att slopa överskottsmålet?

Anf. 42 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först och främst när det gäller människor som har flytt för sina liv och kommit hit tänker vi stå upp för deras rätt att få sina skäl prövade. Det tror jag att det finns en bred samstämmighet om i Sveriges riksdag.

Sverige kommer över tid att ha problem med demografin. Vi har det redan nu. Nu går vi mot en tid då allt färre ska försörja allt fler, bland annat därför att vi får en allt äldre befolkning.

I den stunden begåvas vi med människor som kommer hit från andra länder. Många har hög utbildning. Vad vi då ska göra är att se till att dessa människor faktiskt kommer in på arbetsmarknaden på ett bra sätt och kan bidra med det engagemang, det kunnande och den kompetens som de faktiskt har och som de vill bidra med. Det är en tillgång för Sverige. Det är vår uppgift att se till att denna tillgång används på bästa sätt.

Vad gäller de offentliga finanserna behöver Mattias Karlsson inte vara ett dugg orolig. Vi kommer aldrig någonsin att vika från att Sverige ska ha stabila offentliga finanser. Det är själva förutsättningen för allt annat.

Valmöjligheterna i vården

Anf. 43 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman och statsministern! I dag har regeringen valt att presentera nya förslag för att begränsa fristående välfärdsverksamhetens möjlighet att ta ut vinst. Den kraftiga vänstersväng regeringen nu gör kommer att kraftigt beskära människors möjligheter att framöver välja själva. Hundratusentals människor har helt frivilligt valt förskolor, skolor, mödravårdsenheter, vårdcentraler och äldreboenden runt om i hela landet. Alla dessa verksamheter som levererar hög kvalitet och har nöjda brukare är nu under hot, bara för att de har en driftsform som Stefan Löfven inte gillar.

Den stora nyheten i dag är att dock man även begränsar möjligheten för de allra mest utsatta i samhället, nämligen människor med funktionsnedsättning, att välja. Över 60 procent av dem som har en funktionsnedsättning väljer i dag en privat utförare. Med det förslag som har levererats från regeringen begränsar man deras möjlighet att välja vem som hjälper dem i deras vardag.

Jag vill därför fråga statsministern: Varför är det viktigare att ge makt till politiker än att personer med funktionsnedsättning får behålla sitt inflytande över vem som bestämmer och hjälper dem hemma i deras vardag?

Anf. 44 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag noterar inledningen på frågan, nämligen att bekymret för centerledaren är begränsningen av möjligheten att ta ut vinst. Det är ditt huvudproblem, Annie Lööf.

Mitt huvudproblem är att jag vill att vi ska ha en valfrihet och mångfald inom vård, omsorg och skola och samtidigt se till att den utförs på bästa möjliga sätt, med bästa möjliga kvalitet och största möjliga likvärdighet – utan att resurserna missbrukas. Vi talar nu om skattebetalarnas pengar. De lägger sina pengar till den här verksamheten, och då vill de veta att pengarna används på bästa möjliga sätt. Det görs inte när vi får rapporter om att en förskola väljer att ge barnen vatten och bröd i stället för mat. Skattebetalarna tycker inte att det fungerar bra när en skola slår igen dörren mitt i ansiktet på elever och säger ”Tyvärr, vi får stänga. Vi har nämligen gått i konkurs.”

Vi ska ha ordning och reda i svensk välfärd. Därtill ska vi naturligtvis ha mångfald och flera möjligheter att välja.

Anf. 45 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Vi ska ha strikt kontroll, strikta kvalitetskriterier och samma ersättning oavsett om det är en privat eller en offentlig utförare. Vi ska också ha en mångfald av aktörer och en valfrihet. För att man ska kunna ha en valfrihet krävs det dock att människor kan välja mellan olika aktörer. Förbjuder man vinst förbjuder man också privata aktörer.

Nio av tio vårdföretag har under 20 anställda; det är alltså små företag vi pratar om. Det är ren och skär statsocialism och en doft av 1970-talet som i dag har presenterats av regeringen. Det innebär minskad valfrihet och färre aktörer att välja på. När det ideologiska korståget från Stefan Löfven är över kommer hundratusentals människor att stå frågande: Vart tog mina barns förskola vägen? Varför lägger den här skolan ned? Varför finns inte den här vårdcentralen längre? Varför får jag inte gå till Mama Mias mödravårdscentral framöver?

Sådana frågor kommer att ställas av hundratusentals människor som tar detta som en given självklarhet i dag. Varför vill du begränsa människors valfrihet, Stefan Löfven?

Anf. 46 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är märkligt att Annie Lööf inte ser vad som händer här och nu. Det är *nu* skolor stänger. De har gått i konkurs, och då står eleverna där utan skola.

Det förvånar mig att Centerpartiet väljer detta som den viktigaste striden. Den viktigaste striden för oss är att se till att människor får en välfärd för sina skattepengar och att den är säker. Det ska vara hög kvalitet. En av de frågor som ska utredas nu är vad som ska stå i bolagsordningen, om vi kan använda mer av de bolag som har särskild vinstbegränsning och hur vi ska stötta ideella aktörer. Där är mångfalden. Det finns inget problem med det.

Det ska dock vara ordning och reda, så att skattebetalarna vet att det man betalar till skola, vård och omsorg går dit och inte till att sänka bemanningen för att göra vinst eller till att ge barnen vatten och bröd för att sedan kunna köpa en skola till. Det är inte okej i vår värld.

(Applåder)

Flygbolagens anställningsvillkor

Anf. 47 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman och statsminister Löfven! Vi ser just nu en storkonflikt inom flyget i Sverige. Flygbolag efter flygbolag, den här gången Norwegian, vill inte längre anställa. De vill inte längre ha kollektivavtal, och de vill inte ta det ansvar det innebär att ha fast anställd personal. Vi såg nyligen ett charterbolag kräva av sina anställda att de skulle acceptera lettiska arbetsvillkor för att få ha kvar sina jobb. Bolaget fick inte det.

Det är dags att göra någonting åt oredan inom inrikesflyget och inom flyget i stort. Det går att göra. Man kan kräva att företag som har personal och drifttillstånd ska ha merparten anställda. Man kan göra någonting åt missbruket av bemanningsföretag, vilket sätts i system för att ersätta fast anställda. Man kan ingripa mot falskt egenföretagande där folk tvingas arbeta med F-skattsedlar trots att de är anställda.

Vi är beredda att göra någonting åt det här. Vad vill regeringen göra?

Anf. 48 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Självfallet följer vi noga vad som händer i den konflikten. Nu är det upp till parterna att hantera den, enligt de regler som finns.

Bemanningsföretag är dock ett fenomen som kommer att behövas och som måste finnas på arbetsmarknaden. Det är ett sätt att hantera den flexibilitet som behövs, och vi har olika sätt att göra det på. Endera får man skicka in och ut folk eller öka och minska på arbetstiden, eller så kan man ha bemanningsföretag. Man kan också ha en blandning av dessa sätt. Jag tror på det, och jag tror därmed också att det är bra om parterna så mycket som möjligt avgör vilken typ av blandning de vill ha på olika områden.

Det är däremot självfallet inte så att företag ska kunna missbruka företeelsen bemanningsföretag, alltså säga upp anställda som sedan plötsligt ska vara i någon annan overall eller kostym dagen därpå. Missbruk ska inte vara okej, men vi måste ha balans och se att vi faktiskt behöver bemanningsföretag.

Anf. 49 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Jag menar att det är just missbruk vi ser. Det finns företag med hela personalkategorier, till exempel kabinpersonal, där alla är bemanningsanställda – år ut och år in. Då är det missbruk, och då menar jag att lagstiftningen inte fungerar. Jag tycker att regeringen bör ta ett initiativ till ett helhetsgrepp över arbetsvillkoren inom flyget och se över vilka åtgärder man kan vidta. Här går företagen nämligen runt de mest grundläggande rättigheterna – den till kollektivavtal och den till fast anställning.

Det vi också ser i den här konflikten är någonting vi har vant oss av med i Sverige sedan många år, nämligen ett massivt bruk av strejkbrytare. Vi ser ett företag som skickar in hundratals anställda att utföra det arbete de som är i konflikt inte utför. Jag menar att det är fullständigt uselt av en arbetsgivare att sätta in strejkbrytare på svensk arbetsmarknad år 2015. Vad tycker statsministern?

Anf. 50 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Statsministern tycker att det är fullständigt uselt att sätta in strejkbrytare. Du behöver inte tveka en sekund om det, Sjöstedt. Vi ska följa de regler som finns på svensk arbetsmarknad. Under vissa förutsättningar har man rätt att vidta stridsåtgärder, men för det finns det regler och huvudavtal. Det ska skötas enligt huvudavtalet.

Samtidigt är det så att flera av parterna har slutit avtal just om hur man ska hantera bemanningsföretag på respektive område. Det har funnits en form för det. Därför är det bra att den här typen av diskussioner hålls och att eventuella förändringar görs med så stor inblandning och medverkan från parterna som möjligt. Det bästa är att de sköter det själva. Vi ska också komma ihåg att det finns bra kollektivavtal slutna för just bemanningsföretag och att de allra flesta av företagen i den här branschen finns inom ramen för kollektivavtalen. Låt oss alltså inte slänga ut barnet med badvattnet.

Regeringen följer detta noga. Skulle missbruket fortgå och öka är vi beredda att vidta åtgärder.

Valfriheten i välfärden

Anf. 51 JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! Det var med stor besvikelse vi tog emot nyheten att ni har gjort upp med Vänsterpartiet om att beskära människors valfrihet, Stefan Löfven.

Det är en av de stora frihetsreformerna i modern tid i Sverige att föräldrar, patienter, anhöriga, funktionshindrade, studerande inom vuxenutbildning och så vidare på område efter område får fatta beslut om vart de vill vända sig. Tidigare beslutades detta av kommunalråden, och det är dit Vänsterpartiet vill tillbaka. Man vill ta bort de privata alternativen. Nu har ni valt att göra upp med Vänsterpartiet och säga upp den överenskommelse om friskolevillkoren ni hade med Alliansen. Det är en djup besvikelse.

Det ni dessutom gör, inför internationella kvinnodagen nu till helgen, är att ni ger en kraftig råsop till alla de kvinnor som är företagare i dessa välfärdsbranscher.

Herr talman! Jag vill ge statsministern chansen att besvara den fråga som ställdes tidigare men som statsministern undvek att besvara. Varför vill ni strypa människors valfrihet?

Anf. 52 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Om Björklund hade lyssnat på svaret hade han hört mig säga att vi inte ska strypa människors valfrihet. Den ska vara kvar. Vi ska dock ha ordning och reda i välfärden.

Jag är återigen förvånad över att de borgerliga partierna ägnar så mycket tid, så mycket kraft och så mycket resurser åt att se till att välfärden, som ska fungera för alla precis när de behöver det, ska kännetecknas av ren marknadsekonomi. Det verkar vara det absolut viktigaste.

De allra flesta av dessa företag gör ett kanonjobb, också de privata, och behöver inte bekymra sig ett dugg, för de sköter sig. De tar inte ut stora vinster och drar inte ned på bemanningen.

Men det finns de som inte sköter sig. Jag tror att det var en partikamrat till dig som valde att sätta barnen på vatten och bröd i stället för att se till att de hade det bra på den förskola som hette Hälsans förskola. Det är inte okej. Vi måste sätta stopp för det, men vi ska samtidigt ha valfrihet.

Anf. 53 JAN BJÖRKLUND (FP):

Herr talman! En skola stängdes nyligen. Det var den kommunala Värner Rydénskolan i Malmö. Den fick stänga för att det är kaos i det kommunala skolväsendet i Malmö, inte i friskolorna. Ilmar Reepalu styrde Malmö kommun i 20 år, och nu har ni utsett honom till utredare av denna nya reform.

Det är inte de skolor som går med vinst som är problemet utan de som går med förlust. En skola gick i konkurs, och då enades vi i Friskolekommittén om att det inte ska kunna ske. Problemet var inte att skolan gick med vinst utan att den var impopulär och gick med förlust och till slut i konkurs.

De som går med vinst och uppfyller kvalitetskraven, vad är problemet med dem? De uppfyller läroplanens mål, har höga resultat och brukarna är nöjda. Om de då också gör ett ekonomiskt överskott, vad är problemet med det? Varför förföljer ni de skolor som går bra i stället för de skolor som går dåligt? Förfölj Malmö kommun; det är där problemen finns.

(Applåder)

Anf. 54 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tror inte att folkpartiledaren behöver leta länge innan han hittar skolor som har stängt också på andra håll i landet. Det händer att det blir så, men inte på grund av att de har gått i konkurs. Där är det problem.

Jag ska beskriva problemet för mannen som väl har varit skolminister längre än någon annan sedan andra världskriget och som borde ha sett dem. De skolor som går rätt rejält med vinst har lägre lärartäthet och lägre andel behöriga lärare än de kommunala skolorna. Där ligger problemet.

Ger man fri lejd åt dem som ska göra så stor vinst som möjligt, om det är syftet med bolaget, blir det så. Sätter man däremot, som vi nu vill utreda, in i bolagsordningen att det inte är själva syftet att göra så stor vinst som möjligt har vi större möjlighet att se till att ha privata alternativ som fortfarande kan göra bra insatser i den svenska skolan.

(Applåder)

Valfriheten i sjukvården

Anf. 55 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Precis före frågestunden debatterade vi vikten av att säkerställa patienternas makt i vården och möjligheten för patienter att få en vård som hela tiden utvecklas med kvaliteten i fokus.

Av allt att döma kommer vi om drygt en timme att fatta beslut om att rikta ett skarpt tillkännagivande till regeringen om att regeringen inte ska komma tillbaka med ett förslag om att ta bort patienternas makt för att ge den till politikerna.

Att regeringen samma dag fattar beslut om en utredning som syftar till att minska valfriheten för patienter är provocerande för riksdagen, men framför allt är det provocerande för patienterna.

Herr talman! Min enkla fråga till statsministern är: Om de privat drivna verksamheterna är så dåliga som regeringen vill ge sken av, hur kommer det sig att det är så många patienter som väljer dem?

Anf. 56 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är märkligt att de fyra borgerliga partierna hela tiden talar om dåliga privata företag. Jag gör inte det. Däremot säger jag att det är oacceptabelt att inte sköta sig och ta ut stora vinster genom att sänka kvaliteten. Så gör inte de flesta företagen, men det förekommer. Det torde vara uppenbart för alla. Jag vet inte hur många artiklar vi har läst som har beskrivit just detta.

Det är viktigt för människor att kunna välja. Men det är inte bolagen som ska styra välfärden i Sverige, utan det är demokratin. Om medborgarna i ett landsting eller i en kommun väljer att inte ha formen där de tvingas att bara konstatera att ett privat bolag öppnar är det demokrati.

Ni verkar vara mest måna om att det är i bolagsstyrelserna det ska avgöras. Så tycker inte vi. Vi tycker att demokratin ska få bestämma.

(Applåder)

Anf. 57 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Statsministern hörde möjligen inte själva frågan om varför patienterna väljer de privata alternativen, men statsministern får en chans till att svara på den.

Jag vill komplettera med ytterligare en fråga.

De som fick den största chocken i dag var nog alla de som har personlig assistans, inte minst mot bakgrund av vad bland annat socialdemokratiska företrädare sa före valet om att de med personlig assistans inte ska behöva känna att den verksamheten eller deras valfrihet är hotad.

I den utredning regeringen har fattat beslut om i dag börjar man ge sig in på att minska valfriheten också för personlig assistans.

Statsministern! Är det regeringens avsikt att låta politiker på lokal nivå också bestämma vem som ska gå hem och utföra de mest intima uppgifterna hos den som är beroende av personlig assistans?

Anf. 58 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag uppmanar de fyra borgerliga partierna att läsa igenom direktiven ordentligt först. Ni har en helt egen bild av vad detta handlar om som inte stämmer. Ni har bestämt att det inte ska finnas någon valfrihet i detta, men det är helt fel. Det ska finnas valfrihet. Du kan ju läsa protokollet efteråt, Emma Henriksson.

Det ska finnas valfrihet, men det ska vara ordning och reda. Det är också viktigt att demokratin får bestämma hur vården ska vara organiserad. Det kan inte vara så att de som är satta av medborgarna att förvalta skattebetalarnas pengar inte har någon som helst möjlighet att styra hur mycket pengar som kan läggas ut. Det ska de göra.

Vilket val den enskilde gör är upp till den enskilde. Att fråga mig varför den ena gör ett val och den andra ett annat är fullständigt befängt. Den enskilde individen gör sitt val, och det ska hon eller han få fortsätta göra.

Personen gör ett val, och när den gör detta val ska den veta att det blir bra välfärd.

(Applåder)

Åtgärder för jämställda anställningsvillkor

Anf. 59 RAIMO PÄRSSINEN (S):

Herr talman! På söndag är det den 8 mars. Då vill många slåss om att vara den bästa feministen.

Den tidigare borgerliga regeringen genomförde massvis med skattesänkningar som man sa skulle leda till bättre jämställdhet, men så blev det inte.

Låt mig citera professor Yvonne Hirdman: ”Ordet jämställdhet används som en retorisk utsmyckning för politiska reformer som empiriskt inte visat sig leda till bättre villkor för kvinnor.”

Kvinnor har fortfarande lägre lön för samma arbete. De har högre sjuktal, och allt fler har osäkra anställningar. Förra året var närmare sex av tio med osäkra anställningar kvinnor, och en av fem hade anställningar där de kallades till jobbet från dag till dag, som gamla tidens daglönare.

Att hävda att man bildat den första feministiska regeringen manar till handling. Min fråga blir därför: Vad avser statsministern att göra för att kvinnor ska få trygga anställningar med skäliga villkor?

Anf. 60 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Precis som Raimo Pärssinen säger manar det till handling, och just därför har vi valt det. Vi är en feministisk regering av det skälet. Det innebär att vi både måste se och förstå att det finns sådana skillnader, att de är strukturella och att vi dessutom måste göra något åt dem.

Vi stärker uppdraget till Medlingsinstitutet så att man kan se över hur kollektivavtalen bidrar till mer jämställda löner.

Vi vill återinföra lönekartläggningen för att det är det enda sätt på vilket vi successivt kan se hur löneskillnaderna faktiskt ser ut på arbetsmarknaden och därefter kan göra något åt dem.

Vi kommer att presentera ett förslag om en tredje månad i föräldraförsäkringen vigd till vardera föräldern. Vi vet att det har en stor betydelse för arbetsmarknadens utveckling.

Vi kommer att lägga fram förslag om heltid. När den nya socialdemokratiska ledningen i SKL tillträder kommer den att sätta sig på ena sidan av förhandlingsbordet och säga till motparten: Nu vill vi teckna kollektivavtal där heltid blir normen.

Jämställda löner

Anf. 61 MARIA FERM (MP):

För tre år sedan gick kvinnorörelsens organisationer, partipolitiska kvinnoförbund och fackliga organisationer samman och bildade 15.51-rörelsen för att sätta tryck i frågan om jämställda löner. Sedan dess har vi rört oss framåt totalt fem minuter. I dag är löneskillnaden mellan könen 13,4 procent. Räknat på en arbetsdag mellan 8 och 17 betyder det att kvinnor jobbar gratis efter kl. 15.56.

Fortfarande tjänar genomsnittskvinnan 4 500 kronor mindre per månad än genomsnittsmannen. Detta är helt oacceptabelt, och vi måste ta kliv mot jämställda löner. Feminism är en frihetsfråga för både män och kvinnor, och förlegade könsnormer begränsar oss alla.

Jag vill därför fråga statsministern vad regeringen vill göra åt löneskillnaderna mellan män och kvinnor. Hur vill regeringen säkerställa att kvinnor och män bedöms utifrån kompetens och inte utifrån sitt kön?

Anf. 62 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag är glad att vi får flera frågor på detta tema, för det är ett av de genomgående teman som regeringen arbetar med. Vi måste ha en betydligt mer jämställd arbetsmarknad – den ska vara jämställd. Det är bland annat därför vi har valt att säga att vi är en feministisk regering.

Det innebär att man inte har en feministisk politik som ligger vid sidan om, utan den genomsyrar hela politiken. Det är därför vi kommer att ha jämställdhetsbudgetering. Det innebär att alla departement och verksamheter ska genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv.

Jag nämnde tidigare lönekartläggning, rätten till heltid och föräldraförsäkringen, som är steg på vägen. Men jag menar att också anställning har betydelse. Vi vet att kvinnor ofta inte bara har deltidsanställningar utan också visstidsanställningar. Det är klart att sådant har betydelse.

Regeringen kommer att göra insatser inom alla parametrar där vi kan göra det. Vi ska nå en jämställd arbetsmarknad.

Kvinnors företagande i välfärdssektorn

Anf. 63 ISABELLA HÖKMARK (M):

Herr talman! Genom att tillsammans med Vänsterpartiet stoppa företagarna i välfärden slår ni mot alla som vill ha den välfärd de valt, Stefan Löfven, och ni slår också mot alla de kvinnor som driver privat verksamhet.

Nio av tio nystartade företag i välfärden drivs av kvinnor. Statsministern säger att man värnar om skattebetalarnas pengar, men den största delen av pengarna går till de stora byggbolagen, med manligt dominerade yrken som snickare, murare, målare och elektriker. De får driva företag, och de investerar och satsar. Det gör kvinnorna också, men ni säger att det är okej för männen att tjäna pengar på det de gör. Men till kvinnorna säger ni: Nej, ni får inte tjäna pengar på er verksamhet.

Detta om något är en jämställdhetsfråga som driver på en bättre löneutveckling för kvinnor.

Vilket besked har statsministern i dag till alla dem som ni vill stänga välfärden för? Ni är den första svenska regering som medvetet vill stänga ned välfärden.

Anf. 64 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! En sak blir inte mer sann bara för att man upprepar den ett otal gånger.

Vi kommer att ha valfrihet i svensk välfärd. Vi tycker att det är viktigt att eftersträva det, och vi vill därför undersöka olika former för hur företag

kan vara organiserade. Vi tycker att det är bra att man ser över bolagsordningen. Man kan ha andra bolagsordningar än den som nu gäller enligt aktiebolagslagen. Det finns redan en som heter aktiebolag med särskild vinstbegränsning. Man kan också stötta fler ideella aktörer.

Det som Moderaterna säger om att värna kvinnors förhållanden stämmer inte. Det är oftast män som äger de stora bolag som gör de stora vinsterna. Det är inte de kvinnliga småföretagarna som är problemet, utan det är de företag som väljer att dra ned på bemanningen och ser till att de kvinnor som jobbar där får dåliga villkor. Det är problemet.

Att företagen dessutom gör en vinst på skattebetalarnas pengar tycker vi inte är okej. Det vill vi ändra på.

Samarbetsavtalet med Saudiarabien

Anf. 65 JULIA KRONLID (SD):

Herr talman! Det är Socialdemokraterna som bär ansvaret för att ha ingått ett militärt samarbetsavtal med Saudiarabien. Avtalet, som förkortas MOU, öppnar upp för ett militärt samarbete med Saudiarabien i frågor som rör bland annat utrustning och system för stridsledning, signalspaning, deltagande i kurser och utbyte av ingenjörsmässig expertis.

Herr talman! På vilket sätt menar statsminister Stefan Löfven att Sverige har något att vinna på en fortsättning av den typen av samarbete med en diktatur som ligger långt ifrån Sverige i synen på demokrati och mänskliga rättigheter?

När avtalet nu löper ut i oktober 2015 anser vi att regeringen skyndsamt bör varsla Saudiarabien om ett avslut innan det är för sent.

Herr talman! Det har också förekommit uppgifter om att statsministern ställer sig tveksam till en omförhandling och ett avslut på grund av att det skulle kunna försämra Sveriges chans till en plats i FN:s säkerhetsråd.

Min fråga till statsminister Stefan Löfven är om kandidaturen till säkerhetsrådet ska få ske till vilket smutsigt pris som helst. Ska Sverige verkligen ta en plats i ett råd som ska försvara mänskliga rättigheter med stöd av länder som kraftigt bryter mot dessa?

Anf. 66 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! FN:s säkerhetsråd har ingenting med detta att göra. Jag har sagt det förr i den här kammaren: Tro inte på allt som står i kvällstidningarna, för det är inte sant. Säkerhetsrådet har inte ett dugg med detta att göra.

Vi har varit överens brett över partigränserna om att vi ska ansöka om en plats i säkerhetsrådet. Det gjordes 2004 under den dåvarande socialdemokratiska regeringen i bred överenskommelse med många andra partier. Då var Sverigedemokraterna inte där, och jag vet inte om de är intresserade av en säkerhetsrådsplats, men vi är det. Det är många länder som tycker att det vore bra om Sverige blev medlem.

Detta har över huvud taget inget med Saudiarabien att göra. Avtalet tror jag löper ut något tidigare än vad Julia Kronlid sa. När en sådan här sak ska förändras ska det göras på ett riktigt sätt, och detta ska därför beredas i Regeringskansliet. Den beredningen pågår, och sedan återkommer vi med vad slutsatsen blir.

Anf. 67 LENA EMILSSON (S):

Herr talman! Det finns en stor efterfrågan på arbetsmarknaden på undersköterskor som kan jobba i både kommun och landsting. Samtidigt vet vi att det kommer att bli stora pensionsavgångar inom denna yrkeskategori framöver. Parallellt med detta ser vi ett minskat söktryck på vård- och omsorgsprogrammet på gymnasiet.

En mängd unga människor som har andra typer av gymnasieutbildningar vill arbeta inom kommuner och landsting men blir inte anställda därför att de inte har någon vårdutbildning.

Jag vill understryka att det finns ett mycket stort behov av en vårdutbildning som är eftergymnasial. Det skulle med ganska små utbildningsresurser kunna skapa en möjlighet för unga människor att få arbete.

Hur kan statsministern lösa denna knut?

Anf. 68 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tackar för frågan. Den är oerhört viktig.

Gymnasieskolans yrkesprogram har en central roll för att människor ska komma i arbete. Som fackligt förtroendevald kunde jag under många år tydligt se att många av dem som gick en yrkesutbildning kom direkt i jobb medan många andra inte gjorde det. Yrkesprogrammen är oerhört viktiga för människor men också för kompetensförsörjningen och kommer så att förbli.

Den förra regeringen försämrade möjligheterna för yrkesprogrammen då den tog bort högskolebehörigheten. Det var en stor miss, för då eskalerade ointresset för yrkesprogrammen. Den ena saken vi måste ändra på är att se till att ungdomar kan göra ett bra val redan tidigt. Därför ska det vara högskolebehörighet.

Den andra saken vi vill göra är att ha ett mycket tätare samarbete med arbetslivet. Det tror jag är nyckeln. Utbildning som sker mycket närmare arbetslivet ger en större trygghet för arbetsgivare och för dem som går utbildningen. Då vet de att de har rätt utbildning när de kommer ut och en större chans att få arbete.

Hjälp till hotade minoriteter i Irak

Anf. 69 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! Nyligen kunde vi se hur terrororganisationen IS förstörde ovärderliga kulturskatter på Mosuls historiska museum. Bland det som förstördes fanns helgedomar med viktiga kopplingar till assyrier, syrianer och kaldéer.

Iraks minoriteter står inför risken att både utsättas för ett folkmord och få sin historia förintad. Många i vårt land, inte minst här i Stockholmsregionen, har släkt och vänner som har drabbats eller riskerar att drabbas.

Min fråga till statsministern är därför: Vad vill statsministern göra för att hjälpa de minoriteter, inte minst assyrier, syrianer och kaldéer i Irak, som just nu riskerar att utsättas för folkmord?

Anf. 70 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Åsa Westlund tar upp en tragisk fråga. Den är mycket tragisk. När man ser skövlingen av kulturskatter och hör om och ser morderna på människor fylls man av avsky, för att vara riktigt rak. Detta måste självfallet få ett stopp.

Vi stöder den USA-ledda koalitionen som använder flygvapen mot IS. Det är helt nödvändigt att få stopp på IS militärt.

Vi har ett mycket stort humanitärt bistånd för att hjälpa människor i svår nöd. I Irak ligger det på ungefär 200 miljoner kronor per år. Vi håller på att förbereda ett förslag till riksdagen om att också bidra med militär utbildningspersonal. Vi har också meddelat Tyskland att vi är beredda att delta i koalitionen arbetsgrupp för stabilisering i Irak när premiärminister al-Abadi nu faktiskt gör ett riktigt bra försök.

Skydd av våldsutsatta kvinnor

Anf. 71 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Varje år mördas 17 kvinnor av män som de har eller har haft en nära relation med. Oftast är mordet kulmen på en lång tid av hot och misshandel. Den drivande kraften bakom morderna är mannens kontrollbehov. I de flesta fall föregås mordet av att kvinnan har sagt att hon ska lämna mannen eller att hon faktiskt lämnar honom.

Trots att varningsklockorna ofta ringer högt och att många vet om det som har hänt – det våld och de dödshot som kvinnan är utsatt för – får många kvinnor inte tillräckligt skydd. Därför är min fråga: Hur kan vi på ett bättre sätt skydda de här kvinnorna och på det sättet förebygga dessa fruktansvärda kvinnomord?

Anf. 72 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Detta är också en vidrig företeelse i vårt eget samhälle – att kvinnor utsätts för våld över huvud taget. Självfallet är det allra värsta att mista sitt liv i en relation till en människa som man har känt förtroende för. Det är det kärlek ytterst betyder: tillit och förtroende.

Vi hade ett förslag exempelvis i vår budget, som dess värre föll, om att öka resurserna till de kvinnojourer som finns runt om i vårt land. Vi menar att det hade varit oerhört viktigt att kunna visa kvinnojourerna att vi både ska öka resurserna och tänka mer långsiktigt när det gäller hur vi kan trygga möjligheten för kvinnojourer att arbeta.

Därutöver måste vi självfallet göra mer för det förebyggande – det polisen kan göra och det åklagare kan göra. Alla i rättsväsendet borde ha en sammanhållen syn på hur vi kan förhindra mord på kvinnor och våld över huvud taget mot kvinnor.

Kvinnors rättigheter i Tadzjikistan

Anf. 73 JASENKO OMANOVIC (S):

Herr talman! Nu i söndags var vi fyra ledamöter från Sveriges riksdag i Tadzjikistan och valövervakade. Det är ett land där kvinnor längtar efter Sovjetunionen. Under den tiden kunde de få utbildning på universitet, de kunde få jobb och de kunde leva ett bättre liv än de har möjlighet till i dag. Det är lite skrämmande för alla oss som var där och såg situationen – hur kvinnor lever i Tadzjikistan i dag.

Därför är min fråga till statsministern: Hur tänker statsministern agera genom FN, OSSE och andra organisationer som Sverige är medlem i för att stärka kvinnornas position i Centralasien?

Anf. 74 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Detta är ytterligare ett exempel där en feministisk regering visar att feminism går över hela det politiska fältet. Därför har vi också en feministisk utrikespolitik.

Det har varit mig ett stort nöje att ta upp det med FN:s generalsekreterare, chefen för UN Women och andra representanter och säga att Sverige står upp för detta. Det här är vad det betyder för oss: Kvinnor och män ska ha samma möjligheter i ett samhälle. Om det så är i arbetslivet, i hemmet, ute i samhället eller var det än är, är det vår gemensamma uppfattning och vårt gemensamma uppdrag att se till att kvinnor och män har samma möjligheter. Det gäller inte minst utbildning, för vi vet att det är en nyckel.

I diskussionen om post-2015-målen inom ramen för FN som ska beslutas i år är vi tydliga med att driva jämställdhetskraven. Detta perspektiv måste in. Då har vi också möjlighet att hjälpa kvinnorna i Asien.

Sexuella trakasserier på arbetsplatser

Anf. 75 CARINA OHLSSON (S):

Herr talman! Jag kommer just från LO och har fått ta del av en rapport, Jämställdhetsbarometern, som visar hur många LO-kvinnor har det på sina arbetsplatser. Inom vissa yrkesgrupper, som vård och omsorg och hotell och restaurang, är det en större andel än 10 procent som är utsatta för sexuella trakasserier. Man kan dra det längre, för det handlar inte bara om trakasserier utan också om regelrätt brottslighet. Jag tyckte på seminariet att det fanns ganska lite förståelse från den arbetsgivarorganisation som var representerad. Man lade över mycket av ansvaret på den som är utsatt.

Vi kan också se att detta gäller en större andel av dem som inte har fasta anställningar. För mig är det ganska självklart, för de har naturligtvis en svårare situation.

Jag undrar vad regeringen kommer att göra åt detta stora problem.

Anf. 76 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Också jag har tagit del av en hel del skrämmande redogörelser för vad kvinnor utsätts för på sitt arbete. Det gäller inte minst på restauranger, där män av någon outgrundlig anledning tror att man kan bära sig åt hur som helst. Det är fullständigt förkastligt.

Det är därför vi vill att Arbetsmiljöverket, exempelvis, ska få mer resurser för att arbeta inte minst utifrån hur det ser ut i kvinnors arbetsmiljö. Vi ska ta mer ansats i just kvinnors arbetsmiljö, för på arbetsmiljöområdet har det varit precis som på alla andra områden i samhället: Det har varit mäns villkor som har setts som det största problemet och som har undersökts mest.

Nu måste vi se till att det görs rejält också på kvinnors miljö. Därför ska Arbetsmiljöverket ha det tydliga uppdraget, och därför vill vi också sikta på en mycket tydligare arbetslivsforskning som tar sikte på detta.

Sedan menar jag att det är parterna, både arbetsgivarna och fackförbunden, som måste ta detta på riktigt allvar och se hur man kan avtalsreglera och arbeta för att få bort detta otyg.
(Applåder)

Anf. 77 TALMANNEN:

Jag tackar statsministern, frågeställarna och övriga ledamöter för denna frågestund.

§ 5 (forts. från § 3) Vårdvalssystem i primärvården (forts. SoU3)

Anf. 78 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Jag anmälde mig igen till talarlistan i detta ärende, för precis när vi höll på att avsluta debatten kom det ansvariga statsrådet Gabriel Wikström in i lokalen. Nu verkar det tyvärr som att efter statsministerns frågestund har det ansvariga statsrådet för det ärende vi behandlar lämnat kammaren igen. Det kanske är någon av statsrådskollegerna som nu går ut som möter honom där ute i korridoren och kan be honom komma in.

Jag har en fråga till det ansvariga statsrådet om han nu ändå är här. Är det statsrådets mening att regeringen ska respektera det beslut riksdagen i dag fattar?

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 9.)

§ 6 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare

Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU4

Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare (skr. 2014/15:11) föredrogs.

Anf. 79 SOFIA FÖLSTER (M):

Herr talman! Margareta B Kjellin skulle egentligen ha debatterat detta ärende för vår räkning, men då hon har fått förhinder är jag här och föredrar Moderaternas ståndpunkt i hennes ställe.

Herr talman! I dag uppskattar man att ca 1,3 miljoner svenskar vårdar eller ger omsorg till sina närstående. Hälften av dem är barn till föräldrar som har blivit äldre och inte längre klarar sig i hemmet på egen hand. En stor del är personer som tar hand om sin make, maka eller partner som blivit sjuk. Några är föräldrar eller syskon till barn med funktionshinder som behöver stöd dygnet runt.

Vi kan konstatera att vi har ett civilsamhälle där människor gör otroliga insatser för sina nära och kära när de hamnar i svåra situationer i livet.

Även om vi kanske skulle ha önskat att den offentliga vården och omsorgen var så omfattande att det inte skulle behövas vet vi att anhöriga i dag ofta tar ett större ansvar än det offentliga.

Det ska alltid vara ett frivilligt åtagande att vårda sina anhöriga. Det är dock vårt ansvar, i det här huset, att se till att de anhöriga som vårdar sina närstående får ett gediget stöd. Då stödet kan se väldigt olika ut mellan kommuner var alliansregeringens proposition från 2009 ett stort och viktigt steg i rätt riktning. I stället för att kommuner bör erbjuda anhörigstöd är de nu skyldiga att göra det. Ingen kommun kan lämna sina anhöriga omsorgsgivare i sticket utan att direkt bryta mot socialtjänstlagen.

Trots det står vi fortfarande inför stora utmaningar innan vårt samhälle kan kallas anhörigvänligt på riktigt. Vår arbetsmarknad är fortfarande inte anpassad för situationer då anställda behöver ta ett stort ansvar för sina närstående hemma. Så många som 100 000 människor uppger enligt Socialstyrelsen att de har varit tvungna att sluta på jobbet eller gå ned i arbetstid för att ta hand om närstående. Det är en samhällelig kostnad att man går ned i arbetstid men också ett ekonomiskt slag för den enskilde, i förlorad inkomst nu men också i form av lägre pension i framtiden.

Ett annat problem är brist på utbildning och information till anhöriga. Många anhöriga behöver plötsligt rycka in och ta ett stort ansvar för närstående, utan att egentligen veta hur det ska gå till och utan att ha någon att fråga om hjälp. Sammantaget vet vi att de flesta av oss, någon gång i livet, kommer att ta hand om en närstående som behöver just vår omvårdnad. Men trots våra satsningar på området leder detta fortfarande till stora påfrestningar, såväl ekonomiskt som psykiskt och fysiskt för de anhöriga omsorgsgivarna.

Detta innebär inte att vi fullt delar Riksrevisionens analys och förslag till åtgärder. Tvärtom instämmer vi till stor del i den kritik av rapporten som kommit från bland annat regeringen. Det är felaktigt att bara se på anhörigstödet med statliga glasögon, och vi måste även fortsättningsvis

värna kommuners möjlighet att utforma stödet efter det lokala behovet. Men vi är inte nöjda och kan inte blunda för de utmaningar som vi fortfarande ser. Vi anser att vi åtminstone bör utreda om och i så fall hur stödet till anhöriga kan utvecklas.

Herr talman! Anhöriga till äldre, långvarigt sjuka och funktionshindrade tar ett enormt ansvar för sina nära och kära i dag. Utan dem kan man fråga sig om vården och omsorgen över huvud taget skulle gå runt. Trots det får de sällan ett tack eller någon uppskattning för sina insatser. Vi vill fortsätta att utveckla stödet till just dem, för att åstadkomma i alla fall ett lite mer anhängvänligt samhälle.

Med detta yrkar jag bifall till Moderaternas reservation.
(Applåder)

Anf. 80 EMMA HENRIKSSON (KD):

Herr talman! Vi ska vara otroligt tacksamma för alla insatser som anhöriga gör. Utan dem skulle vården inte fungera. Omsorgen skulle inte fungera. Många gånger gör anhöriga insatser för att de vill. De vill finnas vid sin livskamrats, sitt barns, sin förälders, sin grannes eller sin väns sida när denne har det tufft. Men ibland gör de det därför att vården eller omsorgen inte riktigt levererar. Oavsett skälet ska de känna att de har samhällets fulla stöd.

Det fanns ganska omfattande eftersatta brister i det stödet när Kristdemokraterna tillsammans med övriga allianspartier fick ta över ansvaret. Under kristdemokratisk ledning gjorde vi enormt mycket för att försöka förstå hur stödet ska utformas och varför stödet inte alltid fungerar. En viktig förändring var att ändra lagstiftningen så att kommunen inte bara bör stödja anhöriga utan ska stödja anhöriga. Det har varit en otroligt viktig förändring. I den nya patientlagstiftningen, som vi drev fram, har vi också sett till att det har blivit tydligare på vilket sätt anhöriga ska få stöd.

Sedan Riksrevisionen tittade på anhörigstödet har en hel del av de förbättringar som vi initierade blivit verklighet. Men jag tror inte att vi är klara. Kristdemokraternas uppfattning är inte att det är perfekt i dag. Det finns fortfarande stora brister i det sätt på vilket anhöriga får stöd. Man kanske inte själv kan eller orkar ta reda på vilket stöd man kan få. Det finns alltså ett fortsatt stort ansvar för kommuner och landsting att aktivt erbjuda ett stöd till de anhöriga. Om de inte orkar kommer inte samhällets offentliga ansvar att orka med heller.

Med revisionsrapporten har vi fått bra belysning på en del områden, även om utskottet inte delar Riksrevisionens utgångspunkter för sin analys i alla delar. Huvudansvaret för anhörigstödet ligger nämligen på kommuner och landsting och inte på staten. Men jag är glad att vi gemensamt i utskottet, i de allra största delarna, är överens om att vi ska fortsätta att göra allt vi kan för att stödja de anhöriga.

Herr talman! Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 81 CATHARINA BRÅKENHJELM (S):

Herr talman! I socialutskottets betänkande som gäller Riksrevisionens granskningsrapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare finns det inga motioner på själva rapporten. Däremot finns det två motioner från allmänna motionstiden som man har bakat in i betänkandet.

Anhörigas insatser är och kommer att vara viktiga. Det är över 1 miljon anhöriga som ger vård och omsorg till någon i sin närhet. Anhörigas vård ska vara frivillig och bara vara ett stöd till de offentliga insatserna. Men i dag är det snarare tvärtom. Det är många gånger den offentliga vården som är ett komplement till de anhörigas insatser. Det tycker jag är tokigt värre!

Regeringen bör enligt Riksrevisionen därför göra mer för att förbättra förutsättningarna för kommuner och landsting att ge ett stöd till de anhöriga. Granskingen visar också att staten inte har gjort tillräckligt för att anhöriga som vårdar sina närstående ska få det stöd som motsvarar behoven. Det är viktigt att stödet blir mer individanpassat och flexibelt.

Kommunens stöd är mest utbyggt inom äldreomsorgen, där en äldre pensionerad make eller maka ger omsorg till sin partner. Men anhöriga som ger stöd kan till exempel också vara förvärvsarbetsande och anhöriga till personer med psykisk ohälsa, en svår sjukdom eller annan funktionsnedsättning. Även dessa grupper behöver stöd som passar just deras behov.

Herr talman! I huvudsak är anhörigstödet en kommunal fråga, och kommunernas insatser skiljer sig oerhört mycket åt. Det är inte alls bra. Dessutom är dokumentationen över insatser som ges till anhöriga efter bistånd bristfällig.

I dag yrkesarbetar de allra flesta yngre anhöriga. Utredningar vittnar om att många har varit tvungna att gå ned i arbetstid för att hinna med tidsmässigt och få orken att räkna till. Man räknar med att runt 100 000 personer har fått gå ned i arbetstid. Dessutom finns det en stor grupp som inte har råd eller annan möjlighet att gå ned i arbetstid för att orka vårda en anhörig.

Det är viktigt att ta till sig att de som i huvudsak ger det här stödet i yrkesverksam ålder, förvisso även när man är pensionär, är kvinnor. Det är alltså i allra högsta grad en jämställdhetsfråga. Dessa kvinnor arbetar oftast heltid, sköter sina anhöriga och allt därtill. Dessutom sköter de huvuddelen av hemarbetet.

Herr talman! Många anhöriga är också pensionärer som drar ett tungt lass när deras fru eller make har blivit beroende av vård. Här behövs också insatser på många olika plan. Ibland vill man inte lämna över ansvaret till samhället för sin man eller fru då man känner ett visst ansvar. Ibland har man själv en sviktande hälsa som gör det extra tungt. Här behövs mycket stöd och hjälp för att man ska kunna orka med, inte bara med det praktiska utan också för att orka med livet, komma ifrån, få påfyllning av energi, få mer kunskap och träffa andra i samma situation. Många vittnar om att det är mycket svårt att bara komma i väg till en frisör när man vårdar en nära anhörig.

Frivilliga insatser från anhöriga är viktiga och bra, men man ska veta att den närstående får den omsorg som han eller hon behöver utan att det är just jag som anhörig som ska utföra den.

Man kan också notera att en majoritet av de äldre inte alls vill vara beroende av sina barn eller sin närstående. Man vill hellre ta emot hjälp av hemtjänsten, framför allt när det gäller omfattande eller intima omsorgsuppgifter.

I dag tvingas allt fler göra alltmer av det som är samhällets uppgift. Många vittnar också om att de måste kämpa oerhört mycket för att få de insatser som de har rätt att kräva för sina närstående, och det kan ta lång tid och en enorm kraft. Det saknas också kunskap om minderåriga barn som vårdar sin mamma eller pappa. Här brister det mycket i kunskap.

Herr talman! Riksrevisionen anser att regeringen bör ta ett större ansvar – och det har vi hört från tidigare talare här – för att ge kommuner och landsting goda förutsättningar att ge det stöd som behövs. Man rekommenderar regeringen att överväga att förtydliga socialtjänstlagen och även att anpassa socialförsäkringssystemet och arbetsmarknadslagstiftningen för att göra det lättare att förena omsorg om anhöriga med arbete.

Herr talman! Frågan är viktig och måste därför lyftas fram, och kunskaperna måste ökas. Därför avser regeringen att göra en samlad översyn av hela äldrepolitiken där de anhörigas situation självklart ska ingå och där Riksrevisionens synpunkter beaktas. Regeringen har sett att samhällets stöd inom olika sektorer delvis har urholkats, framför allt under de senaste åren. För det finns det en rad olika skäl som alla bottnar i politiska beslut.

Att ge en god vård och omsorg under hela livsresan är viktigt såväl när man är yngre och är i behov av barnomsorg som när man är vuxen och är i behov av omsorg, stöd och hjälp för att klara sin vardag.

Herr talman! Den bästa formen av anhörigstöd är att det finns en bra och fungerande vård och omsorg under hela livet i vårt samhälle.

Regeringen delar Riksrevisionens uppfattning att mer behöver göras för att anhörigas behov av stöd ska uppmärksammas mer systematiskt inom hela socialtjänsten. I den nya patientlagen, som trädde i kraft så sent som den 1 januari i år, finns det en bestämmelse som gör det möjligt för patientens närstående att vara med vid genomförandet av vården. Därför är det i nuläget inte aktuellt att göra några förändringar i hälso- och sjukvårdslagen, som en av motionärerna föreslår.

Alla motioner som rör anhörigstöd från den allmänna motionstiden har ungefär samma mål och mening. Man tycker att det brister, så man vill göra mer. Man är inte nöjd och man vill att stödet ska utvecklas både för brukaren och för dess anhöriga.

Mycket av det som Riksrevisionen rekommenderar är enligt regeringen redan föremål för utredning eller också ingår det i befintliga uppdrag till myndigheter.

Vi vill gärna också lyfta fram Nationellt kompetenscentrum för anhöriga som är en viktig del i det här arbetet. Det nationella kunskapscentrumet bedriver en omfattande informationsverksamhet.

Anhörigas insatser är och kommer självklart att vara viktiga, men det ska vara på deras egna villkor. Ingenting ska vara av nödvång på grund av att det finns brister i vården. Därför är den bästa anhörighjälpen en bra och offentlig äldreomsorg.

Jag kan konstatera att det har hänt väldigt lite i positiv riktning under de två senaste mandatperioderna. Det vittnar inte minst mängden av borgerliga motioner om. Många tycker att det finns stora brister, och man är missnöjd med anhörigstödet så som det ser ut i dag.

Vi har ju sett att skattesänkningar och andra reformer har gått långt före rejäla satsningar, framför allt på personal inom äldreomsorgen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 82 JAN LINDHOLM (MP):

Herr talman! Jag instämmer i den tydliga signal som samtliga talare har gett uttryck för, nämligen att personer som vårdar anhöriga fyller en oerhört viktig roll i vårt samhälle. Det gäller oavsett om den anhörige som vårdas har små eller stora behov, om orsaken är hög ålder, funktionsnedsättningar eller psykisk sjukdom. De insatser som görs är väldigt viktiga.

Tyvärr får en stor del av anhörigvårdarna inte det stöd och den kompletterande utbildning som kan behövas. Riksrevisionens rapport visar att det finns mycket som staten kan göra, mycket mer än i dag. I rapporten finns det en hel del förslag som vi menar är värda att överväga.

Regeringen konstaterar i sin skrivelse att mycket av det som Riksrevisionen rekommenderar redan är föremål för utredningar sedan tidigare, att mycket ingår i de uppdrag som olika myndigheter redan har. Med den kommentaren kan man nog avslå de reservationer som finns i betänkandet.

När det gäller hälso- och sjukvården har Socialstyrelsen nyligen sammanställt exempel på hur stödet till anhöriga har byggts upp på olika sätt i olika delar av landet. Detta kommer att vara värdefullt att sprida, så att goda erfarenheter kan tas till vara i landets alla landsting och kommuner.

Socialstyrelsen har under 2014 genomfört informationsinsatser för att vägleda kommuner vid genomförandet av bestämmelserna om stöd till anhörigvårdare.

Socialstyrelsen bedriver också ett informationsarbete gentemot personer i ledande ställning i socialtjänsten och gentemot organisationer för bland annat anhöriga, patienter, äldre och funktionsnedsatta.

Det är också positivt att Nationellt kunskapscentrum för anhöriga fortsätter att stimulera utvecklingsarbetet med anhörigstöd i kommunerna.

Den nya patientlag som trädde i kraft vid årsskiftet ger anhöriga möjlighet att medverka vid utformandet och genomförandet av vården när

patienten är positiv till det. Det är ett viktigt steg att inkludera anhöriga mer och att se dem som en resurs.

Regeringen skriver också att det kommer att göras en samlad översyn av äldrepolitiken. Där kan stödet till anhöriga och dess utformning i framtiden komma att ingå som en viktig del.

Vi från Miljöpartiet anser att det är bra att det görs en sådan översyn, och vi har uppfattningen att anhörigstödet rimligen kan ingå i den översynen.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 83 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Varje dag gör 1,3 miljoner människor, eller närmare var femte person i vuxen ålder, en insats för att hjälpa, vårda eller stödja en närstående, vän eller granne. Anhöriga är och har varit vårdens och omsorgens allra viktigaste medarbetare.

Tidigare var det ganska okänt för oss politiker. När det debatterades omvårdnad för medmänniskor var det framför allt kommunens och möjligen landstingets insats som räknades. I dag vet vi bättre. Alla de insatser som görs måste vara synliga. År 2009 skärpte alliansregeringen lagstiftningen om anhörigstöd, bland annat genom att formuleringen ”kommunerna bör” ändrades till ”kommunerna ska”. Samtidigt förstärktes det generella statsbidraget till kommunerna för att kunna utveckla verksamheten.

Kommunernas anhörigstöd skiljer sig åt mycket beroende på olika förhållanden men också beroende på att de politiska ambitionerna skiljer sig åt. Det är och ska vara en konsekvens av den kommunala självstyrelsen.

Riksrevisionens rapport pekar på några förbättringsområden. Regeringen har i sin skrivelse förklarat hur man ser på påpekandena. Från Centerpartiets sida står vi helt bakom de bedömningar som regeringen har gjort och har därför ingen motion med anledning av skrivelsen. Vi står helt bakom utskottets förslag i betänkandet.

Det finns en del där det är viktigt att gå vidare. Det handlar om Riksrevisionens påpekande att det finns de som upplever att stödet till anhöriga inte är frivilligt utan att det är en konsekvens av brister hos kommunerna. För Centerpartiet är utgångspunkten för allt anhörigstöd att det ska vara frivilligt. Kommunen har alltid det yttersta ansvaret för att alla ska få den hjälp de behöver.

Vi vet, herr talman, att 82 procent av dem som ger stöd till anhöriga är nöjda med att göra det. Vi vet också att statistiken visar att det inte är någon större skillnad mellan kvinnors och mäns omsorgsgivande när det gäller tidsomfattning och frekvens.

Min egen kontakt med människor som i kommuner arbetar med anhörigstöd pekar på två utmaningar. För det första finns det många som hjälper anhöriga och inte har någon som helst kontakt med kommunens omsorg. Där är det viktigt att nå ut med information. För det andra finns

hos många känslan av att det skulle vara ett svek mot den anhöriga att inte fullt ut kunna erbjuda hjälp och stöd utan måste be om insatser från kommunen. Här är det viktigt med en nära relation och god kontakt mellan kommunen och anhörigvårdaren.

Den största utmaningen tror jag ligger i den frustration som finns hos ganska många anhöriga till personer som är föremål för kommunens hemtjänst eller särskilda boenden eftersom det krävs stora insatser från anhöriga för att koordinera de åtgärder som behövs. Vård och omsorg för de mest sjuka äldre har många brister. Den förra regeringens mångmiljardsatsning har gett vissa resultat, men det krävs mycket mer. Det är därför beklagligt att vänsterregeringen lagt ned den äldreutredning som hade till uppgift att komma med förslag på strukturella förändringar för få en mer fungerande vård och omsorg för de mest sjuka äldre.

Med de orden vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

(Applåder)

Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Ibland kallar jag mig anhörigtorped. Det är vi som drar ut i krig för anhöriga. Det är vi som ringer upp biståndsbedömare och försöker få den hjälp som den anhöriga har rätt till. Jag har specifikt gjort det under åren 2006–2014. Ni får fundera på varför just de åren blev aktuella.

Det bästa anhörigstödet är förstås en bra äldreomsorg där kvaliteten är god, personalen kunnig och engagerad och där de anhöriga får det som de har rätt till. Därtill krävs att vi har en väl utbyggd barnomsorg så att både kvinnor och män ska kunna arbeta under hela sin arbetsföra ålder.

Olika undersökningar visar att det oftast är kvinnor som ställer upp för de anhöriga. Många kvinnor väljer att gå ned i arbetstid för att kunna ta hand om anhöriga och blir så småningom de kvinnliga pensionärer som får det ekonomiskt väldigt svårt. Så ser det ut i dag.

Det är förstås oerhört viktigt att vi utvecklar anhörigstödet till dem som ska hjälpa sina närstående. Kommunerna måste på ett mycket bättre sätt informera om att man som anhörigvårdare kan få avlastning, kan få hjälp. Det är centralt för att den anhörigvårdande inte ska känna sig alltför pressad. Många kvinnor är i dag sjukskrivna för utbrändhet. Har man ett heltidsjobb och barn och dessutom tar hand om anhöriga är det lätt hänt att man blir utbränd.

Enligt Socialstyrelsen har stödet till de anhöriga fått en bättre struktur sedan bestämmelsen om närstående infördes i socialtjänstlagen. Allt fler kommuner utvecklar i dag strategier och planer för sitt arbete. Kommunerna ska avsätta medel, inrätta tjänster och se till att anhöriga får den information de behöver. Det är inget frivilligt arbete för kommuner, utan det ska göras. Det är bra att det följs upp. Dessutom behöver arbetet utvecklas systematiskt, för det finns fortfarande stora brister. Särskilt på informationssidan krävs mycket mer. Det gäller i synnerhet dem som kommit till

Sverige och kanske inte har full koll på våra system. Det kräver stora informationsinsatser.

Mycket av det som Riksrevisionen rekommenderar är redan på gång i olika utredningar och så vidare. Jag vill i det här sammanhanget lyfta fram Nationellt kunskapscentrum, som gjort ett enormt arbete med att försöka få till strukturer, informerat, varit ute och talat med kommuner med mera. De har gjort ett ovärderligt arbete.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga motioner.

Anf. 85 BARBRO WESTERHOLM (FP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på motionerna.

Som framgått av tidigare inlägg står anhöriga för merparten av äldreomsorgen men också för annan närståendevård. Jag skulle önska att det syntes i nationalräkenskaperna vad det är värt i pengar. Det handlar inte om att ge betalt utan om att lyfta fram vad som görs på ideell basis för de nära och kära. Jag har väckt motioner om det i riksdagen. Riksdagen har sagt att det är för svårt, gjort tummen ned. SPF-seniorena i Bålsta har prövat att mäta det, och det var inte alls svårt. Jag tycker därför att det borde kunna göras på nationell basis.

Tänk om anhöriga skulle gå i strejk? Vad skulle då hända i samhället? De går inte i strejk, för så gör man inte mot sina närmaste. Men jag undrar lite grann vad som kommer att hända i framtiden. Kairos Future har frågat medelålders människor hur de ser på detta, vem som ska vårda dem när de blir årsrika. Det är inte de anhöriga. Det vill man inte. Det är en jätteutmaning för samhället.

Riksrevisionen är inne på en del brister men kan inte gå in ordentligt på dem, för vi har det kommunala självbestämmandet. Det är inom det kommunala självbestämmandet som det mesta av anhörigvården ligger. Vi i riksdagen kan ändra i lagar. Vi ändrade ett ”bör” till ett ”ska”, vilket var mycket väsentligt. Vi kan anslå lite pengar. Ofta är det pengar på marginalen som går till olika projekt. Det finns kommuner som säger att det är förgiftade pengar, eftersom projekten tar personella resurser från annat. Det passar inte in i deras program.

Jag skulle önska att Riksrevisionen kunde visa på för- och nackdelar med det kommunala självbestämmandet inom det här området så att vi kanske kunde hitta en tydligare gräns mellan vad staten ska göra och vad kommunerna ska stå för.

I det här sammanhanget vill även jag lyfta fram Nationellt kunskapscentrum. Det skapades under Alliansen, och de tar fram väldigt viktig kunskap. En sak som inte har lyfts fram här är den utbildning i information som de nu ger arbetsgivare för att arbetsgivare ska få förståelse för de anställda anhörigvårdarna och deras situation och kanske anpassa jobbet utifrån de förutsättningar som föreligger. Jag vet att anhöriga skulle sköta jobbet med stort engagemang om de kände att arbetsgivaren förstod vilken situation de befinner sig i.

En del kommuner har anhörigkonsulenter. Jag har på nära håll kunnat se att de betyder väldigt mycket. Anhörigkonsulenterna kan få igång grupper av anhöriga som sedan blir självgående och stöder varandra. Det är en oerhört kostnadseffektiv insats.

Jag vill tillägga att biståndshandläggningen också bör innefatta en bedömning av anhörigas situation. Det innebär att man har en lotsfunktion, att bedömningarna görs tillsammans med dem som är ansvariga för personers sjukvård och att man bildar ett team. Jag har tyvärr hört biståndshandläggare som sagt att de aldrig bryr sig om läkarintyget. Hur ska det då bli rätt i stödet till den enskilde och inte minst för den anhörige, som då är inne i en sjukvårdande roll?

Det finns alltså en rad problem att tackla, vad vi förstår. Regeringen är på gång med att återbesätta Äldreutredningen. Det ska bli spännande att se hur direktiven är utformade. Jag beklagar att den förra utredningen lades ned. Det fanns mycket kunskap som jag hoppas att man kan ta vara på i den kommande utredningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 7 Förskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2014/15:UbU8
Förskolan
föredrogs.

Anf. 86 CARINA HERRSTEDT (SD):

Herr talman! I detta betänkande behandlar vi 17 motionsyrkanden från allmänna motionstiden angående förskolan. Det handlar bland annat om förskolans inriktning, arbetsmiljö och kvalitet och om resurser till förskolan.

I många av dessa frågor finns det egentligen en viss samsyn, men i vissa fall avstyrks motionerna på grund av pågående arbete och redan vidtagna åtgärder. Men det finns de facto en samsyn. Det innebär inte att vi här är nöjda, utan att många av oss skulle vilja se ett annat sätt att arbeta eller andra åtgärder för att komma till rätta med de problem som vi alla verkar ha identifierat.

Det finns till exempel en stor samsyn i frågan om att erbjuda barnomsorg på kvällar, helger och nätter. Det finns samsyn när vi pratar om att barngrupperna inte ska vara för stora. I min värld kan jag, som trots allt är ganska ny i sammanhanget, tycka att det är synd att denna samsyn inte kan göra att vi enas och sätter ned foten tydligare. Man ska inte förringa de signaler som en enig riksdag kan sända ut i verksamheten.

Förskolan lägger grunden för framtiden både för individen och i förlängningen för samhället. Därför är det jätteviktigt att vi fortsätter att verka för en god kvalitet i förskolan. Som förälder är det viktigt att man

känner att man kan förlita sig på den verksamhet man nyttjar. Man vill att den fungerar som det är tänkt att den ska fungera. Man vill kunna känna sig trygg i att barnet blir omhändertaget och att omsorgen drivs på ett tryggt och säkert sätt.

Herr talman! För mig som förälder har det alltid varit viktigt att känna mig trygg i att barnen utvecklas till självständiga och kritiskt tänkande individer. Därför vill jag yrka bifall till reservation 1, som tar upp viktiga aspekter när det gäller förskolans värdegrund. Reservationen lyfter bland annat vikten av att ge barnen möjlighet att utvecklas fritt till egna självständiga individer. Vi föreslår en ändring av läroplanen för förskolan, Lpfö 98, trots att vi menar att den i grund och botten är en väldigt bra läroplan för förskolan. Men i läroplanen står det bland annat att ”förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller”.

Vid en första anblick kan man väl tycka att det inte är någonting man över huvud taget borde reagera över. Vem vill ha traditionella könsroller eller könsmonster? Naturligtvis ingen. Men frågan är ändå hur man ska kunna uppnå en sådan här sak. Att aktivt motverka någonting innebär också att aktivt gå in och påverka. Jag menar att det inskränker barnets möjlighet att få vara en självständig individ. Vårt förslag till ändring är att kravet på att motverka traditionella könsmonster och könsroller tas bort. Vi menar att flickor och pojkar ska ha samma rättigheter och möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen och att alltför stor medvetenhet och påverkan från vuxenvärlden bör undvikas. Fri utveckling till självständiga individer måste vara utgångspunkten i alla sammanhang när det handlar om barn.

Herr talman! En annan reservation jag skulle vilja yrka bifall till är reservation 2. Den handlar om att vi vill underlätta för föräldrar så att de ska slippa vända sig till andra kommuner om den egna kommunen inte vill erbjuda det vi i dag kallar nattis. Vi föreslår en ökning av de statliga bidragen för barnomsorg under obekväma tider. Detta är också en fråga där det finns samsyn, där vi tycker att det måste erbjudas. Men tyvärr är det inte så i dag. Det är inte alla kommuner som erbjuder det. Därför vill vi öka de statliga bidragen till detta.

Anf. 87 ANNIKA ECLUND (KD):

Herr talman! Vi kristdemokrater är mycket stolta över förskolan i Sverige. Vi är stolta över vår förskolepersonal och vår svenska modell. Andra länder tittar avundsjukt på det svenska konceptet, och vår förskolemodell har blivit en svensk exportprodukt.

När föräldrar hör av sig till mig om förskolan får jag ofta höra två saker: dels stolthet och beröm över vår kunniga och engagerade förskolepersonal, dels en stor oro över att barngrupperna blir allt större. Föräldrarna är alltså nöjda med den personal som jobbar med barnen, men antalet barn i varje grupp är för stort.

Ingen vill ha stora barngrupper. Inte föräldrarna, inte förskolepersonalen, inte barnläkarna och sist men inte minst inte heller huvudpersonerna, barnen, önskar sig detta. Forskning och erfarenhet visar

att barn mår bäst i små sammanhang. Detta gäller inte minst de yngsta barnen, som har svårare att hantera de större grupperna och som i sin utvecklingsfas är i behov av stor anknytning.

Herr talman! En väl fungerande förskola förutsätter hög kompetens hos personalen. Men för att förskolepersonalen ska kunna ägna tid med varje barn måste grundförutsättningarna finnas. Alltför stora barngrupper gör uppdraget omöjligt. När det gäller samtliga barngrupper är det värt att notera att över 25 procent av alla barngrupper har mellan 18 och 20 barn och ca 15 procent har mellan 21 och 25 barn.

Vi kristdemokrater vill verka för att inga småbarnsgrupper ska ha fler än tolv barn. Vi har föreslagit en modell där föräldrar, stat och kommun tillsammans gör mindre barngrupper möjliga. Vårt förslag är att lagen ändras så att de kommuner som är beredda att minska barngruppernas storlek får rätt att höja maxtaxan. För varje krona som föräldrar betalar i höjd maxtaxa bidrar kommunerna själva med 1 krona och staten med 2 kronor. Men ingen kommun ska få rätt att höja maxtaxan om man inte har en konkret plan för hur småbarnsgruppernas storlek ska minskas och är beredd att satsa egna resurser. Alla föräldrar som bidrar genom en höjd avgift ska ha en garanti att deras avgiftspengar, tillsammans med kommunernas och statens satsning, används just till att minska barngrupperna. De ska kunna se resultat.

Herr talman! Vi kristdemokrater betonar alltid föräldrarnas roll i barnets utveckling och liv. Därför är det viktigt att det finns valfrihet och olika lösningar när det kommer till omsorg för de minsta barnen. Det är viktigt att familjens behov, och självfallet främst barnets behov, styr föräldrarnas val av omsorg.

Familjedaghemmen, i dagligt tal kallade dagmammor, innebär att barnomsorgen är i dagbarnvårdarens eget hem. Dagbarnvårdare har olika bakgrund; en del har arbetat länge med barnomsorg och andra har tidigare arbetat i förskolan. Som dagbarnvårdare kan man vara anställd av kommunen eller ha ett eget företag. Familjedaghemmen erbjuder mindre barngrupper i en hemmiljö. För många barn och föräldrar innebär detta en särskild trygghet och ett lugn som är svårt att få i förskolan. Av naturliga skäl blir det också en person som barnet anknyter till, och barnet får därmed färre vuxna eller andra relationer att hantera. För många barn kan detta vara ett positivt alternativ, särskilt för de yngsta.

Herr talman! Trots införandet av barnomsorgspeng och fri etableringsrätt ger dagens regelverk stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Barnomsorgspengen har heller inte marknadsförts, vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter barnomsorgspengen ger.

Det finns i dag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför den pedagogiska omsorgen, vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större. Risken är att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje med föräldrarnas önskemål och barnens behov. Skolverkets beskrivning av pedagogisk omsorg ger en bild av

familjedaghemmen som något som är ett undantag och att förskolan skulle vara normen. Vi anser att kommunerna ska ha en skyldighet att erbjuda pedagogisk omsorg, det vill säga familjedaghem, till de föräldrar som så önskar och föreslår därför en skärpning av skollagen.

Herr talman! Barnen är det viktigaste vi har. Barn är olika, föräldrar är olika, och beslutet om vilken omsorg barnen ska ha ska ligga hos föräldrarna, inte hos staten. Ökad valfrihet inom barnomsorgen och en kontinuerlig förbättring av kvaliteten i förskolan är kristdemokratisk politik.

Jag yrkar bifall till reservation 3 och i övrigt bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 88 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S):

Herr talman! I dag debatterar vi alltså betänkande UbU8 som handlar om förskolan. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

I går morse fick jag förmånen att vara hemma och lämna mina barn på förskolan. Varje gång slås jag av all aktivitet och den energi som finns i och utanför byggnaden. Alltid är det något nytt som har byggts, gjorts eller skapats. Det kommer alltid fram barn som ska visa vad de har åstadkommit. Den ena har lärt sig hoppa på ett ben, den andra rabblar upp länder, siffror eller fisksorter.

Jag har vänner som är förskollärare. De har helt andra historier. Barn som kommer smutsiga, hungriga och har för små kläder. Barn som är utåtagerande, och barn som är introverta. Barn med olika bakgrund och förutsättningar och bristande språkkunskaper. Barn med olika behov av stöd. De berättar att deras uppdrag blir ännu mer viktigt när barnen vill vara kvar på förskolan, för hemma finns det inget som uppmuntrar deras kreativitet. De säger att de skulle vilja göra mer, men de kan inte. De orkar inte för att de är för få vuxna för alltför många barn.

Jag hör också hur förskolechefer berättar om hur de uppfattar sitt uppdrag. De berättar om svårigheter med att få ihop en bra personalsammansättning, hur svårt det är att hävda sig och sin verksamhets roll i ett chefslag, eller hur frustrerande det är när den där specialpedagogen som kommunen har inte har tid att komma denna vecka, nästa vecka eller veckan därpå.

Herr talman! Förskolans roll har stärkts de senaste åren. Jag har tidigare påtalat att känslan man får där ute i kommunerna är att det skett en förändring i attityd, och det finns en förstärkt känsla av stolthet när man talar om sitt viktiga uppdrag. Det är särskilt viktigt att vi tar till oss av deras stolthet. Men det är också viktigt att vi tar till oss av deras oro inför deras möjligheter att lyckas. De måste få möjligheter och förutsättningar att lyckas från oss men också från sina huvudmän.

Samarbetsregeringen aviserade en rad olika satsningar i budgetpropositionen. Som vi alla vet röstades den inte igenom, och därmed kunde vi inte göra verklighet av alla våra ambitioner. Det handlar bland annat om mer resurser och fler lärare till förskolan, fortbildning av

personal och förskolechefer, och utökade medel för att stimulera barnomsorg på kvällar, nätter och helger.

Herr talman! Det sistnämnda är särskilt viktigt att stimulera då vi anser att det är väldigt ett modernt samhälle att det finns en barnomsorg på de faktiska tider föräldrarna arbetar. Det är särskilt viktigt då det framkommit att föräldrar fått lov att tacka nej till arbeten på grund av brist på barnomsorg på obekvämt arbetstid. Det är inte rimligt att en förälder ska behöva gå ned i tid eller vara beroende av en närstående för att få livet och tillvaron att gå ihop. Jag tror att de flesta är överens om det.

Herr talman! Det är våra allra minsta, de mest värdefulla, vi debatterar här i dag – barn som behöver bli sedda, barn som behöver bli uppmuntrade, barn som behöver stimulans och utveckling. Forskningen visar att det är viktigt med mindre barngrupper för just våra allra minsta barn. Det säger även de förskollärare och barnskötare som jag har mött. I betänkandet förstärks vikten av att man genom rekommendationer från Skolverket är tydlig. Förhoppningen är att man på det sättet säkerställer att kommunerna har ett mål att jobba mot för att grupperna ska vara mindre. Det ger pedagogerna tid att vara pedagoger, och det ger dem möjligheter till god omsorg och omhändertagande.

Herr talman! Vi vill fortsätta att utveckla svensk förskola. Vi vill medverka till att fler lärare anställs inom förskolan för att ha tid för varje barn. För de barn som behöver extra stöd hade satsningen på fler specialpedagoger underlättat. Läraren är otroligt viktig, och kvalitet är kopplat till samspelet mellan vuxna och barn. Forskningen är här också tydlig och visar att personalens kompetens är avgörande för förskolans kvalitet. Fortbildning och kompetensutveckling ger personalen de verktyg den behöver för att ta sig an de mål som finns i läroplanen. Det stärker och berikar, men framför allt gör det skillnad för barnens utveckling.

Det slår mig ofta vilken förmån vi har i Sverige att vi tack vare modiga kvinnor och män har tagit flera steg i rätt riktning för att garantera våra barn en god omsorg i en verksamhet som präglas av vetenskap och pedagogik. Förskolan är också en rättvisefråga. Det är en fråga om tillväxt och framtid. Det är en fråga om jämlikhet, att garantera barn och unga en likvärdig grund och skapa förutsättningar för alla oavsett bakgrund. Det, herr talman, är någonting som är värt att försvara.

Förskolan ska vara en plats som är full av lust, lek och bra pedagogik. Dessa delar ska gå hand i hand och främja varandra. Förskolan ska vara en plats som är full av trygghet och gemenskap. Där ska vi som föräldrar lämna våra barn med en känsla av tillit och med vetskapen om att verksamheten utformas utifrån just mitt barns särskilda behov. Vi ska också känna att våra barn får det stöd och den skjuts de behöver för att förberedas för den kommande skolgången.

För oss socialdemokrater är det viktigt att Sverige ska vara ett land där alla – jag betonar det, herr talman – har möjlighet till ett livslångt lärande från förskola till yrkeslivet. Förskolan och annan pedagogisk verksamhet för barn före grundskolan ska hålla hög kvalitet, och förskolans pedagogik ska vara tillgänglig för alla barn.

(Applåder)

Anf. 89 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Vi debatterar i dag en av riksdagens viktigaste frågor: förskolan. Det är i regel inte den fråga som upptar mest tid i den här talarstolen, och det är inte den fråga som medierna helst rapporterar om.

När medierna är intresserade så är det antingen stora barngrupper eller en enskild förskola som misskött sitt uppdrag, och låt mig vara mycket tydlig: Det, herr talman, är inte oviktigt. Barngruppernas storlek är på många håll ett bekymmer, och därför har Alliansen i sin budget också lagt extra resurser för att möta detta.

Förskolor som inte sköter sitt uppdrag vare sig det gäller en god omsorg eller det pedagogiska uppdraget ska nagelfaras och kritiseras. Sverige ska ha en god kvalitet i sina förskolor, och det ska gälla både de kommunala och de fristående förskolorna. Även i detta fall har Alliansen tidigare och nu gjort omfattande investeringar för att fortsätta höja kvaliteten i förskolan.

Men när det handlar om utveckling och diskussion om förskolans framtid eller beskrivningar av allt fantastiskt arbete som sker i förskolan lyser mediernas intresse med sin frånvaro, och tyvärr också många politikernas intresse. I utbildningsutskottet upplever jag dock till min stora glädje att det finns många som både har ett genuint engagemang i förskolefrågor och på många olika sätt vill utveckla densamma.

Ett livslångt lärande börjar på många sätt i förskolan. Där kan man säga att barnens kunskapsresa börjar. Med nyfikenhet, lek, utveckling, omsorg och lärande öppnar förskolan barnens ögon för djur och natur, kropp och teknik, siffror, bokstäver och mycket mer. Detta fokus – att lära genom sång, lek och omsorg – utifrån det lilla barnets perspektiv, är en av framgångsfaktorerna som gör att vi i dag har en av världens bästa förskolor.

När jag reser runt i landet och besöker förskolor ser jag många som bedriver en fantastisk verksamhet och som väcker barnens nyfikenhet att lära sig. Men jag ser och hör också om det motsatta, om förskolor där tiden i förskolan tenderar att bli mer en förvaring än en tid för utveckling.

Detta är oroväckande eftersom forskningen i dag tydligt visar att barn som tidigt halkar efter och som inte får en möjlighet att komma i kapp också får svårt att komma i kapp senare i skolåren, om de alls gör det. Ett ökat pedagogiskt fokus i kombination med tidigt stöd och hjälp är därför avgörande för hur väl förskolan kan förbereda barnen för de kommande åren i skolan.

Herr talman! Att ge alla barn en möjlighet till en bra start i livet var vägledande när alliansregeringen satsade på att lyfta och förstärka förskolans roll i utbildningskedjan. Förskolan är i dag en egen skolform med en reviderad och modern läroplan. Till detta kommer bland annat allmän förskola för treåringar, skärpta krav på behörighet, förskolechefs roll och förskolelyft. Med Alliansens budget, som gäller för 2015, blir ytterligare satsningar på förskolan verklighet. I den finns satsningar på att minska barngruppernas storlek, en fortsatt permanent utbyggnad av utbildningsplatser på förskollärarytbildningen och en förlängning av Förskolelyftet till och med 2018. Därtill kommer ett förskolechefslyft mellan 2015 och 2018 för att ytterligare utveckla det pedagogiska ledarskapet i förskolan.

Tack vare Alliansens genomförda och kommande reformer har Sverige i dag en av världens bästa förskolor. Men det finns fortfarande mycket kvar att göra. Därför ser jag mer saker som vi måste gå vidare med och som skulle lägga grund för en ännu bättre förskola. Det handlar om möjligheten att införa förstelärare i förskolan, att göra befattningsutbildningen obligatorisk även för förskolechefer, en bättre formaliserad överlämning till nästa skolform och en fortsatt kompetensutveckling av förskollärarna. Detta är några av mina och Moderaternas ambitioner för förskolan de kommande åren framåt.

Herr talman! Den dåvarande alliansregeringen höll ett högt reformtempo. Från dag ett började vi att genomföra vår politik som vi gick till val på då – en förberedd och sammansvetsad politik. Riktigt så ser det inte ut i dag. Ivern att vilja förändra är utbytt mot en handlingsförlamning. Det märks tyvärr också på förskolans område.

Det är inte så att det saknas utmaningar i förskolan, tvärtom. Vi ser i dag ett liknande problem som i den övriga skolan: Likvärdigheten sjunker. Jag var delvis inne på detta tidigare. Vi ser i dag hur vissa förskolor drar ifrån genom att vara duktiga på att utveckla verksamheten i förskolan. Här får förskolechefer, förskollärare och pedagoger resurser, tid och förtroende att planera, inte bara för de kommande dagarna utan också för långsiktiga satsningar och investeringar. Men tyvärr finns det också förskolor där detta prioriteras bort. Förklaringarna är många, men jag vill här lyfta fram två. Den första är en skev fördelning av behöriga förskollärare och förskolechefer som deltar för lite i det pedagogiska arbetet i verksamheten av olika skäl.

I många av kommunerna hemma i Västsverige som jag kommer ifrån är andelen behöriga förskollärare hög. Det finns ett flertal kommuner där så många som 85 procent av förskollärarna är behöriga, det vill säga att det finns behöriga förskollärare till 85 procent av förskolepersonalen. Här

i Stockholm finns endast 30 procent behöriga förskollärare. Det är en vanlig uppställning i många kommuner med två behöriga förskollärare och en barnskötare, men i bland annat Stockholmsområdet finns det förskolor där en ensam förskollärare ska planera och ansvara för det pedagogiska arbetet på två avdelningar. Det är ju en självklarhet att detta ger olika förutsättningar för detta viktiga uppdrag, och det ger också barnen olika förutsättningar.

Detta såg den dåvarande alliansregeringen tidigt och satsade som bekant på att bygga ut platserna på förskolläraryrket, något som vi nu i Alliansens budget förstärker ytterligare. Detta är viktigt för att säkerställa att vi får fler utbildade förskollärare ute i förskolorna men också för att bevara det stora intresset för yrket. Glädjande nog går det nämligen två sökande på varje utbildningsplats. Från Moderaternas sida följer vi noga utvecklingen av behovet och antalet utbildningsplatser.

Den andra viktiga förklaringen är förskolecheferna. En skolledare som deltar i det dagliga arbetet och som analyserar, dokumenterar och följer upp verksamhetens pedagogiska utveckling bidrar till en positiv kultur där arbetslagen jobbar åt samma håll och känner sig delaktiga i att utveckla förskolans arbetsätt och pedagogik.

Vi vet att skolledarnas betydelse för hur förskolor såväl som skolor utvecklas är mycket stor. Alliansregeringen gjorde rektorsutbildningen obligatorisk för att säkerställa stödet för skolledarna. Nu behöver också uppdraget lämnas att titta vidare på hur också förskolechefernas utbildning ska bli obligatorisk.

Precis som med lärarna är det förskollärarna och medarbetarna i förskolan som är vår viktigaste resurs. Forskningen visar oss förskolans betydelse för de små barnen och hur en kvalitativ förskola ger goda förutsättningar in i grundskolan och vidare i livet. Därför är det också viktigt att de riktigt duktiga förskollärarna lyfts och att ett uppdrag också läggs för att titta på hur karriärstjänstreformer också ska omfatta dem.

Kunskapen om de små barnen och delar som bland annat deras språkutveckling är en ovärderlig kunskap som förskollärarna besitter. På många håll i landet lämnas en kvalificerad kunskap om detta vidare till nästa steg i kunskapskedjan, men tyvärr sker det inte överallt och inte på ett tillräckligt kvalitetssäkrat sätt. Vi måste säkerställa att den kunskap som finns i förskolan förs vidare så att små barns rätt till tidigt stöd inte riskerar att fördröjas eller i värsta fall upptäckas först långt upp i skolåren, något som tyvärr alldeles för många barn och föräldrar kan vittna om. Därför vill vi moderater se en överlämning som ger bättre förutsättningar för en likvärdig förskola och skola.

För några dagar sedan hände något som gjorde mig mycket glad. Lärarnas Riksförbunds ordförande, Bo Jansson, gick ut och sa att han ansåg att även LR skulle börja organisera förskollärare. Det är klokt, och det känns nog för många av oss självklart. Förskollärare är utbildade pedagoger och lärare med ansvar för de små barnens lärande. De har en egen legitimation, och de har en egen läroplan att ansvara för.

Förskollärare är lärare som alla andra, och samtidigt är de som alla lärare helt unika.

Herr talman! Jag är väldigt stolt över svensk förskola. Mitt yngsta barn gör nu sina sista månader i förskolan, och jag kan försäkra att jag sörjer det mer än hon gör. Samtidigt ser jag ju att hon är flygfärdig. Förskolan har på ett fantastiskt sätt bidragit till att utveckla och stimulera henne, och för detta är jag djupt tacksam. Vårt uppdrag i den här kammaren måste vara att hitta förutsättningar för alla barn att få uppleva en kvalitativ svensk förskola.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 90 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall får mig att gråta, för min son slutar också snart i förskolan och ska börja i förskoleklass. Jag känner med dig.

För övrigt vill jag säga: Tack för ett väldigt bra anförande! Det märks och har framgått många gånger i den här kammaren att du verkligen brinner för de här frågorna. Därför är det särskilt roligt att stå här och debattera med dig.

Du lyfter fram vikten av att ha fler lärare i förskolan: förskollärare. Det är därför som jag blir lite förvånad. Det första, i princip, som alliansregeringen gjorde 2006, när man tog över makten efter oss, var nämligen att ta bort 2 miljarder kronor från skolan. Det motsvarar ungefär 6 000 lärare.

Mot den bakgrunden, herr talman, är det väldigt tråkigt att det du säger här inte känns riktigt på riktigt.

(TALMANNEN: Vi tilltalar varandra med förmamn och efternamn.)

Sedan har jag en fundering. Varför fanns det ingenting om att öka personaltätheten i er budget som röstades igenom i höstas? Till skillnad från er hade vi en satsning på fler speciallärare och specialpedagoger – fler lärare inom skolan. Men från er sida fanns det ingenting, Camilla Waltersson Grönvall.

Jag undrar helt enkelt: Är det på riktigt? Är förskolan på riktigt? Är den viktig för er? Och är ni beredda att försvara dess pedagogik och dess värde inom svensk skola?

Anf. 91 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Ibland är det svårt att ta en del frågor på allvar. Jag tackar så mycket för dina inledande väldigt värmande ord. Jag kan försäkra dig att allt mitt engagemang när det gäller förskolan är hundra procentigt genuint.

(TALMANNEN: Försäkra Roza Güclü Hedin.)

Därför känns det väldigt tryggt och bra att kunna berätta någonting som uppenbarligen är en nyhet för Roza Güclü Hedin, nämligen att vi under de år som alliansregeringen satt vid makten lyfte svensk förskola på många olika sätt. Under de åren blev det en egen skolform. Under de år som Socialdemokraterna satt vid regeringsmakten blev inte förskolan en egen skolform. Den betydelsen tillmätte inte Socialdemokraterna svensk förskola.

Vi såg också att fortbildningen och utbildningen för svenska förskollärare på många sätt var eftersatt. Det gjorde att vi först sjösatte *ett* förskolelyft, som möjliggjorde för våra väldigt skickliga och duktiga barnskötare ute i verksamheterna att fortbilda sig till förskollärare.

Vi sjösatte ett andra förskolelyft som tog särskilt avstamp i barn i behov av särskilt stöd, för att de skulle upptäckas och arbetas med på bästa möjliga sätt. Det var också en särskild utbildning för förskolechefer för att de skulle bli duktiga och kunna delta i detta arbete.

Jag tycker att det talar för sig självt om man påstår att alliansregeringen eller Alliansen inte är seriösa och om man ifrågasätter om det är på riktigt när det läggs fram förslag som gäller den svenska förskolan.

Anf. 92 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik:

Herr talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för svaret!

Jag hör vad du säger. Det gör mig ännu mer angelägen om att lyfta fram det faktum att er budget var tom på pengar gällande investeringar i fortbildning och kompetensutveckling för förskollärare. Det finns en satsning på fortbildning, Camilla Waltersson Grönvall. Men den gäller inte de förskollärare som jobbar i förskolan, utan den satsning ni har gäller enbart de förskollärare som kan tänkas bli grundskollärare och så småningom ta över förskoleklassen och barnen som är över sex år.

Ni tog bort 127 miljoner för fortbildning av förskolepersonal i förskolan. Hur förklarar Camilla Waltersson Grönvall det? Och hur rimmar det med de OECD-rapporter som vi båda har läst? Där betonar man att hög kompetens hos personalen har ett starkt samband med läranderesultatet hos barnen. Det gäller i synnerhet personalens förmåga att skapa goda pedagogiska miljöer som gör skillnad för barnen.

De 127 miljoner som försvann när er budget röstades igenom hade kunnat göra stor nytta i fråga om det pedagogiska innehållet i förskolan för att våra allra minsta skulle kunna få en bra start på det livslånga lärandet.

(Applåder)

Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Det känns återigen väldigt tryggt att som alliansföreträdare tala om de investeringar som vi har gjort i svensk förskola. Lärarförbundet uttalar sig om de satsningar som har gjorts – det är de som verkligen är företrädare för de personer som finns där ute i verksamheten. Det känns ganska tryggt att de pekar på att det har varit väldigt viktiga resurser och insatser.

I den budget som vann riksdagens majoritet i december lades det också stora resurser på mindre barngrupper. Detta är någonting som uppmärksammas och som vi definitivt vill göra någonting åt.

Tack vare Alliansens budget finns det nu en möjlighet att minska barngrupperna. Och vi fortsätter att bygga ut någonting permanent. Det handlar om något som vi ser som ett oerhört stort bekymmer, nämligen bristen på förskollärare.

Herr talman! Nu kan jag bara ställa en retorisk fråga i min sista replik. Men jag väntar på vad Socialdemokraterna och Roza Güclü Hedin kommer att återvända med när det gäller att se till det behov vi har av fler förskollärare.

Det här har Alliansen sett. Vi har också mött upp med resurser i vår budget, och vi kommer att fortsätta att följa detta, väldigt nära och väldigt intresserat. Det här är nämligen avgörande om vi vill se ett fortsatt kompetenslyft och en fortsatt kvalitetsutveckling i våra svenska förskolor.

Det finns också en satsning på ett kompetenslyft där vi har både ett förskolecheflyft och ett kompetenslyft för förskollärare.

Det som efterfrågas av Roza Güclü Hedin i dag, här i Sveriges kammare, är alltså tillgodosett i den budget som gäller för 2015.

(Applåder)
(forts. § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 mars

CU6 Familjerätt

Punkt 1 (Fullmakts- och tvångsäktenskap)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)

Votering:

246 för utskottet

40 för res. 1

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 19 MP, 18 C, 17 V, 15 FP, 13 KD

För res. 1: 40 SD

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 6 (Föräldraskap vid assisterad befruktning)

1. utskottet
2. res. 3 (C, FP)
3. res. 4 (V)

Förberedande votering:

34 för res. 3

18 för res. 4

234 avstod

63 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

236 för utskottet

33 för res. 3

17 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 40 SD, 19 MP, 13 KD

För res. 3: 18 C, 15 FP

Avstod: 17 V

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 17 (Registrering av testamenten)

1. utskottet
2. res. 10 (SD, FP)

Votering:

232 för utskottet

55 för res. 10

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 19 MP, 18 C, 18 V, 13 KD

För res. 10: 40 SD, 15 FP

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU5 Cykelfrågor

Punkt 1 (Infrastruktur och förutsättningar för cykling)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

269 för utskottet

18 för res. 1

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 40 SD, 19 MP, 18 C, 15 FP, 13 KD

För res. 1: 18 V

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 2 (Trafikregler för cykling)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

247 för utskottet

40 för res. 2

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 19 MP, 18 C, 18 V, 15 FP, 13 KD

För res. 2: 40 SD

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU6 It- och postfrågor

Punkt 2 (Tillgång till telefoni och bredband)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, FP, KD)

Votering:

133 för utskottet

114 för res. 1

40 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 19 MP, 18 V

För res. 1: 68 M, 18 C, 15 FP, 13 KD

Avstod: 40 SD

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 3 (Bredbandskoordinatorer)

1. utskottet
2. res. 3 (M, C, FP, KD)

Votering:

173 för utskottet

114 för res. 3

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 40 SD, 19 MP, 18 V

För res. 3: 68 M, 18 C, 15 FP, 13 KD

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 7 (Postservice)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)
3. res. 5 (V)

Förberedande votering:

40 för res. 4

18 för res. 5

229 avstod

62 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

229 för utskottet

40 för res. 4

18 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 19 MP, 18 C, 15 FP, 13 KD

För res. 4: 40 SD

Avstod: 18 V

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU18 Våldsbrott och brottsoffer

Punkt 9 (Förenkla utfärdandet av kontaktförbud)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

247 för utskottet

40 för res. 3

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 68 M, 19 MP, 18 C, 18 V, 15 FP, 13 KD

För res. 3: 40 SD

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

Punkt 10 (Överträdelse av kontaktförbud)

1. utskottet

2. res. 4 (SD)

Votering:

245 för utskottet

40 för res. 4

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 67 M, 19 MP, 18 C, 17 V, 15 FP, 13 KD

För res. 4: 40 SD

Frånvarande: 17 S, 17 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 4 V, 4 FP, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU3 Vårdvalssystem i primärvården

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

154 för utskottet

133 för res.
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 68 M, 40 SD, 18 C, 15 FP, 13 KD
För res.: 96 S, 19 MP, 18 V
Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 6 MP, 4 C, 3 V, 4 FP, 3 KD

SoU4 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare

Punkt 1 (Behov av utredning)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

218 för utskottet

67 för res. 1

64 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 96 S, 1 M, 40 SD, 18 MP, 18 C, 17 V, 15 FP, 13 KD

För res. 1: 67 M

Frånvarande: 17 S, 16 M, 9 SD, 7 MP, 4 C, 4 V, 4 FP, 3 KD

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Förskolan

§ 10 (forts. från § 7) **Förskolan** (forts. UbU8)

Anf. 94 JABAR AMIN (MP):

Fru talman! Förskolan är första steget i ett livslångt lärande. I förskolan ska våra unga ha roligt, inspireras, utvecklas som individer och lära. I förskolan kan barnens nyfikenhet väckas, och där kan sociala färdigheter utvecklas.

Vi i Miljöpartiet värnar om förskolan, vilket många av riksdagens partier gör. Vi arbetar för en förskola av hög kvalitet, och förskollärarna ska vara högt kvalificerade. Observera att personalens utbildningsbakgrund bara är en del av kvalitetsindikatorerna. Några andra indikatorer är grupstorleken och personaltätheten.

Fru talman! Förskolan är en av det offentliga viktigaste uppgifter. Den ska erbjuda en trygg och stimulerande miljö som främjar barnets utveckling och där barnet får ha roligt och leka med andra barn.

Barnen är vår framtid och måste tas väl om hand. Samtidigt är förskolan avgörande för samhället i stort genom att den skapar möjlighet för människor att kombinera föräldraskap och arbetsliv. Tillgången till förskola har varit viktig för jämställdheten och gjort det möjligt för kvinnor att förvärvsarbeta.

Miljöpartiet värnar om kvaliteten, mångfalden och valfriheten inom hela utbildningsväsendet och inom förskolan.

Genom att sätta in resurser för de förskolebarn som behöver stödet mest kan vi bidra till att hjälpa just de barnen. Det är bland annat genom

tidiga insatser som vi kan utveckla den svenska skolan. Ett starkt pedagogiskt arbete i förskolan ger barn en bra start och goda möjligheter i skolan. Just därför är det viktigt att det finns god tillgång till välutbildade pedagoger i förskolan.

Fru talman! Såväl förskolan som andra barnomsorgsformer ska hålla hög kvalitet för alla barn. Det ska i hela landet finnas tillgång till barnomsorg anpassad efter föräldrars olika arbetstider.

För att stimulera utbyggnad av barnomsorg under kvällar, nätter och helger aviserade regeringen i höstas 49 extra miljoner under 2015. Men den satsningen gick om intet på grund av allianspartiernas och Sverigedemokraternas motstånd.

Alliansen å sin sida satsade inte en enda krona extra på detta område.

Sverigedemokraterna ville skära ned med hela 34 miljoner av de 49 som vi aviserade. Ändå har de mage att tala om att de vill satsa på barnomsorg på kvällar, nätter och helger. Det är att hyckla, fru talman.

Förskolepersonalen utgör en ovärderlig resurs. Det är genom all denna engagerade förskolepersonal som vi kan utveckla förskolan och nå de uppställda målen.

För att värna om förskolepersonalen aviserade regeringen i sin budget i höstas 200 miljoner från och med år 2015 för kompetensutveckling av förskolepersonal och lärare samt extra medel för kompetensutveckling av förskolechefer.

Till skillnad från regeringen hade de borgerliga partierna minskade ambitioner när det gäller fortbildning och kompetensutveckling. I Alliansens budget minskas fortbildningsinsatserna med hela 80 miljoner, från 200 till 120.

Sverigedemokraterna å sin sida hade inte en enda krona till fortbildning av förskolepersonal.

Fru talman! En annan viktig fråga för oss har varit gruppstorleken i förskolan. Regeringen har för avsikt att höja kvaliteten i förskolan bland annat genom att minska barngruppernas storlek.

Regeringen föreslog därför i höstas att det ska avsättas 415 miljoner kronor för att stimulera minskning av gruppstorleken på förskolorna. Detta skulle höjas till det dubbla från och med 2016.

Alliansen hade lägre ambitioner. Man anslog lika stora medel, men de skulle räcka till både förskolan och fritis.

Sverigedemokraterna hade återigen inte en enda krona till att minska barngrupperna.

Fru talman! Tack och lov är alla riksdagens partier utom Sverigedemokraterna ense om de grundläggande utgångspunkterna för förskolan. Det finns en relativt bred samsyn bland dessa partier om värdegrunden, målen och riktlinjerna. Det gäller dock inte Sverigedemokraterna.

Skiljelinjen går, fru talman, mellan oss som vill stå för allas lika värde och dem som vill dela samhället i ”vi och de”. Medan vi vill värna om mångfalden vill de ha enfald.

De främlingsfientliga ger sig på inte bara utrikesfödda vuxna utan även barn med utrikesfödda föräldrar genom att försämma förutsättningarna för dessa. I sin motion vill SD ersätta mångfald med enfald och nationalism. De vill beröva de små barnen med utländsk bakgrund som går i våra förskolor rättigheten att utveckla sitt modersmål.

Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Denna humanistiska och demokratiska grundsyn vill Sverigedemokraterna ersätta med ett nationalistiskt, förlegat och inskränkt synsätt om att allt annat än svenska är icke önskvärt.

Fru talman! Jag är glad över att alla riksdagens partier utom SD entydigt avslår denna inskränkta grundsyn från Sverigedemokraternas sida.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på alla reservationer.

Anf. 95 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Alliansen har, som jag talade om i talarstolen för en liten stund sedan, på många olika sätt säkerställt en högre kvalitet på svensk förskola.

Vi har gjort det inte minst genom att göra förskolan till en egen skolform. Vi har gjort det genom en ny reviderad läroplan, förskolelyft av olika slag och en kompetensutvecklingssatsning som har varit omfattande. Stora resurser, stora medel, har investerats därför att vi är övertygade om att svensk förskola är bra men kan bli väldigt mycket bättre.

I den budget som finns i dag finns det stora resurser satsade på mindre barngrupper. Det finns också bland annat en permanent utbyggnad av utbildningsplatser när det gäller förskollärare.

Tittar vi runt i Sverige ser vi att tillgången på förskollärare är väldigt ojämn. Här i Stockholm – men inte bara här utan på många platser i landet – är det oerhört svårt att få tag i behöriga förskollärare. Därför har vi bland annat aviserat en utbyggnad.

På många andra platser är 85 procent av förskolepersonalen behörig. Det säger sig självt att då blir förutsättningarna väldigt olika.

Jag undrar hur Jabar Amin som företrädare för regeringspartierna och för den minister som ansvarar för området ställer sig till det här. Hur tänker regeringen möta det stora behovet av förskollärare? Med större anslag för detta? Med fler utbildningsplatser? Hur tänker man se till att man utvecklar professionen förskollärare? Jag skulle vilja höra lite idéer om det i stället för tomma retoriska pamfletter. Lite innehåll önskar jag av Jabar Amin.

Anf. 96 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! För att utveckla förskolan och utbildningssektorn allmänt är det oerhört viktigt med resurser. Det är en av de faktorer som är viktiga.

Vad vi kunde se i höstas när vi lade fram vår budget var att vi hade högre ambitioner och lade mer pengar både på kompetensutveckling av

personal och på ersättning för obekväm arbetstid. Vi lade 49 miljoner på det. Dessutom lade vi extra pengar – 415 miljoner kronor, som sagt.

Vad gjorde ni? Det första ni gjorde var att tillintetgöra detta. Ni hade lägre ambitioner på alla dessa områden.

Vi kommer – förhoppningsvis snart, i vårbudgeten – att göra vårt bästa för att de satsningar på och de medel för förskolan som vi tror på ska bli verklighet: att utveckla kompetensen hos personalen, se till att de barn som är i behov av barnomsorg på obekväm arbetstid får det och minska storleken på barngrupperna. Det är genom detta som vi kan utveckla förskolan.

Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det var i alla fall kanske 38 sekunder som inte besvarade frågan i ett enda avseende. Jag upprepar då frågan, så kanske det finns någon möjlighet, fru talman, att Jabar Amin uppfattar den.

Vi ser att förskollärarna är en av de viktigaste delarna i hur vi kan höja kvaliteten i svensk förskola. Allianspartierna har satsat och satsar fortfarande på att utöka utbildningsplatserna, och vi satsar på fortbildning för dessa viktiga medarbetare.

Vad tänker Jabar Amin, som representant för regeringen och för den minister som är ansvarig för frågorna, göra för att utveckla den svenska förskolan när det gäller förskolläraernas kompetens och deras antal? Och hur ser du på karriärtjänstmöjligheter för förskolelärare? Svara på frågan! Det vill jag uppmana Jabar Amin att göra. Var hederlig nog att göra det!

Anf. 98 JABAR AMIN (MP) replik:

Fru talman! Låt mig svara Camilla Waltersson Grönvall.

Man utvecklar den svenska förskolan genom att satsa på förskolepersonalens kompetensutveckling. Det gör vi. Vi satsar reella pengar. Ni skar ned. Vi satsar på förskolan genom att avisera minskade barngrupper. Det ville ni inte göra på samma sätt som vi. Vi ville värna förskolan genom att se till att alla som har behov av den, även föräldrar som arbetar på obekväm arbetstid, får den möjligheten. Vi aviserade 49 miljoner. Ni hade inte en enda krona. Ni har lägre ambitioner. Ni hade åtta år på er, och ni åstadkom inte så mycket när det gäller förskolan.

Våra satsningar, som jag pratade om, är kompetensutveckling och att se till att personalen utvecklas, att gruppstorlekarna blir mindre och att alla barn får möjlighet att gå i förskola, även om föräldrarna arbetar på obekväm arbetstid.

Anf. 99 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Nu hettade det till lite grann i debatten. Det handlar om förskolan, och de flesta av oss som arbetar med utbildningsfrågor vet hur otroligt viktigt det är med de första åren i förskolan. Under Alliansens ledning har förskolan med den nya skollagen blivit det första steget i det livslånga lärandet, det första steget i utbildningskedjan.

Jag måste ändra ordningen i mitt anförande lite grann, beroende på det replikskifte som precis var. Det hävdades att vi från allianspartiernas sida inte hade satsat på förskolan. Men det har skett stora satsningar på kompetensutveckling med Förskolelyftet. Det har varit satsningar på chefskapet. Skrivningar i skollagen har varit en viktig del. Läroplanen har reviderats under perioden. Man har gett ett utökat pedagogiskt uppdrag, allt för att stärka kvaliteten. Man har också inrättat så kallade forskarskolor, för vi känner ju till den stora betydelsen av att den verksamhet som finns bygger på både vetenskap och beprövad erfarenhet.

Jag vill med bestämdhet hävda att allianspartierna på olika sätt har sett förskolans behov genom ett antal kvalitetssatsningar under de gångna åtta åren. Men visst finns det utmaningar.

I den reviderade läroplanen finns det hela 22 olika mål. Vi som jobbar med förskolefrågor tror jag verkligen uppskattar att man i läroplanen ser hela barnet. Det handlar om barnets utveckling, precis som har nämnts tidigare i debatten. Det handlar om trygghet, självständighet, nyfikenhet, att leka och lära men också det förstärkta pedagogiska uppdraget och lärandedelen.

Förskolan är ett viktigt steg. Vi har tidigare i debatten hört ledamöter som har bara några månader kvar med barnen i förskolan. Det var väl 15 år sedan det hände mig. Men oavsett hur länge sedan det är tror jag att man med stor värme minns det stora engagemang och den stora professionalitet som man möter hos förskolans personal oavsett personalkategori.

Vi har på olika sätt velat fokusera på kvalitet. För något år sedan hade vi en diskussion där man tog bort barngruppens storlek som ett mått när det handlade om rekommendationer och lyfte in andra kvalitetsaspekter. Den stora debatten blev ändå att det handlade om storleken på barngrupperna.

Under förra året pekade man på betydelsen av att titta på barngruppernas sammansättning. Då handlar det inte bara om storleken på barngruppen, utan det handlar också om de behov som det enskilda barnet har och möjligheten att tillgodose dem på olika sätt. Därför vill vi från allianspartierna och Centerpartiets sida fortsätta att satsa på specialpedagogutbildning också kopplat till förskolan, att de delarna också kommer förskolebarnen till godo.

Andra utmaningar som vi ser och som också redan har lyfts fram i debatten handlar om rekryteringen till förskolläraryrket. Vi vet att det finns lärosäten i Sverige i dag som är duktiga på att rekrytera betydligt mer jämställt, som rekryterar kvinnor och män till förskolläraryrket. Det är en viktig satsning för att stärka kvaliteten – att fler, både kvinnor och män, får möjlighet att arbeta i förskolan men också att ha ett tydligt jämställdhetsperspektiv i förskolans verksamhet.

Maxtaxan har diskuterats och debatterats. I betänkandet finns det en beskrivning av på vilket sätt man avser att höja taket på maxtaxan för att kunna göra satsningar när det gäller kvalitet. Det har också funnits med tidigare. Det är en viktig del.

Jag vill passa på att ställa några frågor till den regering som kallar sig själv samarbetsregering. När det handlar om de fristående förskolorna har det framförts en stor oro, när man har talat om på vilket sätt man vill skapa en utredning. Från Friskolornas riksförbund har man sagt att det hotar att lägga en våt filt över utvecklingen när det gäller de fristående skolorna, att det blir två år av total osäkerhet när det gäller att kunna utveckla verksamheten. Vad kommer det att innebära för kvaliteten i den svenska förskolan?

Det finns en hel del saker att lyfta upp i debatten. Jag vill också kontra mot Jabar Amin, företrädare för Miljöpartiet, som säger att vi inte satsar någonting. Det fanns ändå ett antal miljoner i budgeten, även om ni valde att ha en högre siffra som handlade om stöd till barnomsorg på obekvämt arbetstid, så kallat nattis. Det var inte så att vi inte satsade något, utan det fanns medel i vår budget. Jag tycker att det är viktigt att hålla sig till det.

Fru talman! Från Centerpartiets sida ser vi med spänning fram emot de satsningar på förskolan som den så kallade samarbetsregeringen kommer med framöver. Det vi debatterar i dag är ju ett motionsbetänkande, med delar som vi har lyft upp från den allmänna motionstiden. Det ska bli spännande att vid kommande tillfällen få debattera förskolans utveckling,

gärna med ett statsråd, utifrån propositioner som man väljer att lägga där man lyfter fram behovet av ökad rekrytering och behovet av att satsa på kvaliteten för alla barns skull.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Förskolans uppgift är att genom pedagogisk verksamhet erbjuda barn omsorg samt lägga grunden för ett livslångt lärande. Förskoleverksamheten bedrivs därför utifrån två perspektiv. För det första handlar det om en pedagogisk verksamhet som främjar barns inläring och utveckling. För det andra handlar det om att tillgodose vårdnadshavarnas barnomsorgsbehov.

Som flera talare har sagt har den målmedvetna satsningen på svensk förskola lett till att Sverige har intagit en särställning runt om i världen. Många länder sneglar på Sverige och vill ta efter den svenska modellen vad gäller förskolan.

Däremot blir det inte oviktigt att vi ändå talar om de problem som finns. Bara för att man säger sig ha satsat på den svenska förskolan innebär det inte att det har varit så i praktiken. För alla de tusentals förskollärare som har fått springa dag in och dag ut på grund av för lite personal på sina arbetsplatser och för all den personal som inte har haft tid att gå på toaletten på grund av att det har varit för stora barngrupper och för lite personal är Alliansens ord om satsningar bara tomma ord.

Vi måste våga tala om dessa frågor. Det handlar om att minska barngrupperna, vilket Vänsterpartiet har drivit länge. Det handlar också om att öka personaltätheten inom den svenska förskolan.

Förskolans pedagogiska miljö och det systematiska arbetet är avgörande för huruvida vi lyckas med bland annat att bryta upp de traditionella könsrollerna och föreställningarna om vad som är manligt och vad som är kvinnligt.

Där ser vi också hur man från konservativt håll och från Sverigedemokraterna återigen gör ett angrepp mot dessa värderingar. De vill alltså inte att man ska utveckla våra barn till att tänka på saker som jämställdhet, ansvar, solidaritet etcetera. Jag är glad över att vi i övriga partier ändå håller fast vid att den svenska förskolan ska fortsätta med detta arbete.

Vänsterpartiet anser att förskolan är en rättighet och en möjlighet för alla barn. Tillgången och rätten till en bra och flexibel barnomsorg har länge varit och är fortfarande en feministisk fråga. Allt fler arbetar på obekvämt arbetstid. Därmed ökar också behovet av barnomsorg på kvällar, nätter och helger. De som främst är i behov av denna omsorg är barn till ensamstående föräldrar, inte sällan kvinnor som är anställda inom den offentliga sektorn. Kommunerna ska därför vara skyldiga att erbjuda förskole- och fritidsverksamhet på obekvämt arbetstid om det finns barn i behov av omsorg.

Fru talman! Barnomsorgens införande har varit en av de viktigaste reformerna för kvinnors oberoende och självständighet. Tillgången och

rätten till en bra och flexibel barnomsorg har länge varit och är fortfarande en viktig feministisk fråga. Barnomsorgen har gett kvinnor möjlighet att försörja sig själva och vara oberoende av männen.

I dag är dock förskolan så mycket mer. Det handlar i första hand om en pedagogisk verksamhet som främjar barnens inläring och utveckling, som jag nämnde tidigare. Det är i förskolan som barnen gör avstamp för det livslånga lärandet. Det har betydelse för vad våra barn lär sig, hur mycket de lär sig och hur de utvecklas. Verksamheten ska stimulera och utmana barnens utveckling och lärande.

Sedan 2006, då den fria etableringsrätten infördes, har vi sett att det har skett försämringar. Vi har sett hur kommuner har haft betydligt svårare att planera för sin barnomsorgsverksamhet. Vi har också sett att kvaliteten i många fall har sjunkit. Där vi ser att vinstintresset har tagit över har barnens behov tyvärr fått stå åt sidan.

Därför är det glädjande att det finns en debatt och att fler och fler har börjat titta på denna fråga. Men man blir provocerad när man hör Alliansens företrädare tala om detta som en icke-fråga. Tidigare i dag stod en alliansföreträdare här och talade om att man ska sluta jaga friskolor. Man ska jaga skolorna i Malmö där problemen finns.

Jag kan inte köpa den retoriken. Då har man inte insett vilka problemen egentligen är. För mig är det ett problem när barnen får knäckebröd och vatten i stället för näringsriktig mat för att ägarna ska kunna göra vinster. Det är ett problem, och det är någonting som det måste göras något åt.

Fru talman! När jag åker runt och besöker många förskolor i landet, däribland i mitt eget hemlän Dalarna, är personalen mycket oroad. De är oroad inte bara för att de har det mycket tufft och för att det är för lite personal utan för att det i sin tur påverkar hur de kan hjälpa barnen. Förskolans personal gör allt de kan för att i dag se till att göra det som de ska göra inom förskolan och ta hand om barnen och lära dem saker och för att kunna upprätthålla den barnomsorg som behövs. Men de är mycket oroad över det som har hänt under de senaste åren.

Det behövs mer stabilitet inom svensk förskola. Om vi ska fortsätta ha en särställning i världen vad gäller svensk förskola gäller det att vi gör någonting åt detta.

Slutligen vill jag yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)

§ 11 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2014/15:AU3
Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering
föredrogs.

Anf. 101 PAULA BIELER (SD):

Fru talman! Vi står här i kväll för att debattera jämställdhet och åtgärder mot diskriminering. I den bästa av världar hade vi givetvis inte behövt ta den här debatten, eftersom jag tror och hoppas att vi alla är överens om att ditt liv ska formas av dina personliga och fria livsval, inte av ditt kön, din bakgrund, vem du blir kär i eller hur din kropp fungerar. Kort sagt: Ditt livsöde ska inte vara bestämt redan den dag du föds.

Tyvärr lever vi inte i den bästa av världar. Vi vet att våra liv ännu påverkas av olika på förhand bestämda förutsättningar. Vi vet att det finns hinder i verklighetens Sverige, hinder som påverkar vår livskvalitet. Det handlar om att kvinnor inte känner sig lika trygga i offentliga utrymmen som män, att deras yrkesval generellt leder till lägre lönenivåer och att det än i dag förekommer uppfattningar om hur kvinnor ska bete sig för att förtjäna respekt. Det handlar om att män har det svårare att få vara de fäder de vill vara, att det våld som de utsätts för i nära relationer inte tas på allvar och att de inte bara hamnar i samhällets topp utan också på botten avseende allt från skolresultat till dödsolyckor på arbetsplatsen, självmord och kriminalitet.

Vi vet att motsättningarna i samhället mellan grupper tar sig grova uttryck, där hat, hot och våld drabbar och slår åt alla håll. Vi vet att den som föds med det som klassas som funktionsnedsättningar – en god vän till mig föredrar ordet funktionsutmaningar – ofta får möta oförståelse inför sina behov för ett smidigt vardagsliv. Vi vet helt enkelt att vi ännu har en bra bit kvar till det där samhället som vi alla drömmer om.

Fru talman! För snart ett år sedan tog jag över rollen som jämställdhetspolitisk talesperson för Sverigedemokraterna. Det uppstod då ett visst intresse för det faktum att jag klassar mig själv som särartsfeminist. I dagens Sverige är detta nämligen en närmast utdöd gren av feminismen, åtminstone om man ser till medvetna beteckningar.

Jag har fått försvara mig en del, bland annat mot dem som över huvud taget undrar varför jag väljer att kalla mig feminist, då den bild som tyvärr finns av feminismen i dag huvudsakligen byggts av utspel om kvotering, genuscertifiering och separatistiska tankegångar där endast kvinnors problem synliggörs. Jag har också fått försvara mig mot dem som har velat anklaga mig för att definiera kvinnors och mäns respektive roller och stänga möjligheten för oss att göra fria val.

Men i själva verket handlar det för mig endast om en grundinställning till vad jämställdhet egentligen innebär. Är det ett jämställt samhälle när statistiken ser rätt ut och när vi inte kan se några skillnader alls mellan män och kvinnor? Eller är det ett jämställt samhälle när vi alla respekteras för dem vi är, de preferenser vi har och de val vi gör alldeles oavsett om de följer eller bryter mot normen? För mig är svaret det senare. För mig är vi jämställda först när vi över huvud taget inte bedöms efter vårt kön. För mig är det viktiga inte hur många män respektive kvinnor som gör vissa val utan att valmöjligheten finns och är reell – att en pojke ska kunna bli ballerina eller svetsare och att en flicka ska kunna göra samma val och inte dömas därefter.

Fru talman! Om dessa fria val leder till att män och kvinnor fördelar sig ojämnt i samhället ser varken jag eller Sverigedemokraterna detta i sig som ett problem. Men det innebär på intet sätt att vi inte ser problem till följd av den ojämn fördelningen. Jag ska ge ett par exempel.

För ett par år sedan lanserade vi breda satsningar inom den offentliga sektorn eftersom vi vet att en stor del av dem som arbetar inom vård och omsorg drabbas hårt av ofrivillig deltid, delade turer, stress och arbetsmiljörelaterade skador. Eftersom denna sektor är starkt kvinnodominerad innebär detta ett jämställdhetsproblem, då många kvinnors val därmed leder till hårda arbetsvillkor.

Ett annat exempel är att vi, i likhet med Alliansens företrädare, med oro och förvåning har betraktat hur regeringen har velat minska möjligheten till eget företagande inom dessa områden. När de områden där i första hand kvinnor arbetar inte erbjuder samma möjligheter till karriär, företagande och löneutveckling som de områden där huvudsakligen män arbetar har vi nämligen ett jämställdhetsproblem.

Fru talman! Första gången jag stod i den här talarstolen var under Nordiska rådets session i höstas. Jag reagerade då på en skrivning i det jämställdhetsprogram vi stod i begrepp att anta. Där hade man talat om just det faktum att kvinnor och män fördelar sig olika på arbetsmarknaden och att kvinnor därmed ofta får lägre löner än män. Lösningen på detta ansågs dock inte vara att värdera upp kvinnors arbete och satsa på de branscherna, utan lösningen var att få in fler män i de kvinnodominerade branscherna. Det var det enda sätt man såg som möjligt för att få upp lönerna. För mig är det en skymf mot tanken om jämställdhet att kvinnors arbete ska värderas högt först om män arbetar i samma bransch.

Det är ingen hemlighet att både jag och mitt parti är starkt emot kvotering. Vi är starkt emot positiv särbehandling i alla former. Vi är emot det dels för att – väldigt förenklat – all särbehandling även om den kallas positiv också är negativ för någon, dels på grund av det enkla faktum att vi när vi särbehandlar inte längre ser till individen. Då ser vi inte hennes egen kompetens utan reducerar henne till antingen ett kön, en etnicitet, en bakgrund eller vad det nu må vara vi väljer som grund för särbehandlingen.

Jag har ofta sagt och brukar ofta poängtera att det för mig som kvinna finns två angreppspunkter och två anklagelser som är de mest förolämpande jag vet. Den ena är att jag har tagit sängvägen till mina positioner, vilket tyvärr alldeles för många kvinnor i offentligheten får höra. Den andra är att jag skulle vara inkvoterad, alltså att jag endast är där jag är på grund av att jag är kvinna och inte på grund av att jag är kompetent.

Även om det skulle vara så att man temporärt, kortsiktigt och snabbt skulle kunna jämna ut fördelningen genom att använda kvotering skulle det inte ändra värderingarna på något sätt utan snarare förstärka dem. Vi skulle befästa synen att kvinnor inte kan ta sig någonstans för egen maskin utan måste få hjälp på traven. Det är något jag aldrig någonsin kommer att acceptera.

Fru talman! Jag nämnde i min inledning att det även finns problem som drabbar män. Under sessionen i Nordiska rådet tog jag upp att exempelvis våld i nära relationer som drabbar män inte syns och knappt erkänns. Faktum var att jag då, under den sessionen, blev nästan utskrattad av en riksdagskollega för att jag över huvud taget lyfte fram problematiken att även män drabbas av såväl fysiskt som psykiskt våld i nära relationer. Så starka är vissa fördomar och synsätt att vi inte längre ser till de problem som faktiskt drabbar utan bara till strukturella problem. Vi ser bara på makronivå vad det är vi ska behandla och hur vi ska hjälpa.

Därtill nämnde jag problemen med att framför allt pojkar hamnar långt efter i skolan, och jag nämnde att män hamnar inte bara i toppen utan också i botten av samhället. Jag hoppas innerligt att vi kan bredda jämställdhetsdebatten, starkt och seriöst. Vi ska inte bara ha kvinnojourer i kommande budgetdebatter utan även mansjourer.

Detta för mig in på det faktum att många av Sverigedemokraternas jämställdhetsåtgärder syns i andra betänkanden. En del har behandlats i budgeten. En del har vi klubbat igenom alldeles nyss, exempelvis satsningar på hårdare straff för hedersrelaterat förtryck. Det är i allra högsta grad ett jämställdhets- och diskrimineringsproblem som i grund och botten bygger på en väldigt stark syn på hur kvinnor och män ska uppföra sig och vilka relationer som är godtagbara och vilka som inte är det.

Detta är ett problem som tyvärr har fått fäste på nytt. Det var ganska lång tid sedan vi hade sådana uppfattningar i vårt land – vi har lyckats ta oss ifrån dem – men vi ser hur de kommer tillbaka. Vi ser hur ungdomar inte får göra fria val och hur syskon tvingas bete sig illa mot varandra när de gör val som inte passar in i normerna.

Alldeles nyss klubbade riskdagen ned Sverigedemokraternas reservationer om att stärka möjligheten till kontaktförbud och skärpa straffen för dem som bryter mot kontaktförbud. Precis som jag nämnde i inledningen är det många kvinnor som känner sig osäkra och otrygga i samhället och som inte upplever att de får det stöd från samhället de borde få. Många av våra satsningar syns alltså på andra områden snarare än genom direkta stöd till kvinnoorganisationer, genom kvoteringsåtgärder eller genom andra saker vi behandlar till viss del i detta betänkande.

Fru talman! Innan jag avslutar vill jag givetvis säga några ord om diskriminering. Även där har vi sett satsningar från Sverigedemokraterna som främst har behandlats i andra betänkanden. Det handlar till exempel om ett utökad lönebidrag som framför allt knyts till person, snarare än ett bidrag som söks efter att man har fått arbete. Det handlar om att göra det enkelt för människor att redan på förhand, när de väl söker sig ut i arbetslivet, kunna säga: ”Jag har med mig det här; du kan anställa mig och känna dig trygg.”

Inom kulturområdet vet jag att vi har satsat mycket på att fokusera på sponsring av exempelvis utveckling av alternativ teknik, så att alla oavsett eventuella funktionsutmaningar ska kunna ta del av konst och kultur i livet.

I just det här betänkandet har vi reservationer gällande det vi betecknar som svenskfientlighet. Jag kan där nämna mina egna erfarenheter. Jag har ju själv utländskt påbrå, och en av de frågor som har stört mig mest under min uppväxt och mitt liv är var jag kommer ifrån. Jag vet nämligen att det inte duger som svar om jag säger Västerås, utan först när jag berättar att mina föräldrar kom hit från Polen har man accepterat att jag har svarat på frågan. Ofta har det följts av en attitydförändring: ”Ah, du är en av oss! Du är inte en sådan där svenne.”

Jag har vänner som bor i områden där det finns många med utländsk härkomst. Det är vänner som har talat om att de funderar på att färga sitt hår mörkt för att slippa trakasserier. Vi har sett rubriker om att det finns de som anser sig vara i krig mot svenskar, och så vidare.

Ofta tolkas det faktum att vi lyfter fram svenskfientligheten som att det är det enda vi ser, men i själva verket är det tvärtom så att andra ser allt utom detta. Alldeles oavsett hur vi definierar rasism, alltså om det enbart skulle vara ett strukturellt och statligt förtryck, borde vi alla kunna vara överens och enas om att främlingsfientlighet och diskriminering faktiskt kan slå åt alla håll. Det slår också åt alla håll. Det bör alltid bekämpas, oavsett vilken grupp som utsätts för det och oavsett vilken etnicitet eller vilken grund som ligger bakom att någon annan anser dig vara mindre värd.

Avslutningsvis vill jag säga att Sverigedemokraterna och jag givetvis står bakom alla våra reservationer. För tids vinnande yrkar jag dock bifall endast till reservationerna 1 och 19.

Anf. 102 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Har ni hört? Vi har en feministisk regering. Från varje talarstol och i varje anförande basuneras det ut. Vi lär få höra det igen från talarstolen om en stund. Nu finns det ju inte med något förslag från den feministiska regeringen i det betänkande vi diskuterar här i dag, för det har regeringen inte hunnit med. De har inte heller fått igenom sin egen budget.

Trots det – i väntan på förslag – gör dock regeringen avtryck som är rätt intressanta att granska. I dag har regeringen presenterat riktlinjer för hur man ska kunna begränsa möjligheterna att driva vissa företag. Företag inom sektorer som domineras av kvinnor ska sättas under lupp, inte för att granska kvaliteten eller utförandet – eller hur det kan säkerställas – utan för att se hur man kan begränsa möjligheten att faktiskt driva dem. Det är riktat mot kvinnors arbetsmarknad och värt ett eget kapitel, så jag kommer tillbaka till det sedan.

Men utöver riktlinjerna har den feministiska regeringen också utsett utredare till utredningen som ska begränsa kvinnors arbetsmarknad. Visst är det spännande? Vem kan det vara? Jo, Ilmar Reepalu. Okej. Ja, ja, det kan ju inte alltid vara kvinnor som utses till alla viktiga uppdrag.

Men hur var det nu med Bromma? Det ska ju samordnas hur flygplatsen som servar hela landets inrikesflyg, mer eller mindre, ska flyttas eller stängas eller vad som nu ska göras. Vem kan få det uppdraget?

Jo, Anders Sundström. Okej. Ja, ja, det kan ju inte alltid vara kvinnor som utses till alla viktiga uppdrag.

Den feministiska regeringen får en chans till.

Jobbet som direktör vid Internationella valutafondens huvudkontor i Washington utlystes i höstas. Flera ansökningar av kompetenta kvinnor kom in i tid. Många skulle säga att de var mycket kompetenta kvinnor med den erfarenhet som efterlystes.

Den feministiska regeringen fattade sitt beslut, och vet ni vem som utsågs? Thomas Östros. Ja, ja, det kan ju inte alltid vara kvinnor som utses till alla viktiga uppdrag.

Med en sådan feministisk regering förstår jag behovet av att i tid och otid berätta att de är feminister, för det går inte att se det i deras handlingar. Det blir ju uppenbart att hotet om kvotering handlar om deras egna tillkortakommanden. För att använda ett gammalt ordspråk: Genom sig själv känner man andra.

Fru talman! När kvinnor kom ut på arbetsmarknaden under 70-talet blev de ofta hänvisade till yrken inom offentlig sektor, för det var där behoven var störst. Arbetet organiserades i deltid för att passa arbetsgivarna men också kvinnorna, som ju fortfarande hade huvudansvaret för hem och barn. På de villkoren och utan konkurrens kunde lönerna dessutom hållas nere.

I takt med att offentlig sektor öppnats för privata aktörer har det nu blivit möjligt för anställda inom kvinnodominerade sektorer att välja bland fler arbetsgivare. Det innebär ökad konkurrens om arbetskraft, vilket ger vårdpersonal och andra offentligt anställda möjlighet att driva upp sina löner, ökad möjlighet att påverka och ökad trivsel.

Detta visas i undersökningar som görs. SCB visar att inom hälso- och sjukvård ligger lönenivån 6 procent högre i privata företag än i offentlig sektor.

Fri etableringsrätt och valfrihetssystem inom offentlig sektor främjar även kvinnors företagande. Sex av tio företag inom vård och omsorg drivs av kvinnor, vilket är en mer än dubbelt så hög andel jämfört med övriga Företagarsverige. Sju av tio nystartade vård- och omsorgsföretag har kvinnor i ledningen. Fyra av tio av Vårdföretagarnas medlemsföretag har en kvinna som vd. Bland alla Sveriges företag är den andelen bara 12 procent. Det är dessa företags förutsättningar som Ilmar Reepalu ska utreda.

Inom RUT-företagen står kvinnors företagande för 59 procent. Införandet av RUT har också lett till att svarta arbeten blivit vita. Det är många äldre, ofta ensamma kvinnor, som med denna möjlighet klarar sig själva hemma.

Men dessa argument väger lätt för den feministiska regeringen. De vill halvera RUT-avdraget men låter självklart ROT-avdraget vara orört. Det är i grund och botten en fråga om vad som är fint och fullt och som har sin udd mot kvinnors företagande, inte mot mäns motsvarighet.

Fru talman! Att leva i frihet från hot och våld borde vara en självklarhet. Men så är det inte för alla. Förföljelse, hot, slag, våldtäkt och

även mord som sker inom hemmets fyra väggar, där man förutsätts vara trygg, är vardag för alltför många kvinnor.

Hedersrelaterat förtryck sker även utanför hemmet där främst flickor begränsas i sin skolgång, i sin fritid och i sitt umgänge med andra jämnaåriga.

För att tidigt fånga upp signalerna om utsatthet är mötet med vården viktigt. Ofta har personer som är utsatta för våld hälsoproblem och söker vård. Att då med rätt frågor tidigt kunna upptäcka hoten kan minska lidandet och tiden i utsatthet.

Nationellt centrum för kvinnofrid är ett kunskaps- och resurscentrum vid Uppsala universitet som arbetar på regeringens uppdrag. De har bland annat vidareutvecklat metoder och utbildningsmaterial för att inkludera frågor om våld i hälso- och sjukvården. Många landsting runt om har redan implementerat frågor om våld i sina rutiner, men det måste nå ut till alla enheter.

NCK driver också en mycket viktig nationell stödtelefon. Till Kvinnofridslinjen kan du ringa om du vill tala med någon om dina upplevelser eller om det är något du vill fråga om. Numret är 020-505050. Deras uppgift är att lyssna och ge professionellt stöd.

En av de mest utsatta grupperna är de kvinnor som utsätts för våld efter att de har beviljats uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning. Enligt uppgift från svenska kvinnojourer möter de varje år uppskattningsvis 500 kvinnor som utsätts för så kallad fruimport.

I utlänningslagen står att om ett anknytningsförhållande brustit på grund av våld i relationen kan utlänningsen få stanna kvar i Sverige. Men i dag måste kvinnan kunna bevisa upprepat och grovt våld för att få möjlighet att stanna i Sverige om anknytningen bryts. Det är fruktansvärt allvarligt. Nolltolerans måste gälla för alla kvinnor i Sverige.

Exempel på åtgärder som bör vidtas för att få slut på våldet är att prioritera behandlingsforskning inom området relationsvåld och utarbeta riktlinjer för behandling. Vidare bör arbetet med unga killar stärkas för att bryta kopplingen mellan normer för manlighet och våldsutövande. Även samordningen mellan ansvariga myndigheter, såsom länsstyrelser, Migrationsverket, polisen, kommuner, landsting och kvinnojourer bör utvecklas och förbättras för att ingen ska utsättas för övergrepp eller falla mellan stolarna.

Fru talman! Den feministiska regeringen, som bara utnämner män, har signalerat att lönekartläggning varje år i stället för vart tredje år ska återinföras och det även hos mindre företag. Det låter ju handlingskraftigt. Tyvärr blir det mer plakat än resultat.

Lönekartläggning är ett viktigt instrument i det aktiva jämställdhetsarbete som ska bedrivas på arbetsplatserna. Eftersom det är processen i sig som är avgörande för resultatet är det primära att arbetsgivaren aktivt använder lönekartläggning i sitt jämställdhetsarbete, inte att göra en revidering varje år.

Dagens reglering om kartläggningar vart tredje år skapar goda förutsättningar för arbetsgivare att kartlägga och analysera löneskillnader,

planera långsiktigt och bedöma vad åtgärderna resulterat i. Det blir ett systematiskt och strukturerat arbete.

Av Medlingsinstitutets årsrapport för 2014 framgår det att löneskillnaden mellan kvinnor och män under 2005–2013 minskade inom samtliga sektorer. Det finns en resa kvar att göra, men det fortsätter att minska.

Om lönekartläggningen vore svaret på alla böner om jämställda löner borde minskningen ha avstannat eller löneskillnaden ökat när vi ändrade till vart tredje år. Men det har det inte gjort utan tvärtom fortsatt att minska.

Fru talman – som vi för övrigt saknar i utskottet! Ojämställdhet finns i alla delar av samhället. De kostnader och den outnyttjade potential som är relaterade till ojämställdheten finns det inte siffror på. För att snabbare kunna åstadkomma förändringar är det viktigt att frågan får en grundlig belysning ur ett nationalekonomiskt perspektiv. En utredning av vad ojämställdheten kostar för staten, samhället och individen relaterat till de mål som finns för jämställdhetspolitiken borde därför tillsättas.

Jag står bakom alla Centerpartiets reservationer och särskilda yttranden, men yrkar för tids vinnande inte bifall till någon reservation.
(Applåder)

Anf. 103 ROSSANA DINAMARCA (V):

Fru talman! Det finns något djupt tragiskt i att vi 2015 debatterar saker som borde vara självklara, såsom att kvinnor och män fortfarande inte får lika lön för likvärdigt arbete.

De tjejer som nu går ut på arbetsmarknaden kommer som det ser ut i dag inte att uppleva jämställda löner under sin arbetsföra tid. Kvinnor arbetar gratis en timme och fyra minuter varje dag.

Annika Qarlsson stoltserar med att löneskillnaderna minskar, men de gör det extremt långsamt. I den takt som de minskar i dag och har gjort det de senaste åren kommer det att ta närmare 40 år innan vi uppnår jämställda löner. Det är oerhört tydligt att detta inte är något som marknaden löser av sig själv, utan det behövs en aktiv och medveten politik.

Det är väldigt lätt att stå här och raljera över att regeringen kallar sig feministisk. Men ärligt talat, Annika Qarlsson, har ni inte mycket att hänga i julgranen när det gäller jämställdhetsområdet efter era åtta år. Tvärtom backade vi när det gäller jämställdhet. Under de åtta år vi hade en borgerlig regering backade Sverige från en förstaplacering till en fjärdeplacering. Klyftorna mellan män och kvinnor ökade dramatiskt, och det från ett redan dåligt utgångsläge.

Den förra borgerliga regeringen urholkade ett viktigt verktyg för att synliggöra strukturell lönediskriminering när man begränsade lönekartläggningarna till vart tredje år i stället för varje år. Kartläggningarna skulle dessutom omfatta färre arbetsgivare.

Till skillnad från vad Centerpartiet försöker fantisera ihop har privatiseringarna inom välfärden försämrat kvinnors arbetssituation i form av färre arbetskamrater och sämre villkor.

Den budget som regeringen lade fram tillsammans med Vänsterpartiet i höstas skulle ha inneburit fler förbättringar genom de satsningar vi gjorde på bland annat äldreomsorgen och förlossningsvården. Men som vi alla vet satte den borgerliga oppositionen tillsammans med Sverigedemokraterna stopp för detta. Därför klingar det lite falskt när Sverigedemokraterna vill ge sken av att de vill ha personalförstärkningar inom vård och omsorg. Nej, det röstade de aktivt emot.

Vänsterpartiet är ett parti i opposition, och vi är ett vänsteralternativ. Därför finns det en hel del att säga till regeringen. Att kalla sig för en feministisk regering förpliktar. Då är det alldeles för lite att komma med prat om att kvotera *en* månad till i föräldraförsäkringen. Vi får se om det blir så – jag hoppas naturligtvis på annat.

När vi vet att föräldraförsäkringen spelar en avgörande roll för kvinnors situation, löneutveckling, hälsa och pension räcker det inte med en kvoterad månad. Det kommer på sin höjd att leda till att män tar ut några dagar till. Är det vad vi vill uppnå? Ja, då kan man kanske känna sig nöjd. Men jag tror faktiskt att vi och regeringen vill uppnå mer. Vi vill förändra kvinnors livssituation på riktigt, och då behöver man ta större kliv.

Rätt till heltid är en sak man har lyft fram, och det är jättebra och jätte viktigt. Vi måste också höja kvinnors löner.

Medlingsinstitutets uppdrag är att bidra till en väl fungerande lönebildning. En utgångspunkt är att den konkurrensutsatta industrin sätter märket för löneökningstakten. Myndigheten ska också verka för jämställda löner.

Det är uppenbart att Medlingsinstitutets praxis har kommit att stå i vägen för det sistnämnda målet. Detta blev tydligt i samband med avtalsrörelsen 2012, då Medlingsinstitutet tidigt slog fast att myndigheten inte skulle medverka till några avtal som översteg den löneökning på 2,6 procent som industriavtalet gav.

Det var en tydlig signal till arbetsgivarna att de inte ens behövde förhandla om de jämställdhetsåtgärder som bland andra Handels och Kommunal hade begärt. Medlingsinstitutets tolkning av uppdraget försvårar i praktiken kraftigt för fackförbunden när det gäller att prioritera strukturell utjämning av löneskillnaderna mellan mans- och kvinnodominerade yrken.

Att regeringen har gett Medlingsinstitutet ett uppdrag att analysera de centrala kollektivavtalens konstruktion utifrån ett jämställdhetsperspektiv är positivt, men utan att tolkningen av vad en väl fungerande lönebildning är diskuteras och problematiseras utifrån ett strukturellt jämställdhetsperspektiv finns en uppenbar risk att detta inte blir mer än ett slag i luften.

Vänsterpartiet anser att Medlingsinstitutets uppdrag behöver förändras så att det tydligt framgår att industrins lönenormering inte ska tolkas som att aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan mans- och kvinnodominerade yrken omöjliggörs. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7.

En annan sak jag vill lyfta fram är att Vänsterpartiet vill ha ett samhälle där människor inte utestängs på grund av funktionsvariationer. Vi måste organisera samhället så att vi lär oss att planera efter den mångfald som är ett faktum.

Man måste göra rätt från början och arbeta långsiktigt efter principen om universell utformning. Befintliga hinder, både fysiska och kommunikativa, måste undanröjas så att fler kan delta på lika villkor.

Vi behöver som samhälle ta steg bort från att se tillgänglighet som en kostnadsfråga i första hand. Det är i första hand en fråga om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Människor får ökade möjligheter att delta och leva ett självständigt liv, vilket i längden skulle innebära positiva samhällsekonomiska effekter.

Utvecklingen mot tillgänglighet, som många säkert skulle säga sig stödja, har gått alldeles för långsamt och trögt. Då spelar lagstiftningen en viktig roll.

Vänsterpartiet anser att det nya diskrimineringsförbudet gällande bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är ett steg framåt i frågan om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Det är principiellt viktigt att bristande tillgänglighet fastslås som en form av diskriminering.

Tyvärr kan vi konstatera att den nya lagstiftningen riskerar att ha förhållandevis små effekter på tillgängligheten. Det krävs en tydlig lagstiftning när det gäller bristande tillgänglighet som diskriminering.

Vänsterpartiet anser att en särskild skälighetsbedömning är ett principiellt mycket bättre sätt att reglera frågan om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering än att i lagstiftningen uttryckligen göra undantag från diskrimineringslagstiftningen under vissa givna omständigheter.

Lagändringen innebär ett undantag för företag med färre än tio arbetstagare inom hälso- och sjukvårdsområdet. Vänsterpartiet anser att det är mycket olyckligt. Det innebär i praktiken att en majoritet av alla verksamhetsutövare inte behöver följa den nya lagstiftningen. 92 procent av företagen inom handeln kommer inte att påverkas av förbudet.

Även fortsättningsvis kommer således människor att stängas ute från stora delar av samhället. Det är orimligt och gör diskrimineringsskyddet i stort sett verkningslöst.

I vissa situationer kan det förstås vara svårt för mindre företag att bära kostnaden för en åtgärd. I andra fall kan det dock handla om enklare och inte särskilt kostsamma åtgärder. Det är därför olämpligt att företag med färre än tio anställda per automatik ska vara undantagna från diskrimineringslagstiftningen. Avgränsningen bör i stället göras inom ramen för en skälighetsbedömning. Därför bör undantaget för företag med färre än tio anställda avskaffas i den nya lagstiftningen liksom undantaget för privatpersoner.

Anf. 104 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Helt ärligt begärde jag den här repliken i första hand för att jag är trött. Jag är trött på att vi i flera månader efter

budgetomröstningen fortfarande får höra att Sverigedemokraterna inte skulle stå upp för den politik vi har gått till val på.

Samtliga som sitter i den här kammaren är mycket väl medvetna om att vi lade fram en budget med grund i det vi gick till val på och att vi röstade på den budgeten i första hand.

Att vi efter kontrapositionen valde att inte blunda för att vi faktiskt hade avgörandet i vår hand när det gäller hur samhället kommer att fortsätta att utvecklas och att vi inte avstod utan faktiskt gjorde ett val att försöka påverka i den mån vi kan, när vi utesluts från alla andra överläggningar, är inte särskilt konstigt.

Vi tänker inte sitta en hel mandatperiod som panelhonor utan att på något sätt ges möjlighet att faktiskt påverka politiken.

Med detta sagt reagerade jag också, föga förvånande, på diskussionen om föräldraförsäkringen och den så kallade individualiseringen av den. Jag nämnde redan i mitt anförande att vi ställer oss emot kvotering, och så även gällande föräldraförsäkringen.

Jag tycker att det är en bild som tydligt illustrerar hur man väljer att se till makronivåer snarare än till hur vanliga människor lever i sin vardag. Familjer ser olika ut, har olika förutsättningar och kommer därmed alltid att behöva göra olika val.

Föräldraförsäkringen är som bekant redan individualiserad. Föräldrarna får hälften var av dagarna, men det har också gett dem en möjlighet att anpassa om just deras liv eller villkor gör att den ena föräldern vill ta ut fler dagar än den andra. Den möjligheten tycker jag är en självklarhet och ska finnas kvar. Den borde också vara fullkomligt total.

Anf. 105 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Paula Bieler säger att hon är trött. Det kan jag också vara. Jag kan vara väldigt trött på att Sverigedemokraterna hela tiden försöker komma undan. Man låtsas stå för något som man inte står för.

Faktum är att ni röstade för en borgerlig budget – den budget som nu råder – som innebar att man tog bort satsningar på äldreomsorgen, förlossningsvården och en mängd andra områden som ni säger er värna. Det ni värnar nu är de rika. Ni har inte velat ha satsningar på personalförstärkning inom äldreomsorgen eller vården. Det är fakta. Det var detta ni röstade för, och det är under detta vi nu lever.

När det gäller föräldraförsäkringen har jag många gånger hört argumentet att det väl ändå ska vara upp till familjerna själva att göra sina val. Problemet är dock att valen påverkar alla kvinnor. Det påverkar de kvinnor som inte har tänkt skaffa barn. Det påverkar de kvinnor som kanske har planerat att dela lika.

Det är inte rimligt att tjejer som i dag går ut på arbetsmarknaden ska vara påverkade av en föreställning om att det är kvinnor som har huvudansvaret för hem och barn. Detta påverkar deras löneutveckling, deras hälsa och deras pension. Vi vet att bland de fattigpensionärer vi har i dag är den största andelen kvinnor. Anledningen är att de har haft huvudansvaret för hem och barn. Bland de sjukskrivna utgör också

kvinnor den största andelen. Att det ser ut så beror på att de har huvudansvar för hem och barn.

Vill vi ha det så i fortsättningen? Det är möjligt att Sverigedemokraterna tycker att kvinnans roll ska vara att vara hemma och att hon ska vara beroende av en man. Vi har i dag fattigpensionärer som inte vågar lämna sina män för att de inte klarar av det ekonomiskt.

Anf. 106 PAULA BIELER (SD) replik:

Fru talman! Självklart ser jag också problem. Jag ser att det påverkar lönebildning när det framför allt är kvinnor som stannar hemma. Kanske är det också en följd av att det oftast i förhållanden är männen som är något äldre och redan har nått högre lön, och de kanske jobbar i branscher där lönen är högre. Rent ekonomiskt är det då mer lönsamt att kvinnan är hemma med barnet snarare än mannen. Och det påverkar pensionsinbetalningar och så vidare.

Självklart ser jag de problemen, men för mig och Sverigedemokraterna är det självklart att det då är de problemen vi ska adressera. Vi ska inte tvinga alla familjer att göra exakt identiska val.

Vi har väckt motioner med förslag om att se över hur pensionsinsättningar skulle kunna gå till bägge parter under den tid man har föräldraförsäkring. Vi har talat om och väckt motioner om att se över om det skulle gå att utreda hur den totala ekonomiska nivån för en familj skulle vara densamma alldeles oavsett vem som är hemma, så att det inte blir så att den med lägst lön automatiskt väljer att vara hemma.

Det finns andra sätt att åtgärda de här problemen och att möjliggöra fullt ut fria val snarare än att säga att alla familjer ska in i samma mall. Om det ska vara samma mall för alla blir det i bästa fall ingen effekt alls, men i värsta fall får barn mindre tid med sina föräldrar hemma. I de fall då det är helt omöjligt att stanna hemma, till exempel för den som är egenföretagare, blir det så att dagarna läses inne. Då får barnet mindre tid med sina föräldrar.

I grund och botten är föräldraförsäkringen till för barnen, inte för att vi ska fördela hur män och kvinnor lever och verkar på arbetsmarknaden.

Anf. 107 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Du kanske är medveten om att det finns egenföretagare som är kvinnor och också föder barn under tiden som de är företagare, Paula Bieler? Förklara för mig – fast nu får du inte det, för du har inte någon ytterligare replik – varför en kvinna som är egenföretagare kan skaffa barn men inte en man. Det verkar väldigt konstigt.

Jag och Vänsterpartiet anser att det inte är rimligt att staten ska fortsätta att bidra till ojämställdhet. Vi vet att föräldraförsäkringen och det ojämställda uttaget är en av de främsta orsakerna till att kvinnor ligger efter när det gäller lön och pension samt oftare drabbas av ohälsa. Jag förstår inte hur man mot bättre vetande kan låtsas som om problemet inte finns.

Du talar om fria val, Paula Bieler. Min dotter hoppas jag ska verkligen kunna ha ett fritt val, men det påverkas enormt mycket av de föreställning-

ar om henne som finns och av de föreställningar som de tjejer som nu går ut på arbetsmarknaden möts av. Det är detta som är problemet. Det är de föreställningarna vi måste ta bort. Jag menar att en individualisering av föräldraförsäkringen innebär att det inte längre går att säga vem som kommer att vara hemma mer eller mindre, utan då gäller samma för båda. Föräldrar kan män och kvinnor bli.

Anf. 108 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman! Jag inser att Rossana Dinamarca har begränsat med talartid. Hon hann inte riktigt fördjupa sig i detta med mätningarna, så jag ska ge henne chansen att göra detta lite mer fylligt.

Det finns fyra olika mätningar som rankar länderna jämställdhetsmässigt. I två av dem ligger Sverige etta. I en av dem ligger vi tvåa. Precis som Rossana beskrev har vi i den fjärde tappat så att vi i dag ligger på fjärde plats.

Det som är intressant är vad som finns bakom siffrorna. Varför sjönk vi? Man kan konstatera att det var två faktorer som vägde tungt. Den ena var att det kom in ett nytt parti i riksdagen 2010 vars ledamöter var övervägande män. Det försämrade den ena utgångspunkten. Sedan fanns det en sak till, nämligen att vi inte har haft någon kvinna som statsminister.

Hur viktigt tycker Rossana Dinamarca att det är att vi klättrar i mätningen igen? Det finns ju faktiskt lite möjligheter att göra det. På vänstersidan finns det ingen kvinna som är statsministerkandidat, men på den andra sidan har vi det.

Därför ställer jag en enkel ja- eller nej-fråga: Är Rossana Dinamarca beredd att för nationens placering i mätningarna lägga sin röst på ett parti eller en konstellation som faktiskt kan åstadkomma en kvinna på statsministerposten?

Anf. 109 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Det är väldigt viktigt hur representation ser ut. Det är jag beredd att skriva under på. Och det är viktigt hur makt fördelas på toppositionerna. Det har jag varit med och drivit under lång tid. Det är en extremt viktig fråga.

Men något som också är viktigt och kanske ännu viktigare är att det inte räcker med representation. Det handlar även om innehåll. Vi har här i rummet en tidigare jämställdhetsminister som kallar sig feminist. Jag var en av dem som verkligen välkomnade att vi fick en sådan under en borgerlig regering.

Problemet är att den regeringen faktiskt inte gjorde särskilt mycket feminism i handling, och det är ändå det som räknas. Där är jag beredd att säga att det har funnits en högre ambition hos den här rödgröna regeringen med hjälp av Vänsterpartiet. Vänsterpartiet har verkligen gjort att den här regeringen kan göra anspråk på att kalla sig feministisk över huvud taget.

Anf. 110 ANNIKA QARLSSON (C) replik:

Fru talman! Det är intressant att Rossana Dinamarca inte kan tänka sig att rösta på vare sig Centerpartiet eller Alliansen. Jag hade blivit väldigt förvånad, måste jag erkänna, om det hade kommit fram något annat.

Men någonstans saknar jag en ärlighet i debatten. Vi ska ha olika uppfattningar i olika delar. Det är vår uppgift och vårt uppdrag. Men om man påstår att det inte hände någonting under alliansregeringens åtta år tycker jag att man förenklar diskussionen. Det för inte de här frågorna framåt.

När det gäller nomineringar såg vi till att det blev en jämnare fördelning i bolag och bolagsstyrelser. Det är en sak som det var väldigt tyst om innan alliansregeringen tillträdde. Men vi jobbade systematiskt med det. Vi har möjligheten och makten att faktiskt påverka i nomineringsförfarandet.

Jag tänker komma med ytterligare en enkel ja- eller nej-fråga: Tycker Rossana Dinamarca att det är okej med den typ av nomineringar som nu sker med Ilmar Reepalu, Anders Sundström och Thomas Östros?

Anf. 111 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Jag sa nog inte att det inte hade hänt någonting. Jag sa att det gick åt fel håll med den borgerliga regeringen. Till exempel var väl inte vårdnadsbidraget så lysande utifrån en jämställdhetsynpunkt. Det kan man knappast kalla för en jämställdhetsreform. Visst hände det saker på jämställdhetsområdet som ledde till ökad ojämställdhet. Det är ingenting som jag skulle klappa mig på bröstet för.

Sedan gäller det bolagsstyrelser. Återigen kommer vi till frågan om makt och maktpositioner. Det är viktigt. Men jag hörde på nyheterna häromdagen. Där sa man att unga i dag aldrig någonsin kommer att uppleva jämställda bolagsstyrelser. Jag tänkte då: Vet ni, det största problemet jag ser är att unga tjejer som går ut på arbetsmarknaden i dag aldrig kommer att uppleva jämställda löner. Det ser jag som ett förbannat stort problem, och det är det som vi måste göra någonting åt.

Det var det som jag försökte komma fram till i mitt anförande. Vi måste faktiskt göra saker på riktigt. Om vi kallar oss för feminister och om vi anser att vi vill arbeta för jämställdhet måste vi ta tag i de frågor som betyder någonting på riktigt.

Anf. 112 MARIA ARNHOLM (FP):

Fru talman! Folkpartiet är det enda parti som har både feminismen och liberalismen i sitt dna. I förra årets valrörelse talade vi om det som feminism utan socialism. För oss innebär det att vi både ser och erkänner att det finns strukturer som gör kön till tvångströjor samtidigt som vi står fast vid individens frihet och att en stark ekonomi kräver bra villkor för privata företag att växa och bli stora.

Vi känner starkt för genuspedagogik samtidigt som vi sänker skatten på hushållsnära tjänster. Vi vill ha en tredje månad vikt i

föräldraförsäkringen. Och vi säger ja till vinster och nej till vänster i välfärden.

Jag vill i dag prata om framtiden, om betänkandet, men jag vill också summera några av de framsteg som gjordes under de senaste två mandatperioderna och beskriva de utmaningar som alliansregeringen lämnade efter sig till den nuvarande regeringen. Sverige var inte jämställt 2006, och Sverige var inte jämställt vid maktskiftet 2014.

Under mina 19 månader som jämställdhetsminister beskrev jag ofta mitt uppdrag som att det handlade om tre prioriterade frågor. Det handlade om att kvinnor och män ska ha lika inkomster, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att pojkar ska lämna våra skolor med lika goda kunskaper som flickor har.

Fru talman! Inkomstskillnaderna i Sverige är fortfarande alldeles för stora. Jag tror att vi alla i den här debatten, när vi träffades förra året, använde oss av siffran 3,6 miljoner. Det är vad det i genomsnitt skiljer mellan en mans lön och en kvinnas lön.

Jag kan konstatera att det visst hände saker under alliansregeringens år. Det gick åt rätt håll, även om det gick alldeles för långsamt. Den ovägda löneskillnaden har fallit med 2,5 procent och den vägda med runt 1 procent. Det är klart att det är för lite, men det är en utveckling åt rätt håll.

Det finns något som jag verkligen är stolt över. Visst gjorde alliansregeringen viktiga feministiska insatser. En av de allra viktigaste gäller den starka sysselsättningsutvecklingen för kvinnor. Faktum är att kvinnors växande sysselsättningsgrad utgör närmast hela sysselsättningsökningen under de två mandatperioderna. På samma sätt växte antalet och andelen kvinnor som arbetar heltid. 200 000 fler heltidsarbetande kvinnor innebar att en genomsnittlig kvinna i arbete under den perioden för första gången var en kvinna som jobbade heltid. Man kan säga att i praktiken blev heltid norm för kvinnor under alliansregeringen.

Den utvecklingen kom inte av sig själv. Som Annika Qarlsso påpekade handlar det om RUT-reformen. Det handlar över huvud taget om arbetslinjen, som har inneburit att kvinnors marginaleffekter för att arbeta heltid har fallit mer än vad mäns har gjort. Det i kombination med en framåtsträvande jämställdhetspolitik har gjort den här utvecklingen möjlig.

Samtidigt är de kvarvarande utmaningarna jättestora. Den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad är omfattande. Stora utmaningar kvarstår med det ojämställda föräldraskapet och dess långtgående effekter på den ekonomiska jämställdheten.

Det här måste vi möta genom en ännu mer progressiv politik. Vi välkomnar en tredje vikt månad för vardera föräldern, och vi avser att i denna kammare senare rösta för ett avskaffat vårdnadsbidrag.

Det är centralt att det ska gå att göra karriär inom de kvinnligt dominerade yrkena. Det är så man får upp lönerna. Möjligheter till karriärslön är det som får upp lönenivåerna. Det vet alla fackförbund om. Folkpartiet har varit med och finansierat högre löner för lärare. Det är ett

av Sveriges största kvinnodominerade akademikerkyrken. Vi är beredda att gå vidare. Precis som på andra arbetsplatser måste det också i offentlig sektor löna sig att vara duktig och löna sig att utbilda sig.

Jag är i detta perspektiv väldigt glad över att utskottet i betänkandet har noterat den delegation för jämställdhet i arbetslivet som alliansregeringen tillsatte. Det arbete som bedrivs där är omfattande, och jag är övertygad om att den sittande regeringen kommer att ha mycket att hämta där.

En sak står klar. Regeringen har även i fortsättningen en stor uppgift framför sig. Inkomstskillnaderna måste fortsätta minska om jämställdheten ska kunna gå framåt.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor är kanske samhällets allra största ofrihet. Siffrorna vi läser är outhärdliga. Uppemot 20 kvinnor mördas varje år. 1 300 kvinnor och 1 000 barn flyr till kvinnojourer för beskydd. Där sover de 79 000 nätter varje år på flykt undan någon de tidigare somnat tätt intill. I världens mest jämställda land agar man den man älskar.

Politiken på det här området är, fram till att inget slag någonsin faller, alltid otillräcklig. Vi i denna kammare är alltid för sena. Åtgärderna är aldrig goda nog. Men det innebär inte att vi inte kan bli bättre.

Under alliansregeringens tid, Rossana Dinamarca, fördubblades stödet till kvinnojourerna – det är feminism. Vi utvecklade metoder för omhändertagande av sexualbrottsoffer. Vi skärpte socialtjänstlagen och ökade stödet till metodutveckling i socialtjänsten. 10 000 poliser, domarkåren och flera hundra socialtjänstemän har fått utbildning om mäns våld mot kvinnor. Vi har inrättat forskningsprogram för att få djupare kunskaper om mekanismerna bakom våldet. Straffen för grova våldsbrott har höjts.

Alliansregeringen gjorde en historisk satsning i den här frågan. Jag är övertygad om att den här regeringen kommer att fortsätta den. Men säg inte att vi inte gjorde någonting i alliansregeringen på det här området! Det är nämligen inte sant.

Under åtta år gjorde vi också särskilda ansträngningar på ett område som alla talare här har varit inne på, nämligen det som handlar om hedersrelaterat våld och förtryck. MUCF, dåvarande Ungdomsstyrelsen, räknade för några år sedan ut att det var 70 000 unga flickor och pojkar som kände sig begränsade när det kommer till vem de ska gifta sig med och att 8 500 var oroliga för att de inte skulle få välja livspartner själva.

Ibland kan det nog vara svårt för en del av oss att förstå den situation som de här unga befinner sig i. På den ena sidan hotas de av den familj som de älskar; på den andra sidan finns ett okänt Myndighetssverige som säger sig kunna erbjuda hjälp och stöd men som man kanske inte alltid litat så mycket på.

Så ska det inte vara. Samhället måste göra ännu mer. Alliansens nationella handlingsplan med 56 åtgärder, vårt stora stöd till länsstyrelserna för lokala insatser och vår kriminalisering av barn- och tvångsåktenskap – allt detta är inte tillräckligt. Det är därför olyckligt att utskottet i det betänkande vi i dag diskuterar avstyrker de ytterligare insatser som Folkpartiet föreslagit.

Det hedersrelaterade våldet måste upphöra. Mäns våld mot kvinnor måste upphöra. Regeringen har en stor uppgift framför sig. Det första slaget ska aldrig få falla om jämställdheten ska kunna gå framåt.

Mitt tredje område, fru talman, ska jag bara kort nämna. Det handlar om det faktum att var femte 15-åriga pojke fortfarande inte förstår en text som han läser. Han har knäckt läskoden och kan skriva sitt namn, men 20 procent av våra 15-åriga killar kan inte tillgodogöra sig innehållet i en text. Det säger allt. Trots alliansregeringens väldigt genomgripande utbildningspolitik har vi fortfarande en lång bit kvar innan vi kan säga att pojkars kunskaper är jämbördiga med flickors.

Fru talman! Sverige var inte jämställt 2006 och inte 2014. Det är inte heller jämställt nu i inledningen av 2015. Vi i denna kammare har mer att göra för jämställdheten, jämlikheten och lika möjligheter för alla. Folkpartiet har tre reservationer i betänkandet. Jag står bakom dem, men för att förenkla kammarens arbete yrkar jag inte på dem.

Jag vill också för protokollet notera både det alliansgemensamma yttrandet och det särskilda yttrande kring lönekartläggning som finns. Folkpartiets linje är att lönekartläggning framöver ska ske årligen, och vi förväntar oss att regeringen agerar för detta.

Anf. 113 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Jag har längtat lite efter att få ställa den här frågan, ända sedan valrörelsen.

Feminism utan socialism – vad betyder det? Efter valet kände jag ännu mer att jag behövde ställa den frågan. I Folkpartiets riksdagsgrupp är det 19 ledamöter. Av dem är 6 kvinnor. Är det feminism utan socialism? Det låter inte så bra.

En tredje pappamånad pratar Maria Arnholm om. Maria Arnholm var själv med och presenterade Svend Dahls och regeringens utredning *Män och jämställdhet*, där Svend Dahl var väldigt tydlig och flera gånger uttryckte att en individualisering av föräldraförsäkringen var ett av de viktigaste verktygen för att gå mot jämställdhet.

Hur kommer det sig att Folkpartiet inte landar i något större än bara ännu en så kallad pappamånad?

Anf. 114 MARIA ARNHOLM (FP) replik:

Fru talman! Jag kan glädja Rossana Dinamarca och ännu mer mig själv med att det nu är 8 kvinnor av 19 ledamöter. Två män, Johan Pehrson och Torkild Strandberg, har dragit sig tillbaka till förmån för Christina Örnebjär och Tina Acketoft. Så nu är vi uppe i 37 procent och nafsar er andra i hälarna.

Självklart var det en jättestor besvikelse för oss att valresultatet gjorde vår riksdagsgrupp mindre så att många framträdande kvinnor fick lämna sina riksdagsbänkar. Vi har tagit det på största allvar och ska nu göra ett antal stora interna satsningar i Folkpartiet. Det handlar inte bara om att satsa på mentorprogram för kvinnor utan också jämställdhetsintegrera hela Folkpartiet. Det borde vi ha gjort för länge sedan, så på den punkten är jag mycket självkritisk.

Feminism utan socialism betyder att vi är det parti som står för liberala värderingar med individen i centrum, som vill ha livskraftiga företag och som trots att vi tycker att det är en skam att de privata bolagen inte har lyckats bättre med jämställdheten i sina styrelser inte vill gå in och tala om hur de ska göra. Vi vill visa hur vi i staten agerar när det gäller våra bolag, men vi väger vår feministiska ambition också mot andra värden.

Jag känner mig rätt trygg i min feminism. Jag känner mig rätt stolt över att jag har varit med och jobbat i Folkpartiet som var det parti som tack vare skickligt feministiskt agerande av Bengt Westerberg införde den första öronmärkta månaden i föräldraförsäkringen mot, får man säga, en rätt bastant majoritet i den här kammaren. Vi gjorde också det modiga att ta det från en existerande månad. Sedan har vi lagt till en andra som var den 13:e månaden. Jag är stolt över att nu vara med och ta nästa steg.

Anf. 115 ROSSANA DINAMARCA (V) replik:

Fru talman! Om vi ska komma åt de strukturella problem som jag ändå ser att Maria Arnholm vet att vi har, för hon blundar inte för dem, är det kanske inte i bolagsstyrelser eller statliga styrelser som man förändrar dessa strukturella problem. Det är inte oviktigt, men det är inte riktigt där den stora frågan ligger.

Jag vet att Maria Arnholm kan stoltsera med de så kallade pappamånaderna, men i ärlighetens namn: Det var 13 år sedan den andra kvoterade månaden infördes. Ska vi införa en extra månad vart 13:e år kommer det här att gå oerhört långsamt.

Jag ställde tidigare frågan hur Maria Arnholm ser på den utredning som hon själv var med och presenterade och som så tydligt pekade på att det är en individualisering av föräldraförsäkringen som gäller. Ni tillsatte även en socialförsäkringsutredning, där huvudsekreteraren Irene Wennemo påtalade samma sak. När man ser hur sjukskrivningstalen ser ut och hur skillnaden mellan män och kvinnor sticker i väg efter att man har fått sitt

första barn påpekar även hon att det är en individualisering av föräldraförsäkringen som måste till.

En feminism utan socialism, är det att ta pyttesteg vart 13:e år?

Anf. 116 MARIA ARNHOLM (FP) replik:

Fru talman! Att vara feminist utan att vara socialist är att vara med och införa en kvoterad föräldraförsäkring. Det är att verkligen bejaka ett fortsatt jämställt uttag, att försöka hitta andra lösningar i form av jämställdhetsbonus, att vara med och införa en tredje månad i föräldraförsäkringen.

Det är också att inse att om vi hade genomfört den här försäkringen i dag så hade kammaren lätt gjort den helt individualiserad. Men vi accepterar även att vi har världens mest generösa föräldraförsäkring som människor inrättar sina liv efter. När vi förändrar den gör vi det reformvägen, ett steg i taget.

Så är det nog. Att göra Sverige mer feministiskt reformvägen, det är feminism utan socialism. Det är jag stolt över, och det tänker jag fortsätta att vara.

Anf. 117 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att jag står bakom våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till någon av dem i dag.

På söndag firar vi Internationella kvinnodagen. Det är verkligen en dag som är värd att uppmärksamma, en dag när vi särskilt uppmärksammar ojämställdhet men också kvinnors situation världen över. Jag tror att många av oss känner en stark solidaritet med kvinnor över hela världen som är drabbade av våld och diskriminering och av ett ojämnt samhälle på andra sätt.

Att stärka kvinnor och flickor genom utbildning är temat för Internationella kvinnodagen 2015. Vi vet hur viktigt det är att flickor och kvinnor får utbildning för att kunna hävda sig på arbetsmarknaden och få en egen inkomst för att kunna försörja sig själva. Det ger möjlighet att bli delaktig i samhällets olika delar, och det ger möjlighet till egen utveckling.

Även kvinnors hälsa påverkas positivt av att ha ett arbete. Att förena barn och arbete är en utmaning som till stora delar har legat på kvinnan. Men vi kristdemokrater vill förstås att både kvinnor och män ska ta sitt ansvar, även om vi inte ser kvotering som lösningen. Vi vill uppmuntra familjer att dela lika med hjälp av incitament och stöd på olika sätt.

Fru talman! Det betänkande som vi i dag debatterar tar upp många olika områden som berör jämställdhet och diskriminering. Det är två viktiga områden. Trots att vi under många år har haft en jämställdhetslagstiftning lönediskrimineras kvinnor fortfarande på arbetsmarknaden. I vår partimotion anser vi att stat, landsting och kommuner, alltså det offentliga, måste föregå med gott exempel. Det krävs ett aktivt arbete för att uppnå minskad lönediskriminering.

I den statliga verksamheten har alliansregeringen också arbetat hårt för att få in fler kvinnor i bolagsstyrelser. I det aktiva arbetet har vi nu fått ett bra resultat. Tyvärr har inte de privata bolagen gjort samma hemläxa som det offentliga har gjort. Här finns fortfarande mycket kvar att trycka på så att de privata bolagen gör sin del. Om kvinnor inte kan komma till toppen, och om kvinnor ständigt diskrimineras på vägen dit via löner eller ojämsställda villkor, kommer det att ta lång tid innan vi får reell jämställdhet.

Även om vi kristdemokrater inte ser kvotering till bolagsstyrelser som lösningen hoppas jag att när kvinnor nu intar universitets- och arbetsmarknadspositioner som aldrig förr kanske det kommer att ske en förändring som går fortare än vi anar. I andra länder i Europa väljer kvinnor ofta bort barn för att nå toppen. Det vill vi inte se i Sverige. Vi vill att man ska kunna göra både och. Det imponerar på alla andra länder som tittar på Sverige. Men när vi pratar med andra europeiska kvinnor tvingas vi konstatera att i Sverige når kvinnor långt, vi kan kombinera familj och arbete, men vi får inte kvinnor upp på de högsta toppositionerna i privata bolag. Här behöver fler incitamentsstrukturer komma fram.

Fru talman! Den lönediskriminering som i dag sker måste motverkas – naturligtvis med hjälp av den lag som finns. Regelbundna lönekartläggningar ska göras ute på arbetsplatserna, men det ska också göras handlingsplaner för jämställda löner. När handlingsplanen görs, som jag tidigare själv har varit med om att jobba fram på min arbetsplats, bör det också framgå hur de osakliga löneskillnaderna ska rättas till. Det måste göras en budgetering för hur de orättvisa löneskillnaderna ska minska i lönekuverten.

När vi i Alliansen gick med på lönekartläggningar vart tredje år för att minska den administrativa bördan för företagen handlade det inte om att man däremellan inte skulle göra någonting utan om att det skulle finnas en konkret handlingsplan för hela tidsperioden. Det var Diskrimineringsombudsmannen som kom med förslaget om en kartläggning vartannat år, men vi landade på vart tredje år. Tanken var att hitta olika sätt att minska den administrativa bördan för företag.

Fru talman! Oavsett om kartläggningar görs varje eller vart tredje år måste alla arbetsgivare ha en plan för hur osakliga löneskillnader ska rättas till. Det är viktigt att regelbundet ta fram åtgärdsplaner för att motverka löneskillnaderna.

Fru talman! En av de prioriteringar som Kristdemokraterna har på jämställdhetsområdet, och som vi är överens om i Sveriges riksdag, är att bekämpa våldet mot kvinnor. Vi hörde tidigare att 17–20 kvinnor mördas varje år av sin nuvarande eller före detta partner. Statistiken när det gäller misshandelsbrott visar att 27 100 kvinnor misshandlades förra året. Brå rapporterar också – det är fruktansvärda siffror – om 19 200 sexualbrott, varav 6 620 rubriceras som våldtäkt. Det var alltså 6 620 våldtäkter under förra året. Det är fruktansvärda siffror! Flera kvinnor våldtas varje dag runt om i vårt land. Hur detta påverkar kvinnor, både fysiskt och psykiskt, kan man bara tänka sig.

Ibland tänker jag att de höga sjuktalen bland kvinnor nog hänger mycket ihop med det våld som pågår mot många av dem. Det är ett gissel som vi måste fortsätta att bekämpa så att kvinnor kan leva fria och friska liv.

Jag har skrivit en motion, som har hänvisats till ett annat utskott, om en nollvision för att helt avskaffa mäns våld mot kvinnor. Kristdemokraterna arbetade i alliansregeringen för en samtyckeslagstiftning för att motverka våldtäkter.

Fru talman! Många kvinnor lever också under hedersnormer, vilket har nämnts tidigare. De är oerhört ofria. Det handlar om våld, trakasserier och tvångsäktenskap. Det är flera olika områden som påverkar en flickas eller kvinnas liv oerhört negativt. Jag har föreslagit här i riksdagen att vi måste bekämpa de skadliga hedersnormerna och framför allt att vi måste ta fram en ny brottsrubricering för dessa brott. Förslaget behandlas i justitieutskottet.

Alliansregeringen har gjort stora framsteg och har satsat stora resurser på att bekämpa våld mot kvinnor – men mer finns att göra. Kampen tar dessvärre inte slut. Normer och värderingar i ett samhälle påverka tjejer, och de känner att de inte räcker till eller inte duger. Utseendefixering och krav på att vara på ett visst sätt för att passa in gör att många får svårt att hantera situationen och börjar ägna sig åt självskadebeteende. Likaså känner många killar ett tryck att agera på ett visst sätt – att vara macho och tuff. Det påverkar dem redan i skolan, till exempel att det inte är tufft att plugga, vilket är oerhört negativt. Det finns mycket mer kvar att göra på skolans område för att förändra attityder och värderingar.

Vi måste också tala mer om hur alla måste få vara den de vill vara oavsett kön, sexuell läggning, funktionshinder eller annat som gör att killar och tjejer inte får vara fria människor och inte ges möjlighet att utvecklas på sina egna villkor.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om bristande tillgänglighet och diskriminering. Det är viktigt att de lagar som vi har fattat beslut om i riksdagen för att förhindra diskriminering på arbetsmarknaden verkligen gör skillnad för den enskilda människan. Alltför många upplever sig fortfarande vara diskriminerade på grund av kön eller funktionsnedsättning. Tillgänglighet i arbetslivet och anpassning av arbetsplatser måste bli mer vanligt än i dag.

Vi kristdemokrater har vid olika tillfällen påpekat att den offentliga sektorn även här måste vara en föregångare och ta emot människor i arbetslivet som har en funktionsnedsättning. Vi har också sett till att lagen har skärpts så att bristande tillgänglighet från och med januari är en uttrycklig diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Nu krävs det också att det blir handling i frågan.

Fru talman! Diskriminering på grund av ålder är en annan fråga som tyvärr fortfarande är ett stort problem. I januari 2013 förstärktes skyddet mot åldersdiskriminering genom en ändring i lagen. Skyddet omfattar nu flera samhällsområden. Det är bra att det tydliggjordes. Nu framgår det av betänkandet att riksdagen ska följa frågan för att se om det räcker eller om

det krävs andra åtgärder. Ännu har lagen inte varit i kraft så lång tid. Därför får vi se om den kommer att vara verkningsfull.

I det arbete som sker vad avser mångfald i arbetslivet och att motverka diskriminering på grund av etnicitet och religion krävs det att många arbetsgivare tänker nytt. Alltför ofta rekryterar vi dem som är lika oss själva, och alltför många med utländsk bakgrund diskrimineras vid jobbansökningar. Om namnet inte är svenskt klingande hindras många redan där, och de sorteras bort.

Vi har inte råd med diskriminering. Alla måste få en chans, även om de har en annan bakgrund. Mångfaldsarbetet ute på våra arbetsplatser är viktigt. Det är svårare än jämställdhetsarbetet eftersom vi inte kan registrera personer med annan etnisk bakgrund. Vi kan inte skriva upp hur många som kommer från olika länder. Det är i alla fall något som försvåras. Frågan är om det är önskvärt att registrera statistiskt varifrån olika personer kommer ute på arbetsplatserna. Det aktiva arbetet blir svårare för mångfaldsarbetet än för jämställdhetsarbetet.

Lagen om att arbeta mot diskriminering på grund av etnicitet är viktig. Arbetsgivare kan göra mycket mer för att skapa arbetsmiljöer som är generösa mot olikheter och som välkomnar mångfald i en arbetsgrupp.

Man kan också göra mer för att inbjuda personer med olika bakgrund vid rekrytering.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag kommentera den så kallade feministiska regeringen. Det är väldigt mycket ord nu. Frågan är vad som kommer att åstadkommas av den här regeringen. Blir det bara via piskor, eller kommer man också att förändra attityder och värderingar? I slutändan kokar det ned till det: Vi måste förändra attityder och värderingar för att få långsiktiga effekter.

Alliansregeringen tiodubblade stödet till kvinnoorganisationerna när vi kom till makten 2006. Vi satsade över 1 miljard på olika jämställdhetsåtgärder. I utrikespolitiken satsade vi över ½ miljard bara på att motverka mödradödlighet.

Nu krävs det inte bara ord utan också handling för att vi ska få se en reell jämställdhet. Det finns utmaningar kvar, herr talman; det är vi nog överens om. Men vi har kommit långt på vägen.

Anf. 118 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och meddela att jag i mitt anförande kommer att hålla mig till jämställdhet. Eva-Lena Jansson kommer att tala om den andra delen.

Jag vill också kommentera Annika Carlssons inlägg. Hon glömde några som den här regeringen har utsett, bland annat Marie Granlund som utreder lex Laval. UD har utsett en första jämställdhetsambassadör, som också är en kvinna. Hon heter Annika Molin Hellgren. Detta säger jag bara för att nämna några. Jag vidhåller och kommer att säga i mitt anförande att vi har en feministisk regering. Det kommer jag inte att ändra på.

Herr talman! I år är det 35 år sedan Sverige undertecknade kvinnokonventionen. Enligt den får inte kvinnor diskrimineras på

arbetsmarknaden, det vill säga kvinnor ska inte ha sämre anställningsvillkor, lönesättning, tjänstevillkor, förmåner eller arbetarskydd än vad män har.

Trots det visar fakta att kvinnor fortfarande inte har samma villkor som män på vår arbetsmarknad. Och arbetet går sakta. Det går så sakta att dagens nyfödda flickor med största sannolikhet inte kommer att få uppleva jämställda löner och troligtvis inte heller ett jämställt arbetsliv om vi inte sätter fart.

Sveriges nya, rödgröna, feministiska samarbetsregering ledd av Stefan Löfven satte fart direkt med jämställdhetsarbetet. Redan i vår första budget lades 1,5 miljarder som skulle främja jämställdhet.

Det var en budget som allianspartierna och Sverigedemokraterna röstade ned, en budget som hade gjort skillnad och som hade drivit på jämställdhetsarbetet i rätt riktning, en budget som skulle kunna ge den lilla flickan som föds i dag en chans att få uppleva ett jämställt arbetsliv.

Men vi socialdemokrater och den rödgröna, feministiska regeringen ger inte upp utan kommer att lägga fram nya förslag som gör skillnad och som driver på jämställdhetsarbetet. Det är förslag om allt från att heltid ska bli norm och lönekartläggningar göras varje år till bättre anställningsvillkor och bättre arbetsmiljö för både kvinnor och män.

Vi vill att föräldrar ska dela mer lika på föräldraledigheten. Det är bra för barnen men också för mammor och pappor.

Vi vill ge mer resurser till välfärdssektorn för att kvaliteten i barnomsorg och äldreomsorg ska bli bättre men också för att kvinnor ska få bättre arbetsmiljö och bättre arbetsvillkor. En förutsättning för att kvinnor och män ska kunna arbeta är att välfärdstjänsterna är av hög kvalitet och att de fungerar när man behöver dem.

Arbetstider och arbetsvillkor måste vara rimliga så att vi inte blir sjuka av jobbet. En nyligen publicerad rapport från Arbetsmiljöverket visar att kvinnor har sämre arbetsmiljö än män och därmed riskerar att få arbetsrelaterade sjukdomar eller skada sig i högre grad än män, ofta för att de använder hjälpmedel som är avsedda för män och för att de har alldeles för hög arbetsbelastning. Kvinnor måste också ha en sådan arbetsmiljö att de faktiskt orkar jobba heltid.

1,5 miljarder kronor till att främja jämställdhet hade varit en bra början.

Herr talman! Visst kan vi i Sverige vara stolta över vårt land. Mycket är bra och har gett möjlighet för kvinnor och män att arbeta och utbilda sig: världens bästa föräldraförsäkring, bra förskola och fritis, bra äldreomsorg, rätten för flickor och pojkar, kvinnor och män att utbilda sig med mera.

Det är ingen slump som har gett oss detta utan hård kamp som ofta förts av starka kvinnoorganisationer och politiska beslut som ofta tagits av Socialdemokraterna, ibland tillsammans med Folkpartiet. Det har inte alltid varit populära beslut, men i dag ses det som självklart att vi har allt från föräldraförsäkring till barnomsorg och mycket mer.

Den kampen har vi en skyldighet att fortsätta, alla vi politiker som säger att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt att påverka sitt liv och ha samma makt och inflytande i vårt samhälle. Den kampen är vi skyldiga att fortsätta, så att dagens nyfödda flickor ska få samma rättigheter och möjligheter till egen försörjning hela livet som dagens nyfödda pojkar får.

15:53-rörelsen, som den hette förra året, räknade förra året ut att med den nuvarande låga löneökningstakten tar det minst 67 år innan vi har jämställda löner. Det innebär att om inget händer kommer dagens nyfödda flickor inte att få uppleva ett jämställt arbetsliv med jämställda löner.

Det finns dock hopp, för vi har en statsminister som är feminist, som har bestämt att jämställdhetsintegrering ska ske inom alla politikområden och som driver frågor om kvinnors och flickors rättigheter även utanför Sveriges gränser.

Men för att nå resultat behövs politisk vilja. Inför varje beslut måste man titta på vilka konsekvenser eller möjligheter det ger för kvinnor och män, flickor och pojkar. Vi hoppas att fler partier som säger att jämställdhet är bra också hjälper till så att vi gemensamt kan förändra.

Herr talman! I går presenterade LO sin jämställdhetsbarometer, som visar att kvinnor tjänar 75 procent av vad männen tjänar.

Arbetarkvinnor har i genomsnitt en lön på 17 538 kronor i månaden. Män i arbetaryrken har 23 436 kronor. Det är en skillnad på nästan 6 000 kronor per månad. På ett helt år blir det mer än 70 000 kronor. Det är otroligt mycket pengar.

Skillnaden är än större mellan kvinnliga och manliga tjänstemän. Kvinnor tjänar i genomsnitt 28 612 kronor och män 37 539 kronor. Det är en skillnad på nästan 9 000 kronor per månad, vilket motsvarar ungefär 108 000 kronor per år. Trots att kvinnor utbildar sig mer än män är löneskillnaderna så stora på grund av just kön.

Regeringen har redan vidtagit åtgärder för att komma till rätta med löneskillnaderna. Inom kort införs årliga lönekartläggningar. Medlingsinstitutet har fått i uppdrag att analysera centrala avtal ur jämställdhetssynvinkel, och samtal förs redan med parterna i dessa frågor.

I slutet av denna månad byts majoriteten i SKL. Då börjar arbetet för heltid som norm inom kommuner och landsting. Vår jämställdhetsminister har en statsrådsgrupp för jämställdhet där man ska jobba målinriktat på de stora jämställdhetsutmaningar som finns och lägga fram förslag så att man faktiskt når målen. Som upplysning till Annika Qarlssoon: I denna grupp finns både kvinnor och män som är statsråd.

Åsa Regnér har också utökat satsningarna på jämställdhetsintegrerad myndighetsstyrning, med särskilda uppdrag om att utveckla jämställdhetsintegrering i kärnverksamheten. Det hade också den tidigare regeringen, men nu är det utökat till 41 myndigheter.

Löner, otrygga anställningar, ofrivillig deltid och dålig arbetsmiljö drabbar kvinnor mer än män och hindrar kvinnor att påverka sina livsval. Det påverkar också kvinnors möjligheter i hela livet.

Herr talman! Mäns våld mot kvinnor är ett mycket stort samhällsproblem. År 2014 inkom 28 200 anmälningar om misshandel av kvinnor. Vi vet att det finns ett stort mörkertal i statistiken. Brå räknar med att bara 20 procent av de utsatta anmäler. Omkring 17 kvinnor dödas varje år i Sverige av en partner eller en före detta partner.

Att kunna lämna en partner för att kärleken har tagit slut eller lämna en partner som misshandlar är ingen självklarhet för många kvinnor, eftersom kvinnan inte har tillräcklig inkomst eller sådana anställningsvillkor att hon kan få ett hyreskontrakt eller kan spara undan för att börja ett nytt liv. I denna svåra situation gör våra kvinnojourer ett väldigt viktigt jobb. Men det borde vara så att en kvinna kan lämna ett dåligt förhållande och klara sig själv ekonomiskt.

Det är dags att ta nya tag för ett jämställt och jämlikt Sverige. Jämlikhet och jämställdhet skapar tillväxt, och ett högt arbetskraftsdeltagande är grunden för ekonomisk självständighet för både kvinnor och män. Alla tjänar på jämställdhet.

(Applåder)

Anf. 119 LARS PÜSS (M):

Herr talman! Först vill jag ta tillfället i akt och nämna att vi vill fortsätta att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden. I vårt jobbmål – över 5 miljoner i jobb till 2020 – ingår att öka kvinnors sysselsättningsgrad genom nya jobbskapande reformer och att försvara Alliansens genomförda jobbreformerna.

Alliansregeringen har sedan 2007 gjort historiska satsningar på området jämställdhet. 1,6 miljarder kronor investerades mellan 2007 och 2010. Det är en tiodubbling jämfört med tidigare regeringar. Under perioden 2011–2014 tillfördes nästan 1 miljard kronor. Sammantaget är det fråga om den största satsning på jämställdhet som har gjorts i Sverige.

Det finns stora jämställdhetsutmaningar kvar, men kvinnors ställning på arbetsmarknaden har stärkts sedan 2006. Högre sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande för kvinnor, högre andel kvinnor som jobbar heltid, minskade löneskillnader mellan kvinnor och män och lägre antal kvinnor i sjukskrivning är några exempel på den positiva utvecklingen.

Alliansregeringen fick i EU:s gemensamma sysselsättnings- och tillväxtstrategi EU 2020 igenom målet att både mäns och kvinnors sysselsättning ska vara minst 75 procent i hela unionen.

Herr talman! Det finns ett flertal satsningar som Alliansen har genomfört som har gett frihet till individer och fått vardagspusslet att bli lite enklare. Jobbskatteavdraget har gjort det mer lönsamt att arbeta och ökat drivkrafterna till arbete. Studier visar att jobbskatteavdraget ökar kvinnors arbetskraftsdeltagande i högre utsträckning än mäns. På lång sikt bidrar det till ökad ekonomisk jämställdhet.

Det är många tvister om hur jobbskatteavdraget är uppbyggt och vem som tjänar vad. Men det har gett procentuellt mest till dem som tjänar minst, vilket i sin tur innebär att kvinnor påverkas i högre grad, om man ser till vad kvinnor och män tjänar. Detta måste också ha kommit Socialdemokraterna till del, eftersom de när det gäller jobbskatteavdraget har accepterat alla dessa skattesänkningar i efterhand.

För att uppnå jämställdhet måste kvinnor kunna leva på sina löner. Genom jobbskatteavdragen har exempelvis ett vårdbiträde fått behålla motsvarande en månadslön extra per år.

Skattelättnader för hushållsarbete, det så kallade RUT-avdraget, är ytterligare en åtgärd. RUT-avdraget har skapat nya jobb och gjort svarta jobb vita för många kvinnor inom den kvinnodominerade RUT-branschen. Om RUT-avdraget tas bort eller sänks riskerar tusentals kvinnor att förlora jobbet eller att tvingas ut i svartjobb. Därmed förlorar de rätten till avtalsenlig lön, pension och sjukförsäkringsförmåner.

Alliansregeringen satsade 100 miljoner kronor mellan 2007 och 2014 för att öka kvinnors företagande i allmänhet. Vi vill fortsätta våra satsningar på kvinnors företagande, eftersom vi anser att det bland annat är ett sätt att öka just jämställdheten.

En jämställd arbetsmarknad är eftersträvansvärd inte bara ur individens perspektiv, utan det är också bra för samhällsekonomin. Beräkningar från riksdagens utredningstjänst, OECD och Finansdepartementet visar att Sveriges bnp skulle kunna öka i storleksordningen 360–500 miljarder kronor per år, det vill säga ca 10–15 procent, om man inkluderade kvinnorna i samma utsträckning som männen på arbetsmarknaden.

Så till ett annat område, herr talman, nämligen kvinnorelaterat våld. Vi vill bekämpa och har bekämpat mäns våld mot kvinnor. Drygt hälften av jämställdhetsanslaget har gått till insatser mot våld mot kvinnor. Vill vi nu

fortsätta det jämställdhetsarbetet med ytterligare insatser för våldsutsatta kvinnor.

Varje år misshandlas tiotusentals kvinnor. Enligt Brås statistik mördas i snitt 17 kvinnor per år i Sverige av sin nuvarande eller före detta partner. Många personer utsätts också för brott grundat på hederskultur. Detta är oacceptabelt. Vi anser att samhället kraftfullt måste markera mot dessa gärningar. Individuella fri- och rättigheter är universella, och ingen inskränkning ska kunna rättfärdigas med kultur eller tradition. Det måste finnas adekvata verktyg för att skydda brottsoffren.

Alliansregeringen har också stärkt skyddet mot diskriminering bland annat genom att diskrimineringslagen omfattar fler diskrimineringsgrunder och samhällsområden än tidigare. Målet är att Sverige ska vara ett samhälle fritt från diskriminering. Vi vill därför poängtera att Sverige ska fortsätta att bekämpa all form av diskriminering.

Som avslutning, herr talman, vill jag bara säga: Jag har två barn, en son och en dotter. Att de skulle växa upp i ett samhälle där de inte ges samma förutsättningar är för mig helt oacceptabelt.

(Applåder)

Anf. 120 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Jag ska ställa några konkreta frågor. Vad anser Lars Püss och Moderaterna att man ska göra för att minska löneskillnaderna? Hur ska man jobba för att fler kvinnor ska få rätt till heltid? Och hur ska man se till att föräldrar delar mer lika på föräldraförsäkringen? Det är tre viktiga frågor ur ett jämställdhetsperspektiv.

Som jag tidigare sa får kvinnor i dag ungefär 75 procent av mäns löner. Med nuvarande takt, som räknades ut förra året, tar det 67 år innan detta jämnas ut. Det innebär att dagens nyfödda flickor inte kommer att få jämställda löner och antagligen inte heller jämställda arbetsvillkor. Då måste man ha en politik för att vilja förändra.

Alliansregeringen har styrt i åtta år, och fortfarande går det så sakta.

Vi gjorde många saker som vi vet kommer att ge resultat. Att bara tillsätta utredningar och producera rapporter ger inte resultat. Det visar fakta som vi redan kände till. Det är bra att ha fakta, men man måste gå från ord till handling. Jag ser fram emot att få höra vad Moderaterna avser att göra.

Anf. 121 LARS PÜSS (M) replik:

Herr talman! Detta är ett nytt område för mig. Det innebär inte att jag tycker att det är oviktigt. Jag tycker att det är mycket viktigt, precis som jag nämnde. Jag har inte alla svar som du vill ha av mig, Ann-Christin Ahlberg. Men ett svar ska jag ge dig som gäller något som jag har bekymrat mig mycket över, och det gäller just löner. Varför har kvinnor lägre löner än män?

Enligt Medlingsinstitutet tjänar kvinnor i dag 86,6 procent av det som män tjänar. Den exakta siffran – om det är 75 procent eller 86 procent – är

inte det viktiga. Det viktiga är att det är en skillnad och att kvinnor tjänar mindre än män. Jag tycker inte att det är acceptabelt.

Utifrån detta perspektiv ställer jag frågan: Varför ska min dotter få lägre lön än min son? Det är inte okej.

Den ordning som vi har i Sverige är att detta ska lösas av arbetsmarknadens parter. Då har jag en fråga till dig som tidigare facklig representant. Varför har ni inte drivit dessa frågor gentemot arbetsgivarna? Under de senaste åtta åren har lönegapet minskat med ungefär 3 procent. Det är en bit på vägen, men det är långt ifrån nog. Men vad har ni gjort på området för att minska lönegapet?

Anf. 122 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik:

Herr talman! Som tidigare facklig företrädare har jag kämpat stenhårt, vill jag lova, för att kvinnor ska få samma möjligheter både när det gäller rätt till heltid och rätt till lika lön för likvärdigt arbete som män. Men i dag är jag riksdagsledamot och står för det.

Vi socialdemokrater vill att heltid ska vara en norm på hela arbetsmarknaden eftersom vi ser att en av anledningarna till att kvinnor diskrimineras och att inkomsterna blir sämre är att de inte får heltid.

Det som du, Lars Püss, tog upp här tidigare om att kvinnors löner kan räknas upp till 86 procent av männens beror på att man räknar upp kvinnors löner till heltidslöner. Men om man ser till den faktiska inkomsten är kvinnors löner bara 75 procent av männens. Det beror inte på att kvinnor väljer deltid, utan det beror på att kvinnor erbjuds deltid. När kvinnor har ett val blir det ofta heltid om de har en arbetsmiljö som faktiskt fungerar.

Vi vill också att löneskillnaderna ska minska. Ett verktyg som är mycket bra, vilket de fackliga organisationerna vittnar om, är lönekartläggningar varje år och även i mindre företag.

När det gäller de otrygga anställningarna har man kanske bytt arbetsgivare efter några år. Då syns inte den orättvisa lönebildningen.

Det är när man blir förälder som de stora skillnaderna uppstår. Man kan vilja att ens son och dotter ska ha samma möjligheter. Men det kommer de inte att ha. Vill man förändra måste man se till att rösta rätt här i Sveriges riksdag.

Anf. 123 LARS PÜSS (M) replik:

Herr talman! Jag håller inte riktigt med. Även om jag är ny i detta sammanhang kan jag konstatera att när den här debatten var förra året, 2014, stod du, Ann-Christin Ahlberg, här och ställde frågor till Jenny Petersson från Moderaterna om vilken politik regeringen hade.

Under de drygt fyra månader som jag har suttit i arbetsmarknadsutskottet har det inte kommit ett enda förslag från regeringen. Var finns den politiken? Jag kan tycka att det är lite förvånande att ni under dessa åtta år, då Alliansen har suttit vid makten, har frågat: Var är politiken? Var är förslagen? Var är idéerna? Jag har inte sett några förslag eller idéer från er. Därför känner jag att det är väldigt mycket prat och väldigt lite verkstad.

Om lönerna är en facklig fråga, varför har ni då inte drivit detta hårdare? Jag skulle vilja säga: Upp på barrikaderna och driv dessa frågor och se till att det blir lika lön oavsett om du är man eller kvinna! Jag tycker att det borde vara en självklarhet.

Anf. 124 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Det känns som om hela den här dagen har gått i jämställdhetens tecken, från den debatt som vi hade nyss och som handlade om en av de absolut viktigaste reformerna för jämställdhet, nämligen förskolan, till frågestunden då Stefan Löfven formligen bombarderades av frågor om just jämställdhet, alltifrån det som är nära familjen till det internationella ansvar som Sverige har. Det gläder mig verkligen.

Herr talman! Sverige har världens första feministiska regering. Det förpliktar verkligen. Jag ser fram emot att regeringen fortsätter att granskas och sätts under lupp, så att vi är nogga med att det inte bara är några förslag utan faktiskt helheten som kommer att leda till jämställdhet.

Herr talman! Jag tänker att skillnaden mellan en feministisk regering och en regering som bara pratar om jämställdhet kan jämföras lite grann med hur många av oss hanterar nyårslöften. Vi lovar dyrt och heligt att träna mer för att bli sundare och komma i form. Och vi går till gymmet och kör vårt träningspass. Men när vi kommer hem sätter vi oss i soffan, dukar fram den extra semlan och kanske lite jordnötter och chips och ett glas läsk.

När det gäller jämställdheten kan den där semlan och läsk jämföras med ett vårdnadsbidrag och ett jobbskatteavdrag, ett andra jobbskatteavdrag, ett tredje jobbskatteavdrag, ett fjärde jobbskatteavdrag och ett femte jobbskatteavdrag. Men tack och lov bytte vi regering innan det blev ett sjätte, sjunde och femtonde jobbskatteavdrag.

Att jag jämför med just jobbskatteavdragen är därför att jobbskatteavdragen är det som mest har bidragit till att öka de totala inkomstskillnaderna mellan män och kvinnor i Sverige.

Vi talade tidigare om det allvarliga i att Sverige har tappat i rankning jämfört med andra länder. Men det allvarligaste är trots allt att Sverige har tappat jämfört med sig självt. Sverige har backat i stället för att gå framåt, och detta trots att man samtidigt faktiskt har genomfört en hel del åtgärder som är bra. Bland annat Maria Arnholm från Folkpartiet redogjorde för dem. Tänk var vi hade hamnat om vi inte också hade ätit de där semlorna!

Något som gläder mig är alla de konkreta förslag som har diskuterats i dag och som även presenterades av Stefan Löfven i regeringsförklaringen. Det pratas, och det lovas. Det kommer att genomföras åtgärder som adresserar de strukturella skillnaderna i lön mellan kvinnodominerade yrkeskårer och mansdominerade yrkeskårer. Det blir lönekartläggningar varje år som riktar in sig på löneskillnaderna mellan lika eller likvärdiga yrken och personer. Det kommer också att vidtas åtgärder som adresserar till exempel skillnaden i andel män och kvinnor som arbetar.

Den allra viktigaste åtgärden är den tredje reserverade månaden i föräldraförsäkringen. Den ser ut att ha stöd i kammaren, och jag hoppas

verkligen att Vänsterpartiet ser att ett steg framåt i alla fall är bättre än att stå still.

Jag sitter i justitieutskottet, där vi i går debatterade våldsbrott och brottsoffer. Även här gör regeringen många satsningar. Att vilja ge ytterligare 100 miljoner till kvinnojourerna visar, även om det tyvärr röstades ned, på en ökad ambition för att skydda dem vi inte klarade av att skydda från våld. Det handlar om dem som redan har blivit utsatta. Vi pratar om 17 000 kvinnor som har blivit utsatta för våld av en person som är bekant till dem, herr talman – 17 000. Av dessa finns 17 inte längre hos oss.

Regeringen har också aviserat och gett ytterligare direktiv till Sexualbrottsutredningen. Man har varit tydlig med att ett nej ska vara ett nej i det här landet. Vi ska införa en samtyckeslag. Det ska inte längre finnas någon tvekan om att ett nej är ett nej.

Herr talman! Jag får be om ursäkt, för jag tror att jag kommer att dra över min aviserade talartid. Jag ska dock inte gå in på alla de åtgärder i jämställdhetspolitiken som den feministiska regeringen avser att vidta – många har redan nämnts tidigare – utan vill i stället ägna lite tid åt den andra delen av dagens debatt, nämligen antidiskriminering.

Miljöpartiet vill skapa ett mänskligt, välkomnande Sverige där alla kan delta på sina egna villkor. Vår övertygelse är att det sker med hjälp av öppenhet mot omvärlden och genom ett öppet, inkluderande samhälle där alla har samma möjligheter till självförverkligande. Det är vår gemensamma framtid som förenar oss. Precis som med USA och deras American dream handlar det om vår gemensamma framtid snarare än hudfärg, etnicitet eller religion. Vi behöver varandra. Alla behövs om vi ska bygga de hållbara, mänskliga och gröna samhällen vi vill se.

Vi vill undanröja de hinder som finns för att alla ska kunna vara med på lika villkor i bygget av vår gemensamma framtid. Vi värnar rätten att vara stolt över alla identiteter och kulturer, även om de är olika, och vi är väldigt positiva till att den här regeringen tar diskrimineringsfrågorna på allvar. Redan i regeringsförklaringen påpekade statsministern att antisemitism, antiziganism, islamofobi och afrofofi inte ska ha någon plats i Sverige. Samtalet kring demokratis principer och alla människors lika värde måste pågå ständigt.

Sverige ska stärka och stå upp för nationella minoriteters rättigheter, och grund- och gymnasieskolor ska i sitt värdegrundsarbete motverka rasism. Ett nationellt kunskapscentrum och resurscentrum för forskning om rasism ska inrättas, och regeringen kommer att sprida de lyckade modeller som redan i dag finns för att minska rekryteringen av människor till rasistiska organisationer.

En annan insats som är viktig är att se till att reglerna anpassas även till andra familjer än kärnfamiljen. Det, mina vänner, är att anpassa familjepolitiken efter verkligheten.

Sverige har kommit långt, och regeringen vill gå ännu längre. Det allra första steget när vi pratar om antidiskriminering är att se till att vi lagfäster rätten att inte bli diskriminerad. Här har vi faktiskt misslyckats. Förra året

röstade de borgerliga partierna ihop med Sverigedemokraterna för att diskriminering av personer med funktionsnedsättning ska bli regel snarare än undantag. Trots att man lovade att otillgänglighet skulle klassas som diskriminering ledde undantaget för företag med mindre än tio anställda i realiteten till att 90 procent av till exempel hotell-, restaurang- och kaféverksamhet inte behöver anpassas – även om det skulle vara enkelt och billigt. Samma sak gäller 99 procent av kultursektorn.

Det betyder att undantaget är regel. Det behöver vi ändra på, och det har aviserats i regeringsförklaringen. Bara för ett par veckor sedan talade även kultur- och demokratiministern om att sätta igång arbetet för att se till att tillgänglighet ska klassas som diskriminering och att alla människors rätt att inte bli diskriminerade faktiskt ska återspeglas i lag. Först när lagen är på plats kan vi prata om att det är dags att göra verkstad, Désirée Pethrus. I dag är det nämligen inte så.

Herr talman! Jag ber återigen om ursäkt för att jag missbedömt tidsåtgången. Jag vill avsluta med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

Anf. 125 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Vi jobbar inte med sjalen – vi jobbar med hjärtat. Så sa Sagal Barre, som läser till undersköterska och själv bär slöja, i går när hon fick höra att 16 av 20 kommuner i Aftonbladets undersökning kan tänka sig att ställa upp på olaglig diskriminering av kvinnor med slöja om vårdtagaren så önskar.

Detta är allvarligt, och det ger en bild av hur den etniska diskrimineringen ser ut och fungerar i dagens Sverige. Det ger en bild av hur det ser ut när Sven på grund av sitt efternamn har dubbelt så stor sannolikhet som Mohammed att kallas till jobbintervju. Det ger en bild av hur det ser ut när en kvinna i romsk klädsel inte kan hyra en bil på Statoil.

Vi är drygt 9 ½ miljon svenskar i Sverige. Vi är födda i Kiruna, Kigali, Karlstad och Kabul. Vi talar olika språk och har olika tro. Några av oss har levt här i generationer, och andra kom nyss. Vi delar inte alltid historia, men vi delar framtiden. Tillsammans är det vi som är Sverige. Insikten om att det är så Sverige ser ut i dag verkar dock inte ha slagit igenom.

Bristande politik för nyanlända gör att många som kommer nya till Sverige hamnar längst ned på samhällsstegen, och med dagens klassklyftor innebär det dålig ekonomi och liten makt över det egna livet. Klassamhället gör också att det är en position som i stor utsträckning går i arv. De ekonomiska klyftorna skapar avstånd och göder rasismen. Samtidigt, herr talman, bidrar rasism och diskriminering till att cementera uppdelningen av människor. De av oss som har mörk hud eller ett namn som klingar utländskt löper större risk att hamna på de mest slitsamma och sämst betalda jobben eller i arbetslöshet. Klassamhället skiktas efter färg.

En politik som inkluderar oss alla behöver därför tackla många helt olika typer av problem. Det innebär givetvis specifika insatser, som satsningar på sfi. Men utan politik för ett jämlikt samhälle kommer alla

aldrig att få samma möjligheter. Det behövs full sysselsättning och trygga jobb man kan leva på, en utbyggd välfärd och utrotad barnfattigdom.

På motsvarande sätt kan en antirasistisk politik inte nöja sig med upplysning och försök att sprida goda värderingar. Det är bra saker. Men de partier som inte tar tag i sådant som skolval, bostadsbrist och en allt osäkrare arbetsmarknad kommer inte att kunna möta segregation och rasism.

Herr talman! En antirasistisk politik måste innehålla tydliga åtgärder mot den diskriminering som i dag drabbar till exempel dem av oss som bär slöja eller kippa, dem av oss som är afrosvenskar eller dem av oss som bär romsk klädsel.

Vänsterpartiet anser att mycket mer behöver göras för att motverka diskriminering på alla områden i samhället. Vi föreslår därför att det ska finnas minst en antidiskrimineringsbyrå i varje län med de befogenheter och den kompetens som krävs för att driva diskrimineringsärenden, det vill säga att minst en kvalificerad jurist är anställd på varje byrå.

Arbetsgivare med fler än tio anställda ska dessutom omfattas av skyldigheten att upprätta likabehandlings- och mångfaldsplaner gällande samtliga diskrimineringsgrunder.

För att bryta diskriminering vid rekrytering och skapa en arbetsmarknad som inkluderar alla oavsett etnicitet behöver staten som arbetsgivare gå före. Vi föreslår därför att DO uppdras att utveckla verktyg för kritiska analyser av rekrytering och att de tillämpas på de tio största myndigheterna.

Dessutom bör det införas ett förbud mot instruktion att diskriminera, samtidigt som skadestånden i diskrimineringsmål höjs och den diskriminerade får rätt till skadestånd. Det ska kosta att diskriminera. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 12.

Herr talman! Låt mig säga några ord om så den så kallade svenskfientligheten. Det är ett väldigt intressant begrepp. Vad betyder det egentligen när SD pratar om svenskfientlighet?

Är det inte just fientlighet mot svenskar när Björn Söder säger att några av oss som levt här i generationer – samer, judar och romer – inte är svenskar? Är det inte just fientlighet mot en svensk när Mattias Karlsson tar sig rätten att tycka att Zlatan, född och uppvuxen i Malmö, inte platsar som svensk för att han rör sig på ett ”osvenskt” sätt? Är det inte just fientlighet mot en svensk när Björn Söder tycker att Loreen, född i Åkersberga och uppvuxen i Västerås, inte är tillräckligt svensk för att företräda Sverige?

Men, nej, det är inte denna typ av svenskfientlighet som SD vill bekämpa. Den sortens splittring är själva kärnan i deras politik. SD:s så kallade svenskfientlighet är i själva verket ett begrepp som kan töjas och sträckas som ett tuggummi för det ändamål man har.

Tittar vi på vilka som SD stämplat som just svenskfientliga ser vi att listan blir oändligt lång. Det är företrädare för precis alla politiska partier härinne utom SD. Det är Fredrik Reinfeldt, Anders Borg, Mona Sahlin, Maria Ferm, Erik Ullenhag, Annie Lööf – och jag såklart. Men det är också

många andra människor som tar sig rätten att delta i samhällsdebatten: Alexandra Pascalidou, Özz Nûjen och Katarina Mazetti.

Ordet ”svenskfientlig” används alltså av SD:s företrädare om alla oss antirasister, feminister och hbtq-aktivister som inte håller med dem. Räkna man bort alla oss, så där 87 procent, som svenskfientliga är det en väldigt liten svenskhet SD företräder.

Herr talman! Nästa intressanta fråga är vad SD ska göra med alla oss svenskfientliga? Jimmie Åkesson har sagt att ”också många svenskar skulle behöva utsättas för assimileringspolitik”.

Här blir det riktigt spännande. Hur många av oss är det den lilla eliten i SD dömer ut som så osvenska att vi behöver assimileras och ”utsättas för assimileringspolitik”? Och vad innebär denna assimilering? Vilka av mina minnen, åsikter, traditioner och identiteter är det som ska assimileras bort?

Hur kommer den organiserade assimileringen för oss 87 procent se ut? Kommer det att hållas kvällskurser? Eller tänker man sig mer någon typ av läger? Vilken svenskhet är det vi ska lära oss?

Herr talman! Jag hoppas att vi aldrig kommer att få uppleva det verkliga svaret på den frågan.

(Applåder)

Anf. 126 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Gällande slutet på anförandet kan jag säga att man förutsätter att politiken utformas så som man är van att utforma den själv.

Det vore en god idé att läsa vad det är som faktiskt står i våra program och motioner. Det vore också en god idé att se till att man kan definiera svenskhet på flera olika sätt. Vi är väldigt tydliga med att svenska medborgare givetvis ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter och behandlas lika och skyddas i samma utsträckning av staten.

När vi talar om svenskfientlighet handlar det om att precis som andra etniska grupper kan utsättas för diskriminering på grund av sin etnicitet kan även de som anser sig ha, upplevs ha eller uppfattas ha en svensk etnicitet diskrimineras just på grund av detta. En blond hårfärg kan leda till sämre behandling likaväl som en mörkare hårfärg kan göra det i andra fall.

Det handlar helt enkelt om att erkänna att främlingsfientlighet, dömande av andra individer baserat på vad de har för härkomst, kan slå åt alla håll.

Assimileringspolitik kommer vi nog in på när vi har integrationsdebatten senare. Men givetvis handlar det inte om aktiva åtgärder för att tvinga någon att tycka eller tänka på ett visst sätt, allra minst hur vi som politiker definierar saker och ting.

Däremot har vi en syn på att assimilering är en naturlig process. Givet rätt förutsättningar kommer vi att växa in i det samhälle vi har omkring oss. Det ser vi hela tiden. Man anpassar sig till sitt samhälle.

Skillnaden mellan assimileringspolitik och integrationspolitik är helt enkelt att vi väljer att jobba för ett samhälle där vi alla ses som del av

samma grupp och samhälle i stället för att definiera oss efter härkomst och ge olika förutsättningar och olika bidrag baserat på det.

Anf. 127 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! I motionen för Paula Bieler och SD resonemang om svenskfientlighet. Men när vi ser hur sverigedemokrater använder ordet vardagligt handlar det om något helt annat.

Jag står här fast förvissad om att när jag kommer upp till min mejlbox kommer det att finnas en hel del mejl som precis som vanligt berättar för mig att jag är svenskfientlig för att jag inte håller med er i er rasism, i er antifeminism och i er hbtq-fientlighet.

De kommer också att upplysa mig om de två favoritmetoder för assimilering som ofta anges i dessa brev. Den ena är att kalla mig för en stor mängd könsord. Den andra festliga metoden handlar om att hoppas att jag kommer att utsättas för våldtäkt. Det är de två föredragna assimileringssmetoderna.

Men saken är den att ni i SD använder svenskfientlighet som ett begrepp mot era meningstståndare. Samtidigt vill ni att vi ska kunna använda det som ett vettigt begrepp när det gäller diskriminering. Det går inte ihop.

Anf. 128 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! När jag står i den här kammaren anklagar jag inte mina motdebattörer för att stå för vad personer och anonyma näthatare skriver i deras namn. Jag anklagar inte Vänsterpartiet för att stå för våldsaktioner där sympatisörer har misshandlat såväl våra som borgerliga representanter och även hotat Ung vänster när det var bara tjejer där.

Det står väl definierat vad vi menar och vad vi motionerar om. Det handlar om att erkänna att främlingsfientlighet kan drabba såväl den som har etnisk svensk bakgrund som den som har annan bakgrund och om att inte blunda för den sortens främlingsfientlighet och hat.

Som information kan jag meddela att även jag kallas svenskfientlig. Även jag får hatbrev hem. Även våra företrädare få möta det ofantliga näthat som finns där ute. Våga inte klistra det på mitt parti eller mina kolleger!

Anf. 129 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik:

Herr talman! Jag beklagar att även Paula Bieler utsätts för näthat. Det menar jag ärligt.

Men låt oss återkomma till det vi pratar om. Jimmie Åkesson kallade till exempel den tidigare statsministern Reinfeldt för svenskfientlig. Om era politiska företrädare konsekvent kallar alla oss för svenskfientliga är det, som sagt, ungefär 87 procent av Sveriges befolkning.

Samtidigt säger Åkesson att många av oss skulle behöva utsättas för assimileringsspolitik. Jag hade ett par frågor som gällde detta. Vad betyder det? Vad innebär det att vi ska utsättas för assimileringsspolitik? Jag är väldigt nyfiken på de konkreta förslagen om detta.

Det kommer att bli en mycket intressant debatt. Att man säger att den stora majoriteten av svenskarna, med olika historia och olika bakgrund, är svenskfientlig är riktigt, riktigt svårsmält.
(Applåder)

Anf. 130 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag ska tala en hel del om diskriminering, som det står om i betänkandet, men jag tänkte också ställa några frågor med anledning av Lars Püss, Annika Carlssons och Paula Bielers uttalanden om kvotering. Jag tänkte fråga om de inte står bakom FN:s kvinnokonvention, artikel 4. De får gärna svara på det, för det är frågor man har motsatt sig.

Herr talman! Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet och inte en förhandlingsbar förmån. Enligt FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är alla människor fria och lika i värde och rättigheter. Vi anser att det är självklart att det ska bedrivas ett kontinuerligt arbete med att förebygga diskriminering i alla dess former.

Det skydd mot diskriminering som diskrimineringslagen föreskriver och Diskrimineringsombudsmannens tillsyn över bland annat arbetsgivare är viktiga verktyg i arbetet för att förebygga och förhindra diskriminering.

Diskrimineringsombudsmannen informerade vid arbetsmarknadsutskottets sammanträde den 12 februari om den granskning av små arbetsgivare som man genomförde 2013. Resultatet visar att arbetet med aktiva åtgärder i princip var obefintligt bland de arbetsgivare som granskningen omfattade. Detta är oacceptabelt, och vi anser att ett fortsatt och intensifierat arbete med aktiva åtgärder är nödvändigt för att komma till rätta med den diskriminering som förekommer. Att den förekommer vet vi.

Ytterligare exempel på betydelsefulla åtgärder är de antidiskrimineringsstrategier med sikte på att motverka diskriminering som ett antal statliga myndigheter arbetar med sedan några år tillbaka. Lokala aktörer, exempelvis antidiskrimineringsbyråer, som Christina Høj Larsen nämnde, spelar en viktig roll när det gäller att uppmärksamma och synliggöra olika former av diskriminering.

Diskriminering tar sig olika uttryck. Delaktighet i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning är en grundläggande mänsklig rättighet. Ändå ser vi att detta inte riktigt fungerar i praktiken.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning är en förutsättning för att uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Ett sådant synsätt är i linje med vad som kommer till uttryck i flera internationella konventioner som Sverige har tillträtt.

Diskriminering förekommer dessvärre fortfarande inom olika samhällsområden, och arbetet med att skapa bättre förutsättningar för dem som utsatts för diskriminering att ta till vara sina rättigheter behöver därför fortsätta. Det finns ett behov av att ytterligare stärka den diskrimineringslagstiftning vi har för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Flera har nämnt den lagändring om bristande tillgänglighet som började gälla den 1 januari i år. Désirée Pethrus var nöjd med den. Men det är svårt att vara nöjd med en lagstiftning som är omgärdad av så många undantag. Vi fick en föredragning om att ca 92 procent av alla företag var undantagna. Diskrimineringsombudsmannen har påpekat detta.

Vi välkomnar därför regeringens avsikt att utreda hur diskrimineringslagens skydd mot bristande tillgänglighet kan stärkas ytterligare.

Herr talman! Det är viktigt att främja ett långsiktigt hållbart arbetsliv så att människor som kan arbeta får möjlighet att göra det efter sina egna förutsättningar. Människor ska kunna vistas i en god arbetsmiljö med arbetsvillkor som möjliggör detta.

I insatserna för att förbättra arbetsmiljön ingår åtgärder för att förhindra att arbetstagare utsätts för diskriminering och kränkningar. Genom införandet av diskrimineringslagen har Sverige en lagstiftning som är en nödvändig förutsättning för att uppnå målet om ett arbetsliv fritt från diskriminering.

Tidigare nämndes bristen på tillgänglighet. Jag tänker på de personer jag träffat som beskriver hur de har både kompetens och kunskap och skulle kunna ta ett arbete om det fanns en hiss på arbetsplatsen, om den där dörrposten inte var så smal att de inte kommer in med sin rullstol eller om det fanns talsyntes och så vidare. Det är personer som har kompetens.

En del av oss har en funktionsnedsättning. Jag står här med glasögon, andra har problem att röra sig. Men vi har kompetens och kunskaper. Jag tycker att det är en brist i vårt samhälle att inte ta till vara dem. Diskriminering är oacceptabelt. Man tar inte vara på allt värde man skulle kunna omsätta.

Skyddet mot åldersdiskriminering är ett uttryck för ett samhälle som slår vakt om alla människors lika värde och som ger alla människor möjlighet att utvecklas.

Nyligen såg vi hur en man som sökt jobb på Migrationsverket inte fick komma på anställningsintervju därför att han var för gammal. Han var 52 år. Migrationsverket tog ingen som var äldre än 36 år. Nu har det skett en förlikning där Migrationsverket erkänt att man har diskriminerat, men detta är förfärligt.

Här pratar vi om att det är viktigt att ha ett arbetsliv där människor ska kunna finnas och arbeta ända fram till pensionen och använda de kunskaper och kompetenser de har fått under sitt liv, och så diskriminerar man på det här sättet. Det är inte tillståndigt.

Vi tycker att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle som präglas av respekt för individens mänskliga fri- och rättigheter. Arbetet för att förebygga och motverka främlingsfientlighet och rasism behöver intensifieras. Det ökade engagemanget i Sverige mot främlingsfientligheten behöver tas till vara.

Herr talman! Det finns några förslag som vi tycker är lite märkliga. Utskottet har föreslagit avslag på bland annat en motion från Sverigedemokraterna. Jag ska ägna mig lite åt den, för jag tycker att det är

viktigt att peka på att arbetsmarknadsåtgärder utgår från den faktiska situationen på arbetsmarknaden, där vissa grupper är i behov av specifikt stöd.

Sverigedemokraterna tar i sin motion upp att ett instegsjobb innebär en nackdel genom svenskar inte kommer i fråga för dem. Instegsjobb innebär en subventionerad anställning som ska vara kopplad till svenska för invandrare, med avsikt att kombinera teori med praktisk språkträning.

Jag undrar faktiskt hur Sverigedemokraterna har tänkt. Har man tänkt att personer med svenska som modersmål ska läsa sfi och teori och ha ett instegsjobb? Det är ju i praktiken detta man säger med motionen.

Det finns olika subventionerade anställningsformer som är kopplade till ålder, längden på arbetslösheten eller nedsatt arbetsförmåga. Förespråkar då Sverigedemokraterna att personer som har full arbetsförmåga ska ha en lönebidragsanställning? Det måste man kunna svara på om man tycker att vissa typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder är diskriminering.

Det finns anställningsstöd som innebär att en arbetsgivare får 85 procent av den totala lönekostnaden via Arbetsförmedlingen. Åtgärden är inte kopplad till sfi.

Visst finns det olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder, men de bygger på de faktiska förutsättningarna för den enskilda individen, ålder, arbetslöshet och arbetsförmåga. Det är inget konstigt med det.

Med detta undrar jag om jag kanske får några svar från SD, Moderaterna och Centerpartiet. Centerpartiets representant har visst gått, så det blir väl inga svar därifrån.

(Applåder)

Anf. 131 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Jag kan börja med FN:s kvinnokonvention, artikel 4. Tack och lov är den utformad så att man kan använda tillfälliga åtgärder som kvotering. Personligen tror jag inte att det är en bra idé. Personligen föredrar jag att arbeta med faktiska värderingsförändringar i stället för att bara ytligt sitta och räkna hur många kvinnor respektive män som befinner sig på en viss plats. Jag brukar ibland säga att jag kämpar hellre 200 procent själv här och nu i dag för att bevisa att kvinnor är kapabla om det innebär att min eventuella framtida dotter slipper bevisa något – hellre det än att vi befäster bilden av att kvinnor inte kan ta sig någonstans om de inte får hjälp.

När det gäller instegsjobb och lönesubventioner är vi egentligen ganska tydliga. Det är en alldeles för grov indelning att säga att man ska ha rätt till vissa bidrag men inte till andra bara för att man är nyanländ i Sverige. Självfallet är det i vissa fall motiverat med stöd för dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden, men att göra en grov indelning utifrån vem som är född i Sverige eller inte ökar bara motsättningarna mellan dessa grupper. Det ökar och befäster synen att man som invandrare har det svårare och alltid kommer att behöva mer hjälp. Vi vet att det finns

många fler faktorer. Det handlar om utbildningsnivå, var man kommer in, hur länge man har varit utanför arbetsmarknaden och så vidare.

När det gäller instegsjobb föreslår vi faktiskt inte att de ska finnas för svenskfödda också, utan vi föreslår att de ska bort, just för att det bara är vissa begränsade grupper som kan få denna ersättning, och det ökar splittringen i samhället.

Anf. 132 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! En arbetsmarknadspolitisk åtgärd som försöker bidra till att människor som i dag har begränsad förmåga att tala, läsa och skriva svenska får den förmågan och utvecklar den i kombination med teori och praktik tycker jag är bra. Jag förstår inte varför Paula Bieler motsätter sig det. Vill man inte att människor som kommer till Sverige ska få detta? Alla kan inte tala svenska när de kommer hit. Det tror jag att vi vet. Jag förstår inte riktigt detta.

Jag har också förstått att ni inte är för kvotering. Merparten av oss som sitter här i riksdagen är kvoterade. Vi har bestämt oss för att alla 349 inte ska komma från Stockholm. Vi tycker att det är utmärkt att några kommer från Kristianstad, några från Härnösand och några från Örebro. Det tycker vi är bra. Vi tycker att det är bra att vi representerar hela Sverige, för vi tror inte att det blir bra med bara 349 örebroare även om vi kan vara ganska bra ändå. I det avseendet är vi kvoterade.

Vi socialdemokrater införde tidigt, för 20 år sedan, varannan damernas. Vi konstaterar att det alltid finns kompetenta kvinnor och män till platserna. Men vi kan också konstatera att män har varit kvoterade hela tiden. Man väljer nya män till samma uppdrag, och männen väljer varandra. Därför tycker vi att den här typen av kvotering är viktig för jämställdheten, till exempel inom föräldraförsäkringen.

Det är inget konstigt att vi driver de frågorna. Jag förstår inte varför Paula Bieler är nöjd med att det är 75 procent män som företräder hennes partis åsikter i riksdagen. Men det kan vara så.

Anf. 133 PAULA BIELER (SD) replik:

Herr talman! Vem har sagt att jag är nöjd med det? Jag tycker att Jimmie Åkesson gav ett föredömligt kort svar när han fick frågan i kammaren förra eller förrförra året: ett kort nej. Självfallet skulle jag önska att vi lyckades nå ut till kvinnor i samma utsträckning som vi når ut till män, eftersom jag är övertygad om att vår politik är precis lika bra för kvinnor som för män. Någonstans har vi därmed uppenbart misslyckats i vår kommunikation.

Gällande kvotering och jämförelsen med riksdagens sammansättning vill jag framhålla att vi har en rikslista i vårt parti. Precis lika glad som jag är över att inte vara inkvoterad för att jag är kvinna är jag över att inte vara inkvoterad för att jag bor i en viss ända av landet. Vi har byggt ett lag där vi har kompetens och generella sammansättningar. Och se, vi har faktiskt en överrepresentation av kvinnor sett till vår medlemskår, och vi kommer

från hela landet, alldeles utan regler som definierar oss efter vårt kön eller efter var vi bor. Snarare handlar det om vad vi bidrar med i gruppen.

Det är detta som skiljer oss. Jag vill inte bli sedd som mitt kön. Jag vill bli sedd som min kompetens. Därför ser jag det som en personlig förolämpning varenda gång någon säger att jag ska ha förtur bara för att jag är kvinna eller att min dotter ska ha det bara för att hon är kvinna. Om min son skulle sorteras bort bara för att han är man skulle det också vara en förolämpning. Därför vänder jag mig mot kvotering. Så enkelt är det.

Anf. 134 EVA-LENA JANSSON (S) replik:

Herr talman! Jag blir förolämpad varje dag när kompetenta kvinnor blir bortkvoterade för att män har valt män. Det är ju detta vi kan se i dag. Vi kan se hur kompetenta kvinnor konsekvent väljs bort till förmån för män.

För mig handlar detta om att det finns lika många kompetenta kvinnor som män, men i dag ser vi att en maktstruktur – det patriarkala samhälle som vi har haft – fortsätter att dominera. Det tar sig uttryck på olika sätt. Vi ser att pengarna följer männen i stegen. Vi kan se att det är fler män som finns där.

Det syns också i alla de partier vi har i riksdagen nu. Ni har en man som är partiordförande. Ni har en vice partiordförande som blir föregången av en annan man, och nu har ni valt en man som partisekreterare efter en annan man. Det är möjligt att ni inte har kompetenta kvinnor för de uppdragen i ert parti, men jag försöker beskriva att det finns en struktur. Den strukturen förhindrar att kvinnor kommer fram.

Lika många kompetenta kvinnor som män – då blir det ett bättre samhälle, och politiken blir också bättre!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)

§ 12 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse

Konstitutionsutskottets betänkande 2014/15:KU11
Justitieombudsmännens ämbetsberättelse (redog. 2014/15:JO1)
föredrogs.

Anf. 135 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! Detta är första gången jag står i kammaren för att debattera justitieombudsmännens ämbetsberättelse. Det är något som ledamöterna i konstitutionsutskottet gör en gång per år. Jag tänkte börja mitt anförande med lite statistik ur ämbetsberättelsen.

Ämbetsberättelsen gäller tiden från den 1 juli 2013 till den 30 juni 2014. 7 312 ärenden har nyregistrerats, vilket är en ökning med 215 jämfört med föregående år. Av dessa är klagomålen 7 110. Också de har ökat, närmare bestämt med 238 stycken eller lite drygt 3 procent. Att klagomålsärendena ökar leder till att inspektionerna och de övriga granskningarna

på JO:s initiativ minskar och därmed ligger på en lägre nivå än vad JO anser vara önskvärt.

Bland annat inom socialtjänstområdet hittar vi en ökning av klagomål. Speciellt gäller detta barnärenden. Där har det ökat från 560 föregående år till nu 615 stycken. Barnärenden kan till exempel vara frågor om tillämpningen av LVU, lagen om vård av unga.

Det här är någonting som jag finner anmärkningsvärt. Att redan i unga år uppleva att en blir illa behandlad av myndigheter leder lätt till en misstro till samhället och en vilja att söka sig till samhällets ytterkanter, med allt vad det kan innebära.

Justitieombudsmännen ser dock att många av klagomålen inte lämpar sig för deras granskning. Alltså leder de inte till någon åtgärd. Det i sig är också beklagligt. Det resulterar ofta i en besvikelse även över JO:s arbete, och det är någonting som handläggare och byråchefer får lägga ned mycket tid på att hantera.

Om man upplever att man har blivit dåligt behandlad av myndigheter och anmäler det till JO och där inte får det prövat leder det nog lätt till att man inte litar på vårt samhälle.

Herr talman! JO:s ämbetsberättelse är en viktig skrift som vi alla skulle behöva bläddra i med jämna mellanrum för att ta del av de orättvisor och den ojämlikhet som finns i vårt land. Det handlar om att se var vi har brister i rättssäkerheten, att se hur myndigheter hanterar de frågor som ålagts dem och att förstå vad som händer när människor av olika anledningar kommer i kläm.

En fråga som allt oftare förekommer gäller mycket långa handläggningstider i ärenden om handlingsutlämnande. Det har blivit allt vanligare att en och samma person begär att få ta del av omfattande handlingar av myndigheter samtidigt som myndigheterna ska bedriva sin ordinarie verksamhet. Vi från konstitutionsutskottet ser att en utredning i frågan är viktig. Regeringen får i uppdrag att se över problematiken samtidigt som den ska ta hänsyn till offentlighetsprincipen.

Någonting annat som särskilt nämns i ämbetsberättelsen är problemet med långa häktningstider som ofta kombineras med restriktioner. JO anser att lagstiftaren bör se över vad som kan göras i det fallet. Där har justitieutskottet fått möjlighet att yttra sig. De anser att det inte finns någon anledning att göra någonting just nu, eftersom Justitiedepartementet bevakar frågan och Åklagarmyndigheten arbetar med att se över hur häktningstider kan förkortas och även hur restriktioner används.

Ett första utkast till nya riktlinjer har redan tagits fram. Där framgår det att restriktioner – restriktioner kan till exempel vara inskränkningar i rätten till mänsklig samvaro, besöksmottagning eller möjligheten att ta emot post – ska prövas var för sig och också ställas i relation till vilket brott som har begåtts och hur viktigt det är att brottsutredningen inte påverkas.

På det här området har Sverige fått allvarlig kritik från FN och Europarådet. Det är åtminstone för mig en alarmerande signal om att vi brister när det gäller mänskliga rättigheter i Sverige 2014. Det är glädjande att det nu tas initiativ för att se över problemet.

Konstitutionsutskottet har som förslag att riksdagen dels tillkännager för regeringen vad som anförs i betänkandet om behovet av utredning i fråga om mycket frekventa och omfattande framställningar om att få ta del av allmänna handlingar, dels lägger redogörelsen *Justitieombudsmännens ämbetsberättelse* till handlingarna. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

(Applåder)

Anf. 136 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! I KU11 behandlas JO:s ämbetsberättelse för perioden från den 1 juli 2013 till den 30 juni 2014.

Flera av de områden som justitieombudsmännen tar upp är sådana som är föremål för utredningar eller andra åtgärder. Vad gäller dessa redan omhändertagna frågor anser utskottet att riksdagen inte behöver ta ytterligare initiativ utan bör invänta förslagen från de olika utredningar som redan pågår.

Men domstolsfrågor är av särskild vikt för KU. De ligger också mig varmt om hjärtat. De rör ju själva kärnan i hur rättsstaten fungerar och hur

rättsstaten ska fungera. Jag vill därför nämna några ord om just JO:s granskning av domstolarna.

I ett fall riktar JO allvarlig kritik mot lagmannen i Kalmar tingsrätt för att han med alltför stor iver har hjälpt en part att överklaga. JO anser att lagmannen har gått långt över gränsen för vad som ryms inom grundlagens krav på saklighet och opartiskhet.

Det säger sig självt att en sådan omdömeslöshet riskerar att skada allmänhetens förtroende för den dömande verksamheten, och då inte bara i Kalmar tingsrätt utan i Domstolssverige i stort.

Ett annat fall som JO tar upp gäller nämndemannen som använde sin mobiltelefon under pågående rättegång. Nämndemannens uppmärksamhet bör i stället vara riktad mot förhandlingen, konstaterade JO och påpekade att den som är inblandad i en rättegång kan bli illa berörd om en domare använder sin mobiltelefon under förhandlingen.

Ja, det kan man tycka är självklart. Och visst är det märkligt att JO alls ska behöva påpeka en sådan sak.

I ett annat ärende var det en part i ett familjemål som var tvungen att byta ombud kort tid före själva domstolsförhandlingen eftersom hennes ursprungliga advokat var upptagen den dag förhandlingen skulle hållas. Domstolen avtog hennes begäran om en ny förhandlingsdag. JO anmärker och säger att detta är en dålig attityd mot människor som har med domstolen att göra och kritiserar domaren för att inte tillräckligt ha tagit hänsyn till kvinnans intresse av att faktiskt få det ombud som hon själv valt.

Det här är tre fall som exemplifierar vad som kan gå allvarligt snett i våra domstolar. Man kan faktiskt fråga sig om inte riksdagen borde agera på något aktivt sätt. Jag har funderat mycket på det. Men JO är liksom nöjd med att påpeka kritiken. Man menar att det är enstaka fall men att kritiken svider ordentligt i skinnet på dem som kritiseras och inskräper allvar och uppmanar till eftertanke hos, i det här fallet, domarkåren generellt.

Herr talman! Det är förvisso en annan debatt, men möjligen kan det finnas skäl att börja fundera på behovet av en noggrannare domarrekrutering, menar jag.

Nåväl, den normala hanteringen av JO:s ämbetsberättelser är att KU noterar den kritik som JO framför, nöjer sig med detta och föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna. Sedan litar man, som sagt, på att JO:s kritik träffar rätt måltavla, sjunker in och hörsammas av berörda myndighetspersoner och beslutsfattare.

Men som föregående talare framhöll i sitt anförande gör KU i år lite annorlunda. Utskottet har i enighet kommit fram till att i ett avseende ta hand om JO:s kritik på ett mer aktivt sätt. I ett fall landar därför KU:s genomgång av ämbetsberättelsen i ett tillkännagivande till regeringen.

Bakgrunden är att JO särskilt lyfter frågan om behovet av att komma till rätta med de problem som uppstår när kommuners och myndigheters personal blir utsatta för just enskilda personers frekventa och omfattande framställningar om att få ta del av allmänna handlingar. I klartext: Vad gör man när det dyker upp en rättshaverist på exempelvis kommunkontoret och orsakar rena arbetsmiljöproblem för de anställda? JO efterlyser här en möjlighet att avslå framställningar i syfte att trakassera myndighetspersonal, det vill säga en möjlighet att säga nej när offentlighetsprincipen missbrukas.

När JO i november muntligen redovisade sin ämbetsberättelse för KU hänvisade JO till en motion som jag har skrivit, herr talman, i samma ämne och med samma syfte: att kunna säga nej till uppenbart missbruk av offentlighetsprincipen, detta för att inte riskera att respekten för den offentlighetsprincip som vi alla värnar undergrävs.

Med risk för att framhäva mig själv, herr talman, vill jag ändå göra kammaren uppmärksam på min motion, som nämns i KU:s betänkande, som vi behandlar här i kväll. KU bifaller såklart inte min motion, men utskottet landar ändå i ett tillkännagivande om att regeringen ska utreda frågan om en möjlighet att komma till rätta med det här missbruket.

JO uppmärksammar också frågan om det angelägna i att komma till rätta med Sveriges långa häktningstider, som vi har hört om här tidigare. Dessa häktningstider är som sagt var inte sällan kombinerade med isolering från omvärlden, i princip helt och hållet, i form av restriktioner.

KU har låtit justitieutskottet yttra sig, och Riksåklagaren har nyligen aviserat nya riktlinjer som ska träda i kraft redan den 1 april, bland annat i avseende att korta häktningstiderna. Sedan gäller det förstås för oss i KU att följa upp de nya riktlinjerna, och vi hoppas att vi slipper se fortsatt kritik inte bara från JO utan också från FN och Europarådet.

Herr talman! Det var ungefär så mycket som jag tänkte berätta om KU11 i kväll. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2014/15:60 Genomförande av Seveso III-direktivet

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 4 mars

2014/15:343 Snus och varumärken

av *Maria Malmer Stenergård* (M)
till statsrådet *Gabriel Wikström* (S)

2014/15:344 Försvarets användning av brandskum med giftiga kemikalier

av *Lena Ek* (C)
till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2014/15:345 Avvecklingen av överskottsmålet

av *Fredrik Schulte* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 4 mars

2014/15:272 Jämställt deltagande i Arbetsförmedlingens program

av *Roger Haddad* (FP)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 4 mars

2014/15:226 Moms vid second hand-försäljning

av *Mattias Ottosson* (S)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2014/15:245 Straffskärpning vid hatbrott

av *Roger Haddad* (FP)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:244 Användning av polisresurser

av *Beatrice Ask* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2014/15:248 Finska språkets ställning i Sverige som nationellt minoritetsspråk

av *Nina Lundström* (FP)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2014/15:247 Bankernas kontanthantering

av *Ulla Andersson* (V)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2014/15:249 Dåliga hyresvärdar

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:251 Intentionerna med Ostlänken

av *Betty Malmberg* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2014/15:263 Att förbjuda skolor att införa betyg i åk 4

av *Katarina Brännström* (M)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2014/15:253 Ekonomisk styrning och utvärdering av Försvarsmakten

av *Jan R Andersson* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2014/15:255 Ökat våld i skolan

av *Christer Nylander* (FP)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

2014/15:258 Åtgärder för att förhindra att flyktingbarn försvinner

av *Sofia Damm* (KD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2014/15:265 Säkerheten på Ringhals kärnkraftverk med anledning av den planerade outsourcingen av den interna räddningstjänsten

av *Birger Lahti* (V)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2014/15:259 Sjuksköterskebristen

av *Lotta Finstorp* (M)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2014/15:256 Flygövningar i Baltikum

av *Hans Wallmark* (M)

till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2014/15:264 Alternativ till fas 3

av *Lars-Arne Staxäng* (M)

till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 19.22.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 13.58,
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.57,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 117 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

MADELEINE GABRIELSON HOLST

/Eva-Lena Ekman

§ 1 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
.....	1
§ 3 Vårdvalssystem i primärvården	3
.....	3
Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU3	3
Anf. 1 VERONICA PALM (S)	3
Anf. 2 JAN LINDHOLM (MP)	5
Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V)	7
Anf. 4 EMMA HENRIKSSON (KD)	9
Anf. 5 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	11
Anf. 6 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	11
Anf. 7 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	12
Anf. 8 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	12
Anf. 9 JAN LINDHOLM (MP) replik	12
Anf. 10 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	13
Anf. 11 JAN LINDHOLM (MP) replik	13
Anf. 12 EMMA HENRIKSSON (KD) replik	14
Anf. 13 CECILIA WIDEGREN (M)	14
Anf. 14 VERONICA PALM (S) replik	17
Anf. 15 CECILIA WIDEGREN (M) replik	17
Anf. 16 VERONICA PALM (S) replik	18
Anf. 17 CECILIA WIDEGREN (M) replik	18
Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	19
Anf. 19 CECILIA WIDEGREN (M) replik	19
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	20
Anf. 21 CECILIA WIDEGREN (M) replik	21
Anf. 22 JAN LINDHOLM (MP) replik	21
Anf. 23 CECILIA WIDEGREN (M) replik	22
Anf. 24 JAN LINDHOLM (MP) replik	22
Anf. 25 CECILIA WIDEGREN (M) replik	23
Anf. 26 PER RAMHORN (SD)	23
Anf. 27 ANDERS W JONSSON (C)	25
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	26
Anf. 29 ANDERS W JONSSON (C) replik	27
Anf. 30 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	28
Anf. 31 ANDERS W JONSSON (C) replik	28
Anf. 32 BARBRO WESTERHOLM (FP)	29
Anf. 33 FINN BENGTTSSON (M)	30
(forts. § 5)	32
Ajournering	32
.....	32
Återupptagna förhandlingar	32
.....	32
§ 4 Statsministerns frågestund	32
.....	32

Anf. 34 TALMANNEN.....	32
<i>Resurserna till försvaret</i>	
.....	32
Anf. 35 ANNA KINBERG BATRA (M).....	32
Anf. 36 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	32
Anf. 37 ANNA KINBERG BATRA (M).....	33
Anf. 38 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	33
<i>Kostnaderna för invandringen</i>	
.....	33
Anf. 39 MATTIAS KARLSSON (SD)	33
Anf. 40 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	34
Anf. 41 MATTIAS KARLSSON (SD)	34
Anf. 42 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	34
<i>Valmöjligheterna i vården</i>	
.....	35
Anf. 43 ANNIE LÖÖF (C).....	35
Anf. 44 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	35
Anf. 45 ANNIE LÖÖF (C).....	36
Anf. 46 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	36
<i>Flygbolagens anställningsvillkor</i>	
.....	36
Anf. 47 JONAS SJÖSTEDT (V).....	36
Anf. 48 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37
Anf. 49 JONAS SJÖSTEDT (V).....	37
Anf. 50 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37
<i>Valfriheten i välfärden</i>	
.....	38
Anf. 51 JAN BJÖRKLUND (FP).....	38
Anf. 52 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	38
Anf. 53 JAN BJÖRKLUND (FP).....	38
Anf. 54 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
<i>Valfriheten i sjukvården</i>	
.....	39
Anf. 55 EMMA HENRIKSSON (KD).....	39
Anf. 56 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
Anf. 57 EMMA HENRIKSSON (KD).....	40
Anf. 58 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40
<i>Åtgärder för jämställda anställningsvillkor</i>	
.....	40
Anf. 59 RAIMO PÄRSSINEN (S).....	40
Anf. 60 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Jämställda löner</i>	
.....	41
Anf. 61 MARIA FERM (MP)	41
Anf. 62 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Kvinnors företagande i välfärdssektorn</i>	
.....	42
Anf. 63 ISABELLA HÖKMARK (M).....	42
Anf. 64 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42

<i>Samarbetsavtalet med Saudiarabien</i>	43
Anf. 65 JULIA KRONLID (SD)	43
Anf. 66 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>Eftergymnasial vårdutbildning</i>	43
Anf. 67 LENA EMILSSON (S)	43
Anf. 68 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
<i>Hjälp till hotade minoriteter i Irak</i>	44
Anf. 69 ÅSA WESTLUND (S)	44
Anf. 70 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
<i>Skydd av våldsutsatta kvinnor</i>	45
Anf. 71 HILLEVI LARSSON (S)	45
Anf. 72 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45
<i>Kvinnors rättigheter i Tadzjikistan</i>	45
Anf. 73 JASENKO OMANOVIC (S)	45
Anf. 74 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45
<i>Sexuella trakasserier på arbetsplatser</i>	46
Anf. 75 CARINA OHLSSON (S)	46
Anf. 76 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46
Anf. 77 TALMANNEN	46
§ 5 (forts. från § 3) Vårdvalssystem i primärvården (forts. SoU3)	47
Anf. 78 EMMA HENRIKSSON (KD)	47
(Beslut fattades under § 9.)	47
§ 6 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare	47
Socialutskottets betänkande 2014/15:SoU4	47
Anf. 79 SOFIA FÖLSTER (M)	47
Anf. 80 EMMA HENRIKSSON (KD)	48
Anf. 81 CATHARINA BRÅKENHJELM (S)	49
Anf. 82 JAN LINDHOLM (MP)	51
Anf. 83 ANDERS W JONSSON (C)	52
Anf. 84 KARIN RÅGSJÖ (V)	53
Anf. 85 BARBRO WESTERHOLM (FP)	53
(Beslut fattades under § 9.)	54
§ 7 Förskolan	55
Utbildningsutskottets betänkande 2014/15:Ubu8	55
Anf. 86 CARINA HERRSTEDT (SD)	55
Anf. 87 ANNIKA ECLUND (KD)	56
Anf. 88 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S)	57
Anf. 89 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	59
Anf. 90 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik	61

Anf. 91 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	62
Anf. 92 ROZA GÜCLÜ HEDIN (S) replik.....	63
Anf. 93 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	63
(forts. § 10).....	63
Ajournering	64
Återupptagna förhandlingar	64
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 4 mars	64
CU6 Familjerätt	64
TU5 Cykelfrågor	65
TU6 It- och postfrågor.....	66
JuU18 Våldsbrott och brottsoffer	67
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	67
SoU3 Vårdvalssystem i primärvården.....	67
SoU4 Riksrevisionens rapport om stödet till anhöriga omsorgsgivare.....	68
§ 10 (forts. från § 7) Förskolan (forts. UbU8)	68
Anf. 94 JABAR AMIN (MP).....	68
Anf. 95 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	70
Anf. 96 JABAR AMIN (MP) replik.....	70
Anf. 97 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	70
Anf. 98 JABAR AMIN (MP) replik.....	71
Anf. 99 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	71
Anf. 100 DANIEL RIAZAT (V).....	73
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)	74
§ 11 Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering	74
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2014/15:AU3	74
Anf. 101 PAULA BIELER (SD).....	74
Anf. 102 ANNIKA QARLSSON (C).....	78
Anf. 103 ROSSANA DINAMARCA (V).....	80
Anf. 104 PAULA BIELER (SD) replik	82
Anf. 105 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	83
Anf. 106 PAULA BIELER (SD) replik	84
Anf. 107 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	84
Anf. 108 ANNIKA QARLSSON (C) replik	84
Anf. 109 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	85
Anf. 110 ANNIKA QARLSSON (C) replik	85
Anf. 111 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	86
Anf. 112 MARIA ARNHOLM (FP)	86
Anf. 113 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	88
Anf. 114 MARIA ARNHOLM (FP) replik	89

Anf. 115 ROSSANA DINAMARCA (V) replik.....	89
Anf. 116 MARIA ARNHOLM (FP) replik.....	90
Anf. 117 DÉsirÉE PETHRUS (KD)	90
Anf. 118 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	93
Anf. 119 LARS PÜSS (M).....	95
Anf. 120 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	97
Anf. 121 LARS PÜSS (M) replik.....	97
Anf. 122 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S) replik	97
Anf. 123 LARS PÜSS (M) replik.....	98
Anf. 124 ANNIKA HIRVONEN (MP).....	98
Anf. 125 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	100
Anf. 126 PAULA BIELER (SD) replik	102
Anf. 127 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik.....	103
Anf. 128 PAULA BIELER (SD) replik	103
Anf. 129 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V) replik.....	103
Anf. 130 EVA-LENA JANSSON (S)	104
Anf. 131 PAULA BIELER (SD) replik	106
Anf. 132 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	106
Anf. 133 PAULA BIELER (SD) replik	107
Anf. 134 EVA-LENA JANSSON (S) replik.....	107
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)	108
§ 12 Justitieombudsmännens ämbetsberättelse	
.....	108
Konstitutionsutskottets betänkande 2014/15:KU11	108
Anf. 135 EMILIA TÖYRÄ (S)	108
Anf. 136 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	109
(Beslut skulle fattas den 11 mars.)	111
§ 13 Bordläggning	
.....	111
§ 14 Anmälan om interpellationer	
.....	111
§ 15 Anmälan om fråga för skriftligt svar	
.....	112
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor	
.....	112
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 19.22.	
.....	113

Tryck: Elanders, Vällingby 2015